

Till arbetspensionsanstalterna

REVISION AV LAGSTIFTNINGEN OM REHABILITERING

Regeringen har avlåtit en proposition till riksdagen med förslag till revision av lagstiftningen om rehabilitering (RP 259/90).

Syftet med propositionen är att utreda och komplettera den existerande rehabiliteringsservicen samt att skapa en klar arbetsfördelning mellan de myndigheter och samfund som ordnar rehabiliteringstjänster.

Reformen gäller myndigheternas och vissa samfunds och inrättningsars rehabiliteringsskyldighet och samarbete, utkomstskydd under rehabiliteringstid samt revision av lagstiftningen om rehabilitering på basis av olycksfalls- och trafikförsäkring.

Utkomstskyddet under rehabiliteringstiden skall tryggas i huvudsak med en rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning. Folkpensionsanstalten skall svara för utbetalningen av rehabiliteringspenningen. Om arbetspensionsanstalt dock har fattat rehabiliteringsbeslutet utbetalar den också rehabiliteringspenningen.

I regel skall rehabiliteringspenningen vara lika stor som sjukförsäkringsdagpenningen. Rehabiliteringspenningen som utbetalas av arbetspensionssystemet och av Folkpensionsanstalten uträknas dock på annat sätt.

Rehabiliteringen inom arbetspensionssystemet

I lagen om pension för arbetstagare föreslås stadgande om att pensionsanstalten innan den fattar ett pensionsbeslut skall förvissa sig om den försäkrades eller arbetstagarens rehabiliteringsmöjligheter. Om pensionsansökan avslås skall sökanden vid behov hänvisas till rehabilitering eller till andra serviceformer som motsvarar hans behov.

Det är meningen att arbetspensionssystemet ordnar närmast yrkesinriktad rehabilitering. Kortvarig medicinsk rehabilitering kommer i fråga som stöd för den yrkesinriktade rehabiliteringen. En förutsättning för erhållande av rehabilitering är att

LA/M-L Seppälä

11.12.1990

sökanden har rätt att räkna sig till godo återstående tid såsom till pension berättigande tid.

Motsvarande stadganden föreslås också i lagen om sjömanspensioner och lagen om statens pensioner. Den övriga arbetspensionslagstiftningen skall på motsvarande sätt ändras med hänvisningar till lagen om pension för arbetstagare eller genom ändring av pensionsstadgor.

Rehabiliteringspenning

Om person beviljas rehabilitering skall han ha rätt till rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna för de månader under vilka han är förhindrad att förvärvsarbeta. Över rehabiliteringspenningen skall utfärdas beslut som kan överklagas.

Inom arbetspensionssystemet skall rehabiliteringspenningen utgöra summan av grundpensionerna som avses i 8 § 4 mom. APL förhöjt med 33 procent. Om den rehabiliterade redan uppbär pension skall till honom som pensionstillägg betalas en rehabiliteringspenning som uppgår till 10 procent av summan av hans nämnda grundpensioner samt folkpensionens basdel, tilläggsdel och barntillägg.

Rehabiliteringspenning och invalidpension

Pensionering av den rehabiliterade dryftas i allmänhet inte under rehabiliteringstiden. Om en arbetstagare untantagsvis skulle beviljas pension retroaktivt för samma tid under vilken honom betalats rehabiliteringspenning, skall pensionen betalas endast till den del den är större än rehabiliteringspenningen. Om den redan dragits av från någon annan pension dvs. från någon grundpension som avses i 8 § 4 mom APL eller folkpensionen, skall något nytt avdrag inte göras.

Om den rehabiliterade beviljas invalidpension inom ett år från det han har återvänt till förvärvsarbete, fastställs pensionen enligt samma grunder som om pension hade beviljats i stället för rehabiliteringspenning. Den tid under vilken arbetstagare erhållit rehabiliteringspenning förlänger också efterkarenstiden för återstående tid gällande arbetspensionen.

Kostnadsansvaret

Kostnadsansvaret för den pensionsanstalt som beviljar rehabilitering skall enligt förändringar i 12 § APL förbli detsamma som om den rehabiliterade skulle beviljas invalidpension i stället för rehabiliteringspenning. Pensionsanstalterna skall gemensamt svara för den del av rehabiliteringspen-

LA/M-L Seppälä

11.12.1990

ningen som överstiger pensionen. Förfarandet gäller bl.a. förhöjningen och den enligt andra lagar fastställda, mot pensionen svarande rehabiliteringspensionen och indexförhöjningen.

Lagarna avses träda i kraft 1.10.1991.

Pensionsskyddscentralen ger med anledning av lagändringen närmare tillämpningsanvisningar i ett senare cirkulär.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Seppo Pietiläinen
Pentti Koivistoinen

BILAGA

Regeringens proposition 259/90

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till revision av lagstiftningen om rehabilitering

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås lagstiftning om myndigheternas och vissa samfunds och inrättningsars rehabiliteringsskyldighet och samarbete, om utkomstskydd under rehabiliteringstiden samt om revision av lagstiftningen om rehabilitering på basis av olycksfalls- och trafikförsäkring.

Syftet med att göra rehabiliteringssystemen effektivare är att medborgarna skall kunna göra en fullödig och långvarig insats i arbetslivet och klara livets övriga krav utgående från sin förmåga och ålder. Meningen med propositionen är således att öka medborgarnas möjligheter till ett aktivt liv samt att i motsvarande mån minska behovet av invalidpensioner och andra långvariga förmåner. I propositionen har också beaktats de möjligheter att öka utbudet på arbetskraft under de kommande decennierna som rehabiliteringen erbjuder.

I syfte att åstadkomma en klarare arbetsfördelning mellan rehabiliteringssystemen och förbättra rehabiliteringsklienternas ställning föreslås stadganden om en rehabiliteringsskyldighet i de centrala lagar som gäller social- och hälsovården, arbetsförvaltningen och försäkringssystemen. Vidare föreslås att till lagarna fogas stadganden som förpliktar organisationerna till samarbete och att det stadgas en särskild lag om samarbete inom rehabiliteringens klientservice. Genom lagen skapas administrativa förutsättningar för samarbete mellan olika förvaltningsområden. Syftet med samlagen är att varje rehabiliteringsklient skall få de tjänster han behöver samt att rehabiliteringen ordnas systematiskt och med betoning av klientens egen insats.

Med tanke på utkomstskyddet under rehabiliteringstiden skall enligt förslaget stadgas en rehabiliteringspenning. Rehabiliteringspenning betalas till personer i åldern 16—64 år förutsatt att de deltar i rehabilitering för att

hålla sig kvar i arbetslivet eller för att återvända till eller placera sig i arbetslivet samt förutsatt att de inte kan sköta ett arbete under rehabiliteringstiden. Rehabiliteringspenningen skall enligt förslaget i allmänhet vara lika stor som sjukförsäkringsdagpenningen. En rehabiliteringsklient som är berättigad till pension eller arbetslöshetsdagpenning föreslås få denna förhöjd med 10 %. Folkpensionsanstalten skall svara för utbetalningen av rehabiliteringspenningen. I sådana fall då en arbetspensionanstalt har fattat ett rehabiliteringsbeslut skall den också dra försorg om utbetalningen av rehabiliteringspenningen.

Ansvarsfördelningen inom rehabiliteringsverksamheten effektiveras så att folkpensionsanstalten skall ordna yrkesinriktad rehabilitering samt rehabilitering för upprätthållande av gravt handikappades funktionsförmåga.

Lagarna och förordningarna om rehabilitering inom olycksfalls- respektive trafikförsäkringssystemet samt om utkomstskyddet under rehabiliteringstiden föreslås bli förnyade. Den nya lagarna utformas med beaktande av den utveckling som skett inom rehabiliteringsverksamheten. Ersättningsbarheten föreslås bli utsträckt till ett större antal rehabiliteringsåtgärder.

Förslaget till rehabiliteringspenning kommer på årsnivån att öka folkpensions- och arbetspensionssystemens kostnader med 100—110 miljoner mark. Revisionen av olycksfalls- och trafikförsäkringslagstiftningen kommer i det första skedet att öka kostnaderna för olycksfallsförsäkringssystemet med ca 5 miljoner mark och kostnaderna för trafikförsäkringssystemet med ca 10 miljoner mark. För att nivån på sjuk- och arbetslöshetsdagpenningen efter rehabilitering skall kunna tryggas förutsätts på årsnivån ca 5 miljoner marks tilläggskostnader. Kostnaderna för den rehabi-

litering som stadgas ankomma på folkpensionsanstalten uppgår årligen till ca 75 miljoner mark. Därutöver kan folkpensionsanstalten inom ramen för de anslag som fastställs för verksamheten och enligt den för tre år uppgjorda verksamhetsplanen fortsätta bevilja av prövning beroende rehabilitering. Riksdagen fastställer anslaget årligen.

År 1991 föranleder den genomgripande reformen av rehabiliteringssystemet kostnader för staten om sammanlagt 10 miljoner mark.

Om utvecklandet av rehabiliteringslagstiftningen samt om utkomstskyddet under rehabiliteringstiden har avtalats i den ekonomisk- och inkomstpölitiska helhetsuppörelsen för åren 1990—1991.

Propositionen har samband med statsbudgeten för år 1991.

Avsikten är att de föreslagna ändringarna skall träda i kraft den 1 oktober 1991.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	4	1.20. Lagen om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring och lagen om rehabilitering som ersätts enligt trafikförsäkringslagen	35
1. Propositionens samhälleliga betydelse	4	1.21. Lagen om olycksfallsförsäkring och lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare	45
1.1. Mål	4	2. Ikraftträdande	45
1.2. Medel	5	LAGTEXTER	46
2. Nuläget och beredningen av ärendet	6	1. Lag om rehabiliteringssamarbete	46
2.1. Nuläget	6	2. Lag om ändring av folkhälsolagen	48
2.1.1. Allmänt om rehabiliteringssystemet	6	3. Lag om ändring av lagen om specialiserad sjukvård	49
2.1.2. Rehabiliteringen inom hälso- och sjukvården	7	4. Lag om ändring av 17 § socialvårdslagen	49
2.1.3. Rehabiliteringen inom socialvården	8	5. Lag om ändring av 2 § lagen om företagshälsovård	50
2.1.4. Rehabiliteringen inom arbetsförvaltningen	9	6. Lag om ändring av 7 § sysselsättningslagen	50
2.1.5. Folkpensionsanstaltens rehabilitering	10	7. Lag om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten	51
2.1.6. Rehabiliteringen inom arbetspensionssystemet	11	8. Lag om rehabiliteringspenning	53
2.1.7. Rehabiliteringen inom olycksfalls- och trafikförsäkringssystemen	11	9. Lag om ändring av lagen om pension för arbetstagare	59
2.2. Utkomstskyddet under rehabiliteringstiden	13	10. Lag om ändring av lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden	63
2.3. Det nuvarande systemets funktion och behovet av ändringar	14	11. Lag om ändring av 6 § lagen om pension för lantbruksföretagare	65
2.4. Beredningsskeden och -material	14	12. Lag om ändring av 5 § lagen om pension för företagare	66
2.4.1. Riksdagens hemställningar och uttalanden	14	13. Lag om ändring av 3 § lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande	67
2.4.2. Övriga ställningstaganden	15	14. Lag om ändring av lagen om sjömanspensioner	67
2.4.3. Beredningen av ärendet	15	15. Lag om ändring av lagen om statens pensioner	68
3. De föreslagna ändringarna	15	16. Lag om ändring av folkpensionslagen	71
3.1. Precisering av rehabiliteringsuppgifterna och arbetsfördelningen	15	17. Lag om ändring av 5 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa	72
3.2. Samarbete	16	18. Lag om ändring av sjukförsäkringslagen	72
3.3. Utkomstskydd under rehabiliteringstiden	17	19. Lag om ändring av 6 § lagen om bostadsbidrag för pensionstagare	73
3.4. Rehabilitering inom olycksfalls- och trafikförsäkringssystemen	18	20. Lag om ändring av 15 b § familjepensionslagen	74
4. Propositionens verkningar	18	21. Lag om ändring av 8 § lagen om frontmannapension	74
4.1. Ekonomiska verkningar	18	22. Lag om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring	74
4.2. Organisatoriska verkningar	20	23. Lag om rehabilitering som ersätts enligt trafikförsäkringslagen	78
5. Andra omständigheter som påverkar propositionen	21	24. Lag om ändring av 14 och 22 §§ lagen om olycksfallsförsäkring	81
DETALJMOTIVERING	21	25. Lag om ändring av 9 § lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare	82
1. Motivering till lagförslagen	21	BILAGA	83
1.1. Lagen om rehabiliteringssamarbete	21	Parallelltexter	83
1.2. Folkhälsolagen	24		
1.3. Lagen om specialiserad	24		
1.4. Socialvårdslagen	24		
1.5. Lagen om företagshälsovård	24		
1.6. Sysselsättningslagen	25		
1.7. Lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten	25		
1.8. Lagen om rehabiliteringspenning	26		
1.9. Lagen om pension för arbetstagare	31		
1.10. Lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden	34		
1.11. Lagen om pension för lantbruksföretagare, lagen om pension för företagare och lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande	34		
1.12. Lagen om sjömanspensioner	34		
1.13. Lagen om statens pensioner	34		
1.14. Folkpensionslagen	34		
1.15. Lagen om utkomstskydd för arbetslösa	35		
1.16. Sjukförsäkringslagen	35		
1.17. Lagen om bostadsbidrag för pensionstagare	35		
1.18. Familjepensionslagen	35		
1.19. Lagen om frontmannapension	35		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Propositionens samhälleliga betydelse

1.1. Mål

Viktiga element i välfärden och livskvaliteten är att medborgarna kan bevara sin arbets- och funktionsförmåga så länge som möjligt och att de vid behov kan få rehabilitering. Ett täckande och fungerande rehabiliteringssystem har, vid sidan av de enskilda medborgarnas välfärd, aktualiserats också med tanke på samhällsfunktionerna. Genom att ordna rehabilitering är det möjligt att avlasta förtidspensionssystemen samt att öka utbudet på arbetskraft och främja en störningsfri arbetsmarknadsutveckling i ett skede då antalet nya arbetstagare som kommer ut på arbetsmarknaden håller på att bli mindre än avgången. En fungerande rehabilitering bidrar också till att trygga tillgången på offentlig service.

Syftet med propositionen är att utreda och komplettera den existerande rehabiliteringsservicen samt att skapa en klar arbetsfördelning mellan de myndigheter och samfund som ordnar rehabiliteringstjänster. En distinkt arbetsfördelning gör det möjligt att snabbare och ändamålsenligare genomföra rehabiliteringsåtgärder. Avsikten med rehabiliteringen är att medborgarna fullödigare och under en längre tid skall kunna göra en insats i arbetslivet och klara de övriga krav som livet ställer, utgående från sin förmåga och ålder. En fungerande rehabilitering ökar medborgarnas möjligheter till ett aktivt liv och minskar i motsvarande mån behovet av invalidpensioner eller andra förtida långtidsförmåner. Avsikten med rehabiliteringen är också att upprätthålla medborgarnas funktionsförmåga för att de så länge som möjligt skall kunna klara sig på egen hand, utan att behöva anlita anstaltsvård.

Rehabilitering tillhandahålls i vårt land av flera myndigheter, samfund och inrättningar. Rehabiliteringssystemet är huvudsakligen så uppbyggt att den kommunala hälso- och sjukvården svarar för den medicinska rehabiliteringen, den kommunala socialvården för den

sociala rehabiliteringen, arbetsförvaltningen och yrkesutbildningsmyndigheterna för den yrkesinriktade rehabiliteringen och undervisningsförvaltningen för den pedagogiska rehabiliteringen. Också företagshälsovårdssystemet har rehabiliteringsförpliktelser. Olycksfalls- och trafikförsäkringssystemen svarar för rehabiliteringen av dem som skadat sig i olycksfall i arbete och i trafikolyckor. Folkpensionsanstalten sköter rehabiliteringsfunktioner dels som finansiar och dels som arrangör. Arbetspensionssystemet ordnar närmast yrkesinriktad rehabilitering för sina försäkrade. Den helt statsfinansierade rehabiliteringen i enlighet med lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48) administreras av olycksfallsverket, medan rehabiliteringen enligt lagen om rehabilitering av frontveteraner (60/83) administreras dels av olycksfallsverket och dels av medicinalstyrelsen, kommunerna och folkpensionsanstalten.

Det heterogena rehabiliteringssystemet har lett till delvis överlappande funktioner och en oändamålsenlig arbetfördelning. Från klienternas synpunkt är situationen oklar och leder till att besluten fördröjs. I synnerhet arbetsfördelningen mellan hälso- och sjukvården samt socialvården har med tiden blivit diffus.

Ett fungerande rehabiliteringssystem behövs framförallt på grund av att de krav som arbetslivet ställer undergår snabba förändringar. I fall där rehabiliteringstjänster inte kunnat fås har pensionering ofta återstått som det enda alternativet, även om det inte kan anses vara ändamålsenligt vare sig från individens eller samhällets synpunkt. Rehabiliteringens betydelse accentueras genom de förändringar som sker i befolkningens åldersstruktur. I och med att de s.k. stora åldersklasserna blir äldre kommer det i en allt större utsträckning att behövas rehabiliteringstjänster för att hålla dem arbetsföra.

Utgångspunkten bör vara den att de behöriga myndigheterna, samfunden och inrättningarna som ett väsentligt element i sin egen verksamhet ordnar också rehabiliteringstjänster. Rehabiliteringsklienterna måste å andra

sidan ha tillgång till alla de tjänster och stödåtgärder som de behöver och som kan ordnas. Kommunalförvaltningens förutsättningar att ordna rehabiliteringstjänster är beroende av den rådande ekonomiska situationen, ty kommunerna och det offentliga systemet kan producera tjänster endast inom ramen för anslagen. Utgångspunkten för socialförsäkringssystemet är å andra sidan i allmänhet den att alla som uppfyller de lagstadgade förutsättningarna har rätt till förmåner.

En förutsättning för att en klient skall få de tjänster som han behöver får inte vara att klienten kan rikta sin ansökan till just den rätta organisationen. För att denna princip skall kunna förverkligas förutsätts en klar arbetsfördelning, samarbete samt rådgivning och handledning.

Social- och hälsovårdslagstiftningen måste preciseras med avseende på rehabiliteringen. Arbetskraftsmyndigheterna skall som en del av arbetskrafts-, arbetsförmedlings- och yrkesvägledningsfunktionerna dra försorg om att handikappade får den service de behöver. Undervisningsmyndigheterna och läroanstalterna skall på olika nivåer dra försorg om undervisningen och utbildningen av handikappade. Rehabiliteringsstadgandena i lagen om olycksfallsförsäkring och trafikförsäkringslagen måste revideras. Det är skäl att stadga närmare och och i överensstämmelse med vad som är fallet beträffande andra serviceorganisationer också om folkpensionsanstaltens rehabiliteringsverksamhet. Avsikten är slutligen att förenhetliga stadgandena om rehabiliteringen inom arbetspensionssystemet.

Rehabiliteringen åsamkar i viss mån deltagarna kostnader för de åtgärder som den innebär, men framförallt kostnader för uppehållet under rehabiliteringstiden samt inkomstbortfall.

Utkomstskyddet under rehabiliteringstiden varierar mellan de olika systemen. T.ex. under rehabilitering enligt lagen om skada, ådragen i militärtjänst eller enligt lagen om olycksfallsförsäkring (608/48) eller trafikförsäkringslagen (279/59) har rehabiliteringsklienterna en lagstadgad rätt till utkomstskydd. Vissa system saknar helt ett lagstadgat utkomstskydd under rehabiliteringstiden. Ofta är utkomstskyddet dessutom splittrat och otillräckligt. Följden är osäkerhet bland klienterna, minskad rehabiliteringsbenägenhet och ojämlikhet. Ett hinder för uppsökande av rehabilitering är i vissa fall

avsaknaden av utkomstskydd under rehabiliteringstiden. En förutsättning för att rehabiliteringen skall lyckas är att den kombineras med utkomstskydd.

I propositionen föreslås att det ordnas utkomstskydd under rehabiliteringstiden, förutsatt att syftet med rehabiliteringen är att klienten skall få ett arbete, hålla sig kvar i arbetslivet eller återvända till arbetslivet.

1.2. Medel

För närvarande finns det för myndigheter eller andra serviceorganisationer förpliktande rehabiliteringsstadganden endast i ett fåtal författningar. Inte heller i dem framgår tillräckligt detaljerat och klart vilka förpliktelser de olika rehabiliteringsinstanserna har. Ansvaret för rehabiliteringen bör vila på rehabiliteringssystemen, som också skall hänvisa rehabiliteringsklienterna till de rätta serviceformerna. Det är ändamålsenligt att det på lagnivå stadgas allmänt om skyldigheten att ordna rehabiliteringstjänster. Vidare behövs det förordningar om rehabiliteringens detaljinnehåll. Dessutom föreslås en lag om samarbetet mellan organisationerna.

En förutsättning för att rehabiliteringen skall lyckas är att klienterna förhåller sig positivt och är villiga att delta i den. Därför är det motiverat att i författningarna stadga särskilt om informationen och rådgivningen samt om klienternas deltagande i planeringen och genomförandet av rehabiliteringen.

Skötsel av rehabiliteringsärendena förutsätter i likhet med rehabiliteringens kontinuitet också ett intimt samarbete mellan myndigheterna, samfunden, inrättningarna samt övriga verksamhetsenheter. Samarbetet kan till stor del skötas inom ramen för den normala verksamheten, i synnerhet genom avtal på lokalplanet.

Dessutom behövs ett administrativt samarbete i sådana fall där en rehabiliteringsklient behöver en kombination av tjänster som hör till olika system eller om det föreligger ovisshet om det primära systemet. Föreskrifter och anvisningar om samarbetet på lokalplanet har utfärdats bl.a. i de riksomfattande planerna för social- och hälsovården, i medicinalstyrelsens cirkulär och anvisningar, genom arbetsministeriets beslut och genom folkpensionsanstaltens allmänna anvisningar. Enligt dessa an-

visningar skall i varje kommun finnas en lokal samarbetsgrupp med uppgift att behandla principiella samarbetsfrågor och rehabiliteringsärenden som gäller enskilda personer. Erfarenheterna av de lokala samarbetsgrupperna har varit uppmuntrande. De administrativa anvisningarna och avtalsförfarandena har emellertid inte visat sig vara tillräckliga i samtliga fall. Särskilt med tanke på de mest problematiska fallen och för att förebygga s.k. marginalfall behövs det lagstiftning som gör det möjligt att effektivisera samarbetet. Anvisningar har utfärdats på olika nivåer och i olika hög grad varit bindande för myndigheterna, vilket har medfört praktiska problem. Det är också ett problem att samarbetet inte omfattar alla orter och inte heller alla de uppgifter som samarbetet inom klientservicen förutsätter.

Eftersom det föreslås stadganden på lagnivå om samarbetskyldigheten kommer den på enahanda sätt att omfatta alla samarbetsparter. Den lagstadgade samarbetskyldigheten kommer således att omfatta också kommunerna och folkpensionsanstalten. Också de medborgerliga rättigheterna talar för en författning på lagnivå.

En förutsättning för att rehabiliteringen skall kunna genomföras effektivt är att det ordnas ett lagstadgat utkomstskydd under rehabiliteringstiden. Mest problematisk är situationen för närvarande i fråga om den rehabilitering som ordnas inom hälsovården och, i vissa avseenden, i fråga om den yrkesinriktade rehabiliteringen. Rehabiliteringen inom hälso- och sjukvården är inte förknippad med en möjlighet att ordna utkomstskydd för rehabiliteringsklienten. Följden är att personer som har rätt att lyfta sjukdagpenning har större benägenhet än andra att inleda rehabilitering. Avsaknaden av utkomstskydd har å andra sidan i flera fall utgjort ett hinder för social och yrkesinriktad rehabilitering. Det är således skäl att på ett heltäckande sätt trygga utkomsten för socialvårdsklienter som deltar i anpassningsträning och familjerehabilitering samt för klienter som inom missbrukarvården deltar i arbetsrehabilitering.

Syftet med propositionen är att avhjälpa de centrala brister i utkomstskyddet som har utgjort hinder för ett effektivt genomförande av rehabiliteringen. Utkomstskyddet bör också vara relativt enhetligt för att rehabiliteringsklienterna skall vara jämställda oberoende av enligt vilken lag och inom vilket system de får

rehabilitering. Därför föreslås att det stadgas en lag om rehabiliteringspenning enligt vilken klienterna har en lagstadgad rätt till utkomstskydd under rehabiliteringstiden, om de i lagen nämnda förutsättningarna uppfylls. Motsvarande ändringar föreslås i arbetspensionslagarna.

Lagstiftningen är i och för sig ingen tillräcklig garanti för rehabiliteringsverksamhetens utveckling. Det behövs dessutom omfattande utbildning för att de lagstadgade målen och funktionerna skall kunna förverkligas. Denna uppgift ankommer på de enskilda myndigheterna och den övriga organisationen, som en del av den egna verksamheten. Därutöver behövs för de olika förvaltningsområdena gemensam utbildning, speciellt för att göra arbetsfördelningen överskådligare och främja samarbetet.

2. Nuläget och beredningen av ärendet

2.1. Nuläget

2.1.1. Allmänt om rehabiliteringssystemet

Rehabiliteringstjänsterna inom den offentliga förvaltningen produceras inom hälso- och sjukvården, socialvården, arbetsförvaltningen och undervisningsförvaltningen. Syftet med dessa rehabiliteringssystem är att utgående från deras egna premisser hjälpa medborgarna att klara de krav som vardagslivet, arbetslivet och studierna ställer. Om den offentliga förvaltningens tjänster stadgas i särskilda lagar för ettvarvt förvaltningsområde, t.ex. folkhälsolagen (66/72) och socialvårdslagen (710/82). På grund av de knappa anslagen blir det i synnerhet på kommunnivån nödvändigt att avgränsa de konkreta målsättningarna.

Socialförsäkringssystemet bygger på principen att envar skall få de förmåner som lagstiftningen ger rätt till, såsom sjukförsäkringssättning och invalidpension. Inom socialförsäkringssystemen har också utvecklats stödfunktioner, t.ex. rehabilitering, som är beroende av prövning och ofta förknippade med egentliga lagstadgade förmåner samt å andra sidan med tjänster som tillhandahålls inom det offentliga systemet.

2.1.2. Rehabiliteringen inom hälso- och sjukvården

I lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (677/82), nedan statsandelslagen, socialvårdslagen och lagen om ändring av invalidvårdslagen (704/82) stadgas invalidvården vara en kommunal funktion som berättigar till statsandel. Genom lagar om ändring av lagen om kommunala allmänna sjukhus, folkhälsolagen, invalidvårdslagen och sjukförsäkringslagen (673—676/83) överfördes den medicinska rehabiliteringen på de kommuner och kommunalförbund som upprätthåller hälsovårdscentraler och sjukhus.

Enligt 14 § 1 mom. 2 punkten folkhälsolagen åligger det kommun att ordna invånarnas i kommunen sjukvård, till vilken hänförs av läkare utförd undersökning och av honom given eller övervakad vård och medicinsk rehabilitering. Enligt 14 § 3 mom. hänförs till medicinsk rehabilitering utöver rehabiliterande åtgärder undersökning för utredning av rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna, hjälpmedelsservice samt anpassningsträning och -handledning samt andra med dessa jämförbara funktioner i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning.

Enligt 7 c § folkhälsoförordningen (855/83) omfattar sådan medicinsk rehabilitering som hör till folkhälsoarbetet

— erforderliga åtgärder och terapiformer med vilka den fysiska, psykiska och sociala prestationsförmågan aktiveras, förbättras och upprätthålls,

— rehabiliteringsperiod, varmed avses öppen eller anstaltsvård som består av ovan nämnda åtgärder och terapiformer,

— rehabiliteringsforskning, varmed avses undersökningar för utredning av behovet av och möjligheterna till rehabilitering,

— hjälpmedelsservice, till vilken hör bestämmande av behovet av hjälpmedel, utprovning av hjälpmedel, överlåtelse av hjälpmedel med ägande- eller nyttjanderätt och undervisning i deras användning samt utgivande och underhåll av hjälp- och vårdutrustning som behövs vid periodisk rehabilitering,

— anpassningsträning, varmed avses stöd för och förbättrande av funktions- och rehabiliteringsförutsättningarna genom att den som skall rehabiliteras och hans närmaste omgivning ges upplysning och beredskap som främjar rehabiliteringen,

— rehabiliteringshandledning, varmed avses handledning av den som skall rehabiliteras och hans närmaste omgivning samt information om de speciella behov som ansluter sig till ökningen av funktionsmöjligheterna för den som skall rehabiliteras, samt

— andra härmed jämförbara åtgärder.

Om rehabiliteringsförpliktelsen inom den kommunala specialiserade sjukvården stadgas i lagen och förordningen om kommunala allmänna sjukhus (561/65 och 9/67). Ordalydelsen i lagens 1 § motsvarar 14 § 3 mom. folkhälsolagen och ordalydelsen i lagens 1 a § motsvarar folkhälsoförordningens 7 c §. Lagen om kommunala allmänna sjukhus upphävs då lagen om specialiserad sjukvård (1062/89) träder i kraft den 1 januari 1991.

Med specialiserad sjukvård avses i 1 § 2 mom. lagen om specialiserad sjukvård bl.a. sådana hälsovårdstjänster inom medicinska och odontologiska specialområden som innefattar förebyggande av sjukdomar, undersökning, vård och medicinsk rehabilitering.

Medicinsk rehabilitering riktar sig till samtliga åldersgrupper. De verksamhetsformer som den omfattar syftar till att upprätthålla eller förbättra handikappades arbets- och funktionsförmåga. Den medicinska rehabiliteringen utgör en fast del av folkhälsoarbetet, den allmänna sjukvården, mentalvårdsarbetet och sinnessjukvården. Tjänsterna graderas så att de mest avancerade och dyraste tjänsterna ordnas genom centralsjukhusen. I övrigt tillämpas i fråga om den medicinska rehabiliteringen de allmänna principerna för för gradering av vården. Inom sjukvårdsdistrikten eftersträvas ett koordinerat samarbete mellan hälsovårdscentralerna, sjukvårdsinrättningarna och socialvårdsenheterna. Den regionala koordineringen av tjänsterna ankommer på centralsjukhusens rehabiliteringsforskningsenheter.

Den offentliga hälsovårdens rehabilitering beräknas årligen omfatta drygt 68 000 rehabiliteringsfall, varav ca 52 000 hänvisas till åtgärder inom den öppna vården med i medeltal 22 besök, knappt 4 000 till rehabiliteringsundersökningar med i medeltal 15 besök, 8 000 till anstaltsrehabilitering med i medeltal 21 vård dagar samt 4 000 till anpassningsträning som i medeltal räcker 8 dagar. Siffrorna är uppskattningar som baserar sig på en förfrågan som ställdes till centralsjukhusen år 1989.

2.1.3. Rehabilitering inom socialvården

Anpassningsträning

Enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/87) skall kommunen ordna anpassningsträning för handikappade. Syftet med anpassningsträningen är att främja den sociala funktionsförmågan hos den handikappade. Anpassningsträningen kan varieras enligt handikappgruppernas behov.

År 1985 deltog ca 3 000 personer i anpassningsträning som med stöd av statlig specialfinansiering ordnats enligt 25 e § invalidvårdslagen.

Enligt en utredning av Penningautomatföreningen finansierade socialväsendet år 1989 kursverksamhet för sammanlagt 2 100 personer (socialväsendet 1 280 personer, specialomsorgsdistriktet 820 personer). Enligt den ovan nämnda utredningen är kursernas medellängd nio dygn, vilket innebär att rehabiliteringspenningandelen blir liten. År 1989 omfattade Penningautomatföreningens verksamhet 2 500 personer.

Familjerehabilitering

Via barnskyddet deltog år 1988 ca 80 personer i familjerehabilitering. Behovet av detta rehabiliteringsform var dock större. Familjerehabiliteringen inom barnskyddet ordnas under veckoslut eller i korta 1—2 veckors rehabiliteringsperioder. Deltagandet kommer antagligen snabbt att fördubblas om familjemedlemmarnas utkomst tryggas under rehabiliteringstiden. Den framtida utvecklingen kommer i hög grad att vara beroende av i vilken mån vårdresurserna ökas.

I den anstaltsrehabilitering som ordnades i anslutning till missbrukarvården deltog år 1988 ca 500 familjemedlemmar. En del av dem var barn. Av de makar som rehabiliterades blev en del utan utkomstskydd under rehabiliteringstiden.

Rehabilitering inom missbrukarvården

Med rehabilitering inom missbrukarvården avses sådan vård på A-kliniker, ungdomsstationer, akutvårdstationer, rehabiliteringsanstalter eller vid motsvarande enheter som ges av

yrkeskunnig personal inom ramen för socialarbetet samt hälso- och sjukvården. Också anhöriga och närstående ges rehabilitering.

Syftet med rehabiliteringen är att behandla de fysiska, psykiska och sociala svårigheter som sammanhänger med rusmedelsmissbruk samt att förebygga rusmedelsproblem och att förbättra missbrukarens och hans anhörigas ställning och funktionsförutsättningar.

Ca 40 000 klienter deltar årligen i missbrukarvårdens öppna rehabilitering. Merparten av dem som rehabiliteras deltar i arbetslivet. Ca 30 % av dem som uppsöker vård är arbetslösa och en del av dessa får utkomstskydd för arbetslösa eller annat utkomstskydd.

Den öppna rehabiliteringsperiodens längd varierar beroende på vårdbehovet. En liten del av klienterna får regelbunden vård i över tre månader. I denna grupp beräknas det finnas ca 4 000 personer som är svåra att placera på arbetsmarknaden eftersom de har mångahanda sociala problem och bristfällig arbetsträning. En del av dem får öppen vård efter en period av anstaltsrehabilitering.

Ca 2 000 personer inom denna grupp får utkomstskydd för arbetslösa och ca 2 000 annat utkomstskydd. Den öppna rehabiliteringen tar för denna grupp i medeltal tre månader i anspråk, varefter eller varunder klienten blir arbetsför.

Kortvarig (i medeltal 4—5 dygns) avgiftningsvård får årligen ca 11 000 klienter på socialvårdens akutvårdstationer, 7—8 000 i hälsovårdsenheter, hälsovårdscentralerna och sjukhusen. I allmänhet tar denna vård, som huvudsakligen sker på sjukhusens bäddavdelningar, högst två veckor i anspråk. Över en veckas akutvård vid socialvårdens enheter ges årligen i ca 200 fall, varav merparten är arbetslösa. Av dem lyfter endast ca en tredjedel arbetslöshetsdagpenning medan återstoden får annat utkomstskydd (efter karenstiden eller efter att av Arbetskraftsbyrån ha avförts som arbetssökande). Rehabiliteringsanstalterna inom missbrukarvården anlitas årligen av 14 000—15 000 personer, varav familjemedlemmarnas andel är ca 500. Den genomsnittliga vårdtiden år 1988 var 27 dygn. De egentliga klienterna inom anstaltsrehabiliteringen får sjukförsäkringsdagpenning medan familjemedlemmarna inte är berättigade till sådan.

Vid anstalterna har i försökssyfte, i samarbete med Arbetskraftsmyndigheterna, ordnats en i medeltal tre månaders arbetsrehabilite-

ringsperiod efter den normala anstaltsrehabiliteringen. Av dem som behöver sådan rehabilitering får en del av utkomstskydd för arbetslösa medan en del får annat utkomstskydd. Årligen beräknas sammanlagt ca 1500 personer vara i behov av en särskild arbetsrehabiliteringsperiod efter den normala anstaltsrehabiliteringen.

2.1.4. Rehabilitering inom arbetsförvaltningen

Inom arbetsförvaltningen ordnas arbetskraftsservice och stödåtgärder som stöder den yrkesinriktade rehabiliteringen i syfte att sysselsätta handikappade på den öppna arbetsmarknaden. Enligt sysselsättningslagen (275/87) skall full sysselsättning uppnås i första hand genom att medborgarna skaffar sig arbete på eget initiativ eller med anlitan av arbetskraftsservice. Också handikappade skall i första hand sysselsättas genom arbetskraftsservice eller genom hänvisning till utbildning som gör det lättare att få arbete. Den yrkesinriktade rehabiliteringen för handikappade grundar sig på 7 § 2 mom. sysselsättningslagen där det nämns arbetskraftsservice varom stadgas i särskilda lagar. Genom yrkesvägledningens informationsservice, genom arbetsförmedlingen samt genom specialservicen för handikappade anvisas de handikappade arbete eller utbildning som lämpar sig för dem. Till specialservicen för handikappade hör följande i statsrådets beslut närmare angivna stödåtgärder och förmåner som tillhandahålls genom yrkesvägledningen och arbetsförmedlingen:

- läkar- och andra undersökningar för utredning av arbetsförmågan
- sakkunnigkonsultationer
- rehabiliteringsundersökningar och specialhandledning
- arbetsförsök och arbetsträning på arbetsklirik
- arbetsförsök på arbetsplatserna
- utbildningsförsök samt arbets- och utbildningsförsök vid läroanstalter
- stöd för omorganisering av arbetsförhållandena

Arbetsförvaltningen kan anlita tre specialhandledningsanstalter, nämligen Invalidstiftelsen, Kuntoutussäätiö och Reumasäätiö. Såsom sysselsättningsfrämjande utbildning ordnas huvudsakligen för vuxna avsedd yrkesinriktad

omskolning, kompletterande utbildning och fortbildning samt understödda studier. Särskilt för handikappade avsedd sysselsättningsfrämjande utbildning anordnas vid yrkeskurscentralen i Kiipula.

Om en arbetslös arbetssökande inte har fått arbete på eget initiativ eller med hjälp av arbetskraftsservicen skall staten enligt sysselsättningslagen försöka att med hjälp av sysselsättningsanslag ordna en möjlighet till arbete på det sätt som stadgas i sysselsättningsförordningen (737/87). Handikappade arbetssökande kan enligt sysselsättningsförordningen sysselsättas högst två år i en följd. Sysselsättningslagen förpliktar staten eller kommunen att ordna arbete för unga personer under 20 år som varit arbetslösa i tre månader samt för långtidsarbetslösa. Sysselsättningslagens förpliktelser gäller också sådana arbetslösa handikappade arbetssökande som hör till någon av dessa kategorier. Sådan understödd sysselsättning som avses i lagen kan emellertid inte ordnas när en handikappad får pension eller annan ersättning för inkomstbortfall på grund av att han är helt arbetsoförmögen.

En allt större del av arbetskraftsbyråernas klienter med nedsatt arbetsförmåga är vuxna personer som av hälsoskäl har behov av att byta arbetsplats eller yrke. Den största kategorin utgör de som lider av sjukdomar i stöd- och rörelseorganen. Andra allmänna orsaker är mentala störningar, sjukdomar i andningsorganen, hudsjukdomar samt sjukdomar i nervsystemet och sinnesorganen.

Arbetsförmedlingen hade år 1989 över 43 000 handikappade arbetssökande (ca 7 % av alla arbetssökande). Av dem placerade sig närmare 17 000 (ca 38 %) i arbete på eget initiativ eller genom arbetsförmedlingen, ca 2 500 (ca 6 %) inledde sysselsättningsfrämjande utbildning och i medeltal 7 100 (ca 17 %) sysselsattes med sysselsättningsmedel inom den offentliga och privata sektorn.

Närmare 14 000 (35 %) av dem som anlitate yrkesvägledningen år 1989 var handikappade. I 80 % av fallen fastställdes tillsammans med klienterna en utbildningsplan antingen som första eller som andra alternativ.

2.1.5. Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsverksamhet

Författningar

Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsverksamhet regleras i 34 § folkpensionslagen (347/56), enligt vilken pensionsanstalten till förhindrande av varaktig arbetsoförmåga eller för återställande av arbets- eller förvärvsförmågan kan meddela försäkrad medicinalvård, utbildning och arbetsvård. Folkpensionsanstalten kan ge rehabilitering också med stöd av 60 § 2 mom. sjukförsäkringslagen. Enligt lagrummet skall av sjukförsäkringsfondens medel årligen ett belopp som motsvarar två procent av det i form av de försäkrades sjukförsäkringspremier influtna beloppet, användas för verksamhet för sjukdomars förebyggande och rehabilitering av de försäkrade, i enlighet med vad i förordning närmare stadgas.

Rehabiliteringens innehåll preciseras genom folkpensionsanstaltens anvisningar. Rehabiliteringen enligt folkpensionslagen syftar till att sysselsätta klienten. Med stöd av sjukförsäkringslagen är det möjligt att bekosta också åtgärder som syftar till att förbättra funktionsförmågan, utan några sysselsättningsmål. Enligt folkpensionslagen är det möjligt att ordna rehabilitering i syfte att förbättra funktionsförmågan, om det är sannolikt att rehabiliteringsåtgärder som avser att återställa arbets- och förvärvsförmågan därefter kan vidtas. En förutsättning kan vara att arbetsförmågan förbättras, upprätthålls och återställs genom medicinska åtgärder. En individuell rehabiliteringsprocess kan således inkludera flera planenliga åtgärdsperioder.

Enligt sjukförsäkringslagen, men inte enligt folkpensionslagen, kan kostnaderna betalas också för rehabilitering av barn under 16 år. I ingendera lagen stadgas någon övre åldersgräns. Den verksamhet som avses i folkpensionslagen riktar sig i främsta hand till personer i arbetsför ålder.

När det är möjligt avser ett rehabiliteringsbeslut alltid medel som nämns i folkpensionslagen. Av rehabiliteringsmedel som avses i sjukförsäkringslagen bekostas således endast rehabilitering som ges försäkrade under 16 år eller om syftar till att återställa, upprätthålla eller förbättra klientens funktionsförmåga.

Dessutom är det möjligt att bekosta åtgärder som syftar till att förhindra en nedgång i

arbets- och funktionsförmågan. Att klienten får sjukförsäkringsdagpenning eller invaliditetspension är således inte någon förutsättning för att han skall få rehabilitering. En försäkrad som trots sin sjukdom eller skada bedöms vara arbetsför kan ges rehabilitering om det är sannolikt att han i annat fall skulle bli arbetsoförmögen i ett senare skede.

Beviljandet av rehabilitering är således beroende av de anvisningar om verksamhetens innehåll och tillvägagångssätten som fastställts av folkpensionsanstaltens beslutande organ. Den försäkrade har ingen subjektiv rätt till rehabilitering.

Rehabiliteringens innehåll

Rehabiliteringsåtgärderna kan grupperas på olika sätt. Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsverksamhet är indelad i undersökningar, medicinsk rehabilitering och yrkesinriktad rehabilitering.

Såsom rehabilitering beviljar folkpensionsanstalten t.ex. perioder på rehabiliteringsanstalter, anpassningsträning, psykoterapi, neuropsykologisk rehabilitering, rehabiliteringsundersökningar, arbetsklintprövning, arbetsprövning på arbetsplatsen, medicinska specialundersökningar, grundutbildning, yrkesutbildning, arbetsträning, hjälpmedel som underlättar arbete och studier samt näringsunderstöd. För sin rehabiliteringsverksamhet anlitar folkpensionsanstalten mot betalning allmänna samhällstjänster, rehabiliteringsanstalter och läroanstalter.

Folkpensionsanstalten rehabiliterade år 1989 sammanlagt 34 747 personer, varav 14 611 män och 20 086 kvinnor. Till åldersgruppen 0—15 år hörde 350 och till åldersgruppen över 64 år 1 531 personer. Rehabiliteringskostnaderna uppgick till drygt 350 miljoner mark, varav sjukförsäkringens andel utgjorde drygt 30 miljoner mark.

Antalet positiva rehabiliteringsbeslut var 33 442, varav 16,8 % avsåg yrkesinriktad och 72,6 % medicinsk rehabilitering samt 10,6 % rehabilitering som kunde hänföras till gruppen undersökningar. Av besluten var 22,1 % negativa.

Den största gruppen utgjordes av sjukdomar i stöd- och rörelseorganen. Nästan hälften av samtliga beslut hänförde sig till den. 4 011 rehabiliteringsbeslut hänförde sig till mentala

störningar. Därefter följde sjukdomar i nervsystemet och sinnesorganen samt sjukdomar i andningsorganen. Drygt 2 000 positiva rehabiliteringsbeslut kunde hänföras till vardera gruppen.

Av dem som rehabiliterades var 65,5 % yrkesverksamma, 32,8 % icke-yrkesverksamma (husmödrar, studerande) medan denna uppgift saknades i 1,6 % av fallen. Rehabiliteringsklienternas medianålder var 44 år medan den var 22 år inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och 48 år inom den medicinska rehabiliteringen.

2.1.6. Rehabiliteringen inom arbetspensionssystemet

Enligt arbetspensionslagarna, t.ex. 4 § 6 mom. lagen om pension för arbetstagare, kan pensionsanstalten för förhindrande av invaliditet eller för förbättrande av arbets- och förvärvsförmågan ge arbetstagare medicinalvård, utbildning och arbetsvård.

Den rehabilitering som arbetspensionsanstalterna ger grundar sig i första hand på de verkställighetsanvisningar om rehabiliteringen inom arbetspensionssystemet som fastställs av Arbetspensionsanstalternas Förbund r.f. Den som får invalidpension kan ersättas för sådana undersökningar som anses vara nödvändiga samt för yrkesutbildning. Dessutom kan för pensionären ordnas arbetsträning eller till honom betalas stöd för placering i arbete, räntefritt lån eller understöd för egen näringsutövning. Medicinalvård beviljas endast om det är sannolikt att klienten kan återgå till arbetslivet. Sedvanlig sjukvård beviljas inte inom ramen för arbetspensionssystemet. Rehabiliteringsförmåner kan beviljas också den som får invalidpension. Om det är möjligt att förebygga arbetsoförmåga genom rehabilitering, kan rehabiliteringsåtgärderna ersättas redan innan invalidpension beviljas.

Arbetspensionssystemet ersätter rehabiliteringsklienten för alla nödvändiga rehabiliteringskostnader, såsom skolavgifter, anskaffningar av böcker och studiematerial samt reskostnader. För den tid undervisningsprogrammet pågår betalas full invalidpension eller motsvarande rehabiliteringspenning. Dessutom är det enligt prövning möjligt att betala utgifterna för klientens uppehälle, om han på grund av rehabiliteringen måste flytta från sin

hemort eller om rehabiliteringen ordnas i samband med ett internat.

Inom arbetspensionssystemet är rehabiliteringen en av prövning beroende förmån som den försäkrade inte har rätt till direkt med stöd av lag.

I kapitel 2.1.7. presenteras siffror över anlitandet av arbetspensionssystemets rehabiliteringstjänster.

2.1.7. Rehabiliteringen inom olycksfalls- och trafikförsäkringssystemen

Om rehabilitering enligt lagen om olycksfallsförsäkring stadgas i lagen om invalidvård för emottagare av olycksfallsersättning (592/65). Rehabiliteringen inom trafikförsäkringen regleras i lagen om invalidvård för dem som uppbära trafikförsäkringsersättning (391/65). Lagarna stämmer är i stort sett likalydande. Syftet med rehabiliteringen är att främja återgången till arbetslivet samt att förbättra arbets- och funktionsförmågan. I lagarna stadgas bl.a. om arbetsträning samt om undersökningar som syftar till att reda ut rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna. I lagarna indelas förmånstagnarna inte på basis av skadans eller sjukdomens art. I enlighet med försäkringsprincipen är en förutsättning för ersättning på basis av en olycksfalls- eller trafikförsäkring däremot att det föreligger ett samband mellan försäkringsfallet och rehabiliteringsbehovet. Inom olycksfalls- och trafikförsäkringen tillämpas dessutom i allmänhet den inom skadeståndsrätten gällande principen att den förlust som ersätts utgör skillnaden mellan ett normalt levnadslopp och följderna av försäkringsfallet.

För rehabilitering enligt olycksfallsförsäkring ersätts den som får dagpenning, livränta eller olycksfallspension. Såsom rehabilitering ersätts på basis av nödvändiga undersökningar rehabiliteringsvård som ges för att främja eller bevara arbets- och funktionsförmågan samt tillräcklig utbildning eller arbetsträning för ett sådant arbete eller yrke vari ersättningstagaren prövas kunna skaffa sig sin huvudsakliga utkomst. Till stödjande av ersättningstagarens närings- eller yrkesutövning beviljas understöd eller räntefritt lån för anskaffning av arbetsredskap och -maskiner samt för grundande av eget företag. Ersättningsförmåner ingår både i medicinsk och i yrkesinriktad rehabilitering. Medicinsk rehabilitering inkluderar bl.a. vård-

perioder på rehabiliteringsvårdanstalter samt anskaffning, underhåll och förnyande av hjälpmedel. Som hjälpmedel ersätts bl.a. proteser och stödordningar, fortskaffningsmedel såsom rullstolar samt kommunikationsordningar och tilläggsutrustning för bostaden. Syftet med den medicinska rehabiliteringen är att förbättra rehabiliteringsklientens möjligheter till en normal livsföring, dvs. hans allmänna funktionsförmåga och förutsättningar att överhuvudtaget klara sig i arbetslivet.

Den yrkesinriktade rehabiliteringen skall ge klienten tillräcklig utbildning eller träning för ett arbete eller yrke vari han anses kunna skaffa sig sin huvudsakliga utkomst. Yrkesinriktad rehabilitering kan ges vid allmänna yrkesläroanstalter eller på kurser eller vid särskilda yrkesläroanstalter för invalider. Arbetsträning ges i allmänhet på den tidigare eller nya arbetsplatsen eller på en arbetsklänik. För närings- eller yrkesutövning beviljas lån eller understöd. Det kan också bli fråga om att bevilja understöd för placering i arbete antingen på den förra arbetsplatsen eller på en ny arbetsplats. Såsom yrkesinriktad rehabilitering ersätts rehabiliteringskostnader för alla nödvändiga rehabiliteringskostnader såsom vårdavgifter, anskaffning av böcker och studiematerial samt reskostnader.

Rehabiliteringen inom trafikförsäkringssystemet har i det närmaste samma mål som rehabiliteringen i enlighet med lagens om olycksfallsförsäkring.

Inom olycksfalls- och trafikförsäkringssystemen har ersättningsstagaren en subjektiv rätt till rehabilitering. Han har således rätt att söka ändring i beslut som gäller rehabiliteringen.

Försäkringsbolagets ersättningskyldighet med avseende på de rehabiliteringstjänster som folkhälsosystemet producerar gäller de kostnader som den försäkrade själv skulle bli tvungen att betala, dvs. de avgifter som sjukhuset eller hälsovårdscentralen uppbär hos klienten. Detta gäller också situationer där medicinsk rehabilitering har ordnats med hjälp av köpta tjänster. Merparten av tjänsterna är avgiftsfria för klienterna eller kraftigt subventionerade. Kostnaderna för de medicinska rehabiliteringstjänsterna läggs således huvudsakligen på det allmänna hälso- och sjukvårdssystemet. Medicinsk rehabilitering kan ordnas också så att rehabiliteringsklienten med en undersöknings- eller vårdremiss från ett sjukhus eller en hälsovårdscentral hänvisas till pri-

vata fysio- eller andra terapitjänster. Försäkringssystemet ersätter i så fall rehabiliteringsklientens totalkostnader för annan än direkt sjukvård enligt räkning. Förfarandet baserar sig på försäkringssystemens och kommunernas centralorganisationers gemensamma rekommendation från år 1984, som kompletterades år 1989. Rekommendationen flyttar inte över försäkringsanstaltens beslutanderätt i fråga om ersättningen på kommunerna. Syftet med rekommendationen är att fastställa arbetsoch ansvarsfördelningen samt förfarandet med tanke på konfliktsituationer.

Om behovet av hjälpmedel grundar sig på ett försäkringsfall som avses i lagen om olycksfallsförsäkring eller trafikförsäkringslagen, kan kostnaderna för hjälpmedelsservice som givits i form av medicinsk rehabilitering inte överhuvudtaget hänföras till det allmänna hälso- och sjukvårdssystemet.

Lagen om service och stöd på grund av handikapp är subsidiär, vilket innebär att kommunen är skyldig att ordna och bekosta de tjänster och stödåtgärder som avses i lagen, i det fall att en handikappad person inte får tillräckliga tjänster och förmåner om lämpar sig för honom med stöd av någon annan lag. I samband med att lagen om service och stöd på grund av handikapp stiftades ändrades inte olycksfalls- och trafikförsäkringssystemets primära ersättningsansvar i fråga om försäkringsfall. Kommunen kan dock tillhandahålla tjänsterna och stödåtgärderna om en primär tjänst eller stödåtgärd fördröjs. I så fall får kommunen regressrätt för kostnaderna i förhållande till den som är primärt ersättningskyldig. Regressbeloppet i fråga om de tjänster och stödåtgärder som kommunen köpt bestäms enligt deras anskaffningspris. I fråga om tjänster och stödåtgärder som kommunen tillhandahållit som en egen funktion läggs det pris till grund som de normalt skulle ha betingat om de skaffats på annat håll.

Också rehabilitering som folkpensionsanstalten ersatt med stöd av sjukförsäkrings- eller folkpensionslagen och likaså rehabilitering som berättigar till ersättning med stöd av arbetspensionslagstiftningen eller rehabilitering som skall tillhandahållas med stöd av lagen om service och stöd på grund av handikapp eller socialvårdslagen (710/82) är subsidiära i förhållande till sådan rehabilitering som skall ersättas enligt trafikförsäkringssystemet. Om en trafikskada också är ett sådant olycksfall i

arbete som skall ersättas enligt lagen om olycksfallsförsäkring, skall rehabiliteringen i första hand ersättas i enlighet med lagen om olycksfallsförsäkring och lagen om invalidvård för emottagare av olycksfallsersättning. Olycksfallsförsäkringen har i så fall regressrätt i förhållande till trafikförsäkringen.

Försäkringsbranschens Rehabiliteringscentral är gemensam för de försäkrings- och arbetspensionsanstalter som bedriver lagstadgad olycksfalls-, trafik- och arbetspensionsförsäkring. Centralen producerar inte tjänsterna själv utan anlitar tillbudsstående tjänster och betalar rehabiliteringskostnaderna till klienten.

Följande siffror belyser rehabiliteringscentralens verksamhet år 1989:

Anhängiggjorda rehabiliteringsärenden

nya ärenden	1 244
på nytt anhängiggjorda	124
avförda	1 247
anhängiga vid årets slut	2 318

Beredning av rehabiliteringsåtgärder

undersökningar	557
medicinsk rehabilitering	319
yrkesinriktad rehabilitering	982
pedagogisk rehabilitering	20

För närvarande utgör deras andel som är handikappade på grund av skador i rörelse- och stödorganen 55 %. Därefter följer de som har skador i andningsorganen med 15 % och de som lider av hudsjukdomar med 13 % och de hjärnskadade med 9 % som har.

Nya uppdrag utgjorde 65 % av olycksfallsförsäkringsfallen, 23 % av trafikförsäkringsfallen och 18 % av arbetspensionsförsäkringsfallen.

2.2. Utkomstskyddet under rehabiliteringstiden

Inom de olika rehabiliteringssystemen har utkomstskyddet ordnats på olika sätt. De förmåner som utbetalas är oenhetliga och i vissa fall finns det inget utkomstskydd alls. Utkomstskyddet kan variera också inom samma rehabiliteringssystem, beroende på om det är fråga om medicinsk eller yrkesinriktad rehabilitering.

Under sådan medicinsk rehabilitering som klienten får inom den offentliga hälso- och sjukvården har han inte rätt till lagstadgat utkomstskydd på basis av socialförsäkringen. Han kan emellertid ha rätt t.ex. till sjuktidslön, sjukförsäkringsdagpenning eller pension.

Inte heller under rehabilitering inom socialvården har klienten rätt till utkomstskydd. Situationen beskrivs närmare i punkt 2.1.3.

Inom undervisningsväsendet har utkomstskyddet i huvudsak ordnats genom det studiestöd varom stadgas i lagen om studiestöd (28/72).

Inom arbetsförvaltningen kan för undersöknings- och arbetsförsöksåtgärder i anslutning till placering av handikappade i arbete betalas dagpenning som uppgår till den maximala förhöjda grunddagpenningen enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, om utkomstskydd enligt lagen om utkomstskydd (602/84) för arbetslösa inte betalas för samma tid. Utkomsten under utbildningstiden för en studerande som blivit antagen till arbetskraftspolitisk vuxenutbildning tryggas så att till studeranden betalas utbildningsstöd och andra studiesociala förmåner i enlighet med vad som stadgas i lagen den om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/90). Lagen träder i kraft den 1 januari 1991. Vid arbetsministeriet bereds dessutom ett statsrådsbeslut om ersättande av yrkesvägledningskostnader på så sätt att under tiden för undersöknings- och utredningsåtgärder som vidtas inom yrkesvägledningen skall kunna betalas dagpenning som uppgår till beloppet av den maximala förhöjda dagpenningen enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, om utkomstskydd inte samtidigt betalas enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Folkpensionsanstalten har under medicinsk rehabilitering enligt folkpensionslagen eller sjukförsäkringslagen betalt utkomstskydd som uppgår till beloppet av den dagpenning som stadgas i sjukförsäkringslagen. Under utbildningstid betalas till den som genomgår grundutbildning eller yrkesutbildning studiebidrag. Till högskolestuderande betalas studiebidrag.

Inom arbetspensionssystemet beviljas för rehabilitering invalidpension för viss tid eller motsvarande rehabiliteringspenning.

Inom olycksfalls- och trafikförsäkringssystemet beviljas för rehabiliteringstid full ersättning för inkomstbortfall.

2.3. Den nuvarande systemets funktion och behovet av ändringar

Den offentliga hälso- och sjukvården, socialvården, arbetsoch undervisningsförvaltningen samt folkpensionsanstalten har utvecklat särskilda serviceformer för sin rehabiliteringsverksamhet. Rehabiliteringen har stabiliserats och kontinuerligt utvecklats.

De olika systemen erbjuder så gott som identiska tjänster. Utgående från målen för ettvarit system är det skäl att i lagstiftningen klarare normera rehabiliteringsverksamheten inom respektive system.

Från rehabiliteringsklientens synpunkt har de partiellt överlappande tjänsterna och den inkonsekventa arbetsfördelningen medfört oklarhet om vart han skall vända sig och när det kan förutsättas att tjänster ordnas. Det är skäl att skapa en överskådlig arbetsfördelning mellan de olika systemen. Det behövs ett förfarande som gör det möjligt för dem som tillhandahåller rehabiliteringstjänster att tillsammans med klienterna reda ut förutsättningarna för att åstadkomma det bästa resultatet och att komma överens om till vilket ansvarsområde envar klient skall hänföras.

Också utkomstskyddet under rehabiliteringstiden är bristfälligt på det sätt som framgår i punkt 2.2. Därför föreslås att utkomstskyddet ordnas i enlighet med lagen om rehabiliteringspenning (/) samt med hjälp av arbetspensionssystemets rehabiliteringspenning.

Lagen om invalidvård för emottagare av olycksfallsersättning och lagen om invalidvård för dem som uppbära trafikförsäkringsersättning bygger i stor utsträckning på begreppen i 1946 års invalidvårdslag. På sin tid var lagarna före sin tid och ägnade att generellt främja rehabiliteringsverksamheten. Lagarna är tämligen vida till sin ordalydelse. Denna omständighet har lett till flexibilitet. Å andra sidan har den kunnat medföra ovisshet om vilka rehabiliteringsåtgärder som ersätts. Ovissheten har ökats också av den omständigheten att begreppen inte i alla avseenden motsvarar dem som förekommer i lagstiftningen i övrigt. De ändringar som gjorts i den övriga lagstiftning som berör rehabiliteringen förutsätter att också rehabiliteringsstadgandena i olycksfalls- och trafikförsäkringssystemen förnyas.

I och med att lagen om service och stöd på grund av handikapp träder i kraft förutsätts det att lagstiftningen om olycksfalls- och tra-

fikförsäkringens rehabilitering justeras så att det klart framgår av den till vilken del olycksfalls- och trafikförsäkringssystemen erätter samma tjänster som de som tillhandahålla enligt den nya lagstiftningen. Samtidigt är det skäl att beakta de ändringsbehov som införandet av lagen om service och stöd på grund av handikapp föranleder i försäkringssystemens ersättningspraxis, genom att till lagarna foga stadganden om de nya förmåner vilka ersätts såsom rehabilitering.

En utgångspunkt för lagstiftningen om olycksfalls- och trafikförsäkring är den försäkrades lagstadgade rätt att få ersättning med anledning av skadefall. Det är viktigt att innehållet i denna rättighet tillräckligt klart framgår av lagstiftningen.

2.4. Beredningsskeden och -material

2.4.1. Riksdagens hemställningar och uttalanden

Riksdagen har i flera repriser krävt att rehabiliteringssystemet utvecklas.

När riksdagen behandlade de anmärkningar som statsekonomi och -bokföringen föranledde år 1986 förutsatte den att regeringen vidtar åtgärder för att förnya rehabiliteringssystemet. I sitt svar till riksdagen konstaterade regeringen att social- och hälsovårdsministeriet bereder en proposition för att klarlägga arbetsfördelningen och förbättra samarbetet mellan dem som tillhandahåller rehabilitering. Avsikten är att det tillräckligt detaljerat och bindande skall stadgas eller avtalas om social- och hälsovårdens, arbetsförvaltningens, undervisningsförvaltningens, folkpensionsanstaltens och andra pensionssystemers rehabiliteringsverksamhet. Målet är att dessa system inom ramen för sin normala verksamhet skall erbjuda också tjänster för handikappade.

Socialutskottet konstaterade i sitt betänkande nr 5 av den 30 mars 1989, med anledning av statsrådets berättelse om tillämpningen av systerlagstiftningen år 1987 att rehabiliteringens organisation, finansiering och andra arrangemang måste utformas så att de från klientens synpunkt är klara, fungerande och enkla. I och med att arbetskraftens medelålder stiger kommer behovet av yrkesinriktad och medicinsk rehabilitering ytterligare att öka under de närmaste åren. Detta faktum i förening med ett så

effektivt utnyttjade av de knappa resurserna som möjligt förutsätter att det splittrade rehabiliteringssystemet koordineras. Utskottet anser det vara skäl att snabb vidta åtgärder för att i vårt land bygga upp ett täckande, högklassigt och enhetligt rehabiliteringssystem. Samarbetet mellan arbetskrafts-, hälsovårds- och socialmyndigheterna måste effektiviseras bl.a. genom att de permanenta samarbetsgrupperna inom rehabiliteringen ges en större betydelse.

2.4.2. Övriga ställningstaganden

Också Finlands internationella förbindelser och aktivitet i organisationer som t.ex. Världshälsoorganisationen och Internationella arbetsorganisationen förutsätter ett fungerande rehabiliteringssystem.

Behovet av en totalrevidering av rehabiliteringen har vidare framkommit i samband med beredningen av verksamhetsprogram inom inom olika sektorer. Av dessa program kan nämnas det nationella program för yrkesinriktad rehabilitering och sysselsättning av handikappade som delegationen för rehabiliteringsärenden godkände år 1987. Programmet baserar sig på Internationella arbetsorganisationen ILO:s konvention nr 159.

2.4.3. Beredningen av ärendet

Ett flertal kommittéer har berett revideringen av rehabiliteringssystemet. Här kan nämnas bl.a. rehabiliteringskommittén (KB 1966 A 8), de av social- och hälsovårdsministeriet, undervisningsministeriet och arbetskraftsministeriet år 1978 tillsatta rehabiliteringskommisionerna (KB 1979:7—9), rehabiliteringspenningskommissionen (KB 1983:93) och kommissionen för utvecklande av den medicinska rehabiliteringen (KB 1987:52). Dessa betänkanden har emellertid inte lagts till grund för någon totalreform av rehabiliteringssystemet.

De lagförslag som nu läggs fram har beretts av den i samband med social- och hälsovårdsministeriet fungerande delegationen för rehabiliteringsärenden. Till den hör företrädare för de berörda statliga förvaltningsområdena, kommunernas centralorganisationer, handikapporganisationerna, folkpensionsanstalten och för de övriga försäkringssystemen samt

sakkunniga från arbetstagar-, arbetsgivaroch lantbruksföretagarorganisationerna.

Förslaget till utkomstskydd under rehabiliteringstiden grundar sig på betänkandet av den kommission som social- och hälsovårdsministeriet tillsatte den 26 oktober 1988 (KB 1990:6) och utlåtandena om det.

De ändringar som föreslås i lagen om olycksfallsförsäkring och trafikförsäkringslagen grundar sig på betänkandet av den kommission som social- och hälsovårdsministeriet tillsatte den 1 februari 1989 (KB 1990:13) och utlåtandena om det.

Om revideringen av rehabiliteringssystemet har avtalats i den ekonomisk- och inkomstpolitiska helhetsuppställningen för åren 1990—1992. Enligt den skall rehabiliteringen utvecklas i enlighet med riktlinjerna i de betänkanden som utarbetas av delegationen för rehabiliteringsärenden och kommissionen för utredning av utkomstskyddet under rehabiliteringstiden.

3. De föreslagna ändringarna

3.1. Precisering av rehabiliteringsuppgifterna och arbetsfördelningen

Enligt förslaget skall till de lagar som reglerar olika myndigheters, samfunds och inrättnings verksamhet fogas en rehabiliteringsförpliktelse och dessutom skall de existerande förpliktelserna effektiviseras.

Därför föreslås att folkhälsolagen, lagen om specialiserad sjukvård och socialvårdslagen preciseras. Avsikten är att de rehabiliteringsförpliktelser som stadgas i lagarna ytterligare skall preciseras genom förordningar. De disponibla resurserna begränsar emellertid de offentliga rehabiliteringsarrangemangens verksamhet. Reformen syftar till att rehabiliteringsklienten bättre skall kunna få information om vilken organisation som är skyldig att tillhandahålla rehabilitering och om dess rehabiliteringstjänster.

Dessutom föreslås att rehabiliteringsstadgandena i lagen om företagshälsovård (743/78) preciseras samt att rehabiliteringsförpliktelserna inom företagshälsovården preciseras. Genom dessa ändringar skall det bli enklare att tillhandahålla tidigrehabilitering inom företagshälsovården. Också sysselsättningslagen (275/87) föreslås bli preciserad.

Om den rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten föreslås en särskild lag, varvid 34 § folkpensionslagen och 60 § 2 mom. sjukförsäkringslagen kan upphävas såsom obehörliga. Avsikten är att klargöra folkpensionsanstaltens ansvar dels med avseende på det offentliga hälso- och sjukvårdssystemet och dels med avseende på arbets- och undervisningsförvaltningen. Folkpensionsanstalten skall ordna yrkesutbildning i fall där sådan inte ordnas av arbetskrafts- eller undervisningsförvaltningen eller inom arbetspensionssystemet. Till folkpensionsanstaltens skyldigheter skall enligt förslaget höra att ersätta medicinska rehabiliteringstjänster när det är fråga om sådana andra rehabiliteringsperioder inom öppen vård eller anstaltsvård än sådan exceptionellt långvarig service för gravt handikappade som direkt har samband med sjukvård. De personer som avses i paragrafen har lagstadgad rätt till rehabilitering som avses i lagens 2 och 3 §§. Rehabiliteringsklienten skall ha rätt att söka ändring i beslut om rehabilitering som skall tillhandahållas av folkpensionsanstalten. I övrigt skall folkpensionsanstaltens rehabilitering liksom för närvarande vara beroende av prövning, inom ramen för de anslag som riksdagen beviljar. Avsikten är att folkpensionsanstaltens rehabilitering skall hålla minst nuvarande standard, både kvantitativt och kvalitativt.

Enligt förslaget skall folkpensionsanstalten också vara skyldig att vid behov reda ut klientens rehabiliteringsmöjligheter. Detta skall ske senast när den försäkrade fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen för minst 60 dagar.

I folkpensionslagen och lagen om pension för arbetstagare föreslås stadganden om att pensionsanstalten innan den fattar ett pensionsbeslut skall förvissa sig om den försäkrades eller arbetstagarens rehabiliteringsmöjligheter. Om pensionsansökan å andra sidan avslås skall sökanden vid behov hänvisas till rehabilitering eller till andra serviceformer som motsvarar hans behov. Motsvarande stadganden föreslås också i lagen om sjömanspensioner (72/56) och lagen om statens pensioner (280/66). I den övriga pensionslagstiftningen skall på motsvarande sätt införas hänvisningar till lagen om pension för arbetstagare eller ändringar med avseende på pensionsstadgorna.

Lagstiftningen om undervisningsväsendet föreslås inte bli ändrad i detta sammanhang eftersom redan den nuvarande lagstiftningen

gör det möjligt att utfärda närmare stadganden genom förordning.

Lagstiftningen om yrkesläroanstalterna förnyades år 1989. I samband med revideringen uppmärksammades också specialundervisningen för personer med nedsatt arbetsförmåga och handikappade. T.ex. i 3 § lagen om yrkesläroanstalter (487/87) stadgas att syftet med specialundervisningen inom yrkesutbildningen är att i samarbete med dem som producerar rehabiliteringstjänster främja en total rehabilitering av studeranden. I 1 § förordningen om specialyrkesundervisningsanstalter (677/89) stadgas att en läroanstalt för att främja studerandenas totalrehabilitering, under utbildningens gång skall ordna rehabilitering samt samarbeta med serviceproducenterna inom hälso- och socialvården och arbetskraftsmyndigheterna.

Vid undervisningsministeriet bereds en revidering av lagstiftningen om grundskole- och gymnasieundervisning. I det sammanhanget är det meningen att reda ut också vilka specialtjänster handikappade studerande behöver. I förordningar om saken är det också möjligt att precisera arbetsfördelningen och samarbetet mellan organisationerna.

Regeringen reder särskilt ut behovet och möjligheterna att precisera universitetens och högskolornas skyldigheter och uppgifter när det gäller handikappades studier och de tjänster som de handikappade behöver.

3.2. Samarbete

Skötseln av rehabiliteringsklienternas angelägenheter och rehabiliteringens kontinuitet förutsätter ett intimt samarbete mellan olika myndigheter, samfund, inrättningar och andra verksamhetsenheter. Samarbetet förlöper till stor del som en del av den normala verksamheten och genom att det särskilt avtalas om saken på lokalplanet.

Dessutom behövs ett administrativt organiserat samarbete i sådana fall där rehabiliteringsklienten behöver koordinerade tjänster från olika system. Hälso- och sjukvårdens interna samarbete har ordnats i enlighet med 10 § 2 mom. lagen om specialiserad sjukvård och i enlighet med det förslag till ändring av 27 § folkhälsolagen som för närvarande behandlas i riksdagen (Reg. prop. 202/89 rd.). Stadgandena gäller samarbetet och arbetsfördelningen

mellan folkhälsoarbetet och den specialiserade sjukvården. Om samarbetet på lokalnivån har givits föreskrifter och anvisningar bl.a. i de riksomfattande planerna för social- och hälsovården, medicinalstyrelsens cirkulär, arbetskraftsministeriets beslut och i folkpensionsanstaltens allmänna anvisningar om rehabilitering. Enligt dessa anvisningar skall det i varje kommun finnas en lokal samarbetsgrupp med uppgift att behandla principiella samarbetsfrågor samt rehabiliteringsproblem som gäller enskilda personer. Erfarenheterna av de lokala klientsamarbetsgruppernas verksamhet är goda. Det är emellertid skäl att ytterligare effektivisera och koordinera deras arbete. Ett problem är i synnerhet att samarbetet inte omfattar samtliga orter och inte heller alla de uppgifter som klientsamarbetet inom rehabiliteringen förutsätter. I flera fall har samarbetet dessutom varit alltför arbetsförvaltningscentrat, vilket lett till att de övriga problemen delvis blivit outhärliga.

Det har visat sig vara otillräckligt att samarbetet ordnats enbart genom administrativa anvisningar och avtalsförfaranden. I synnerhet med tanke på de mest problematiska fallen och för förebyggande av marginalfall behövs det lagstiftningsåtgärder. De anvisningar som givits har gällt olika nivåer och i olika hög grad bundit myndigheterna. Den lagstadgade samarbetsförpliktelsen skall på enahanda sätt gälla samtliga berörda parter. Samarbetsförpliktelsen skall gälla samtliga kommuner och folkpensionsanstalten. Också de medborgerliga rättigheterna förutsätter en författning på lagnivå om saken.

Syftet med lagen är att koordinera handläggningen av rehabiliteringsärendena samt att i detta avseende effektivisera samarbetet mellan myndigheterna, samfundet och inrättningarna.

I lagen skall stadgas om målen för, innehållet i och formerna för samarbetet på det lokala planet, på det regionala planet och på rikspanet. Samarbetsorganisationerna på lokalplanet kan fritt ställas upp så att systemet sköts av fackmän. De nuvarande samarbetsorganen kan utses till sådana samarbetsgrupper på lokalplanet som avses i lagen. Inom sjukvårdsdistrikten är det bäst att utnyttja centralsjukhusens nuvarande enheter för rehabiliteringsundersökningar.

Dessutom föreslås att i lagarna om myndigheternas, samfundets och inrättningarnas verksamhet tas in stadganden som förpliktar

till samarbete. Sådana samarbetsförpliktelser finns för närvarande endast i folkhälsolagen, socialvårdslagen och sysselsättningslagen.

Också lagarna om ordnande av rehabilitering föreslås bli kompletterade med stadganden som förpliktar respektive organisation att hänvisa klienten till någon annan rehabiliteringsorganisation i det fall att det inte ankommer på den förstnämnda organisationen att tillhandahålla rehabiliteringstjänster eller då det inte är ändamålsenligt att rehabiliteringen ordnas just inom det systemet.

3.3. Utkomstskydd under rehabiliteringstiden

Det föreslås att en lag om rehabiliteringspenning stiftas. I lagen stadgas om utkomstskyddet under rehabiliteringstiden. Avsikten är att skapa ett förfarande som innebär att för den som deltar i rehabilitering enligt en rehabiliteringsplan också skall ordnas utkomstskydd under rehabiliteringstiden.

En förutsättning för att klienten skall få rehabiliteringspenning är att rehabiliteringen syftar till att introducera eller hålla kvar honom i arbetslivet eller till att göra det möjligt för honom att återvända till arbetslivet.

Enligt den lag om rehabiliteringspenning som föreslås har i Finland bosatta 16—64-åriga personer rätt till rehabiliteringspenning om de får i lagen närmare angiven rehabilitering som ordnas inom det offentliga hälso-, sjuk- eller socialvårdssystemet, av folkpensionsanstalten eller i enlighet med lagen om företagshälsovård. Förslaget innebär att rehabiliteringspenningen skall utsträckas till den form av social rehabilitering som syftar till att förbättra mottagarens arbetsförmåga så att han kan behålla sitt existerande arbete eller så att han får bättre förutsättningar att söka sig ut på arbetsmarknaden eller återvända till den. Det föreslås också att rehabiliteringspenning skall betalas till dem som deltar i anpassningsträning eller familjerehabilitering samt till dem som inom missbrukarvården rehabiliteras för arbetsmarknaden. Närmare stadganden skall enligt förslaget utfärdas genom förordning.

I regel skall rehabiliteringspenningen vara lika stor som dagpenningen enligt sjukförsäkringslagen. Rehabiliteringspenning skall enligt förslaget betalas för rehabiliteringstiden samt under vissa förutsättningar för ferietid mellan rehabiliteringsperioderna och för väntetid in-

nan rehabiliteringen börjar. Rehabiliteringspenning skall inte betalas för självrisktiden, som i regel sammanfaller med självrisktiden för dagpenningen enligt sjukförsäkringslagen.

Utöver att en lag stiftas om rehabiliteringspenning föreslås att arbetspensionslagarnas stadganden om rehabilitering och utkomstskydd under rehabiliteringstiden ändras och preciseras.

3.4. Rehabilitering inom olycksfalls- och trafikförsäkringssystemen

I propositionen föreslås revidering av den i punkt 2.1.7. refererade lagstiftningen om rehabilitering som ersätts genom olycksfalls- och trafikförsäkringssystemen i form av invalidvård.

Särskilda lagar föreslås om rehabiliteringen inom olycksfalls- respektive trafikförsäkringssystemen, eftersom olycksfallsförsäkringen är ett arbetsmarknadsbaserat system som i framtiden kan utvecklas i en annan riktning än trafikförsäkringen. Stadgandena i de gällande lagarna överensstämmer med varandra, fränsett lagarnas tillämpningsområden, kostnadsfördelningen och ändringssökandet. Enligt propositionen kommer tillämpningsområdet för olycksfalls- och trafikförsäkringssystemens rehabiliteringslagstiftning inte att förskjutas. Liksom för närvarande skall såsom rehabilitering ersättas endast rehabiliteringsklientens skäligena rehabiliteringskostnader. En förutsättning för ersättningsbarheten är att rehabiliteringsbehovet uppkommit genom ett försäkringsfall och dess konsekvenser.

Med tanke på rehabiliteringsklientens arbets- och funktionsförmåga och möjligheter att leva ett självständigt liv är det nödvändigt att de olika rehabiliteringsformerna sammanställs till en helhet som ofta sträcker sig över en lång tid. I och med att tonvikten läggs på detta helhetstänkande är det viktigt att rehabiliteringens syfte och målsättningar anges mera generellt i de föreslagna lagarna.

Det föreslås att ersättningen för rehabilitering inte längre skall vara bunden vid om ersättning betalas för inkomstbortfall. För att rehabiliteringen skall ersättas räcker det att ett ersättningsfall med åtföljande rehabiliteringsbehov föreligger.

Enligt förslaget skall i de nya lagarna exaktare anges vilka åtgärder som ersätts såsom

rehabilitering. Såsom yrkesinriktad rehabilitering ersätts rehabilitering som har samband med arbetsoch funktionsförmågan och som syftar till att främja klientens möjligheter att fortsätta i sitt tidigare arbete eller att skaffa sig ett nytt arbete eller yrke som tryggar utkomsten. Innehållet i rehabilitering som enligt förslaget skall berättiga till ersättning motsvarar i regel gällande ersättningspraxis inom såväl olycksfalls- som trafikförsäkringen. Såsom nya ersättningsformer föreslås i lagen bl.a. att ersättning skall betalas för hjälpmedel som underlättar klientens arbete samt att gravt handikappade skall beviljas lån eller understöd för anskaffning av fortskaffningsmedel för resor mellan bostaden och arbetsplatsen eller få ersättning för motsvarande extra reskostnader.

Enligt förslaget skall såsom rehabilitering i samband med arbets- eller funktionsförmågan ersättas sådan rehabilitering som för närvarande i regel ersätts såsom medicinsk rehabilitering. De rehabiliteringsformer som berättigar till ersättning kommer i stor utsträckning att motsvara gällande ersättningspraxis. Som en ny ersättningsform i samband med olycksfallsförsäkringen föreslås att gravt handikappade skall ges rätt till ersättning för ändringsarbeten i bostaden. Dessutom beaktas den utökning av förmånerna som följer av att lagen om service och stöd på grund av handikapp trätt i kraft.

I de föreslagna lagarna finns också noggrannare stadganden om ersättning för inkomstbortfall under rehabiliteringstiden. I lagarna skall klarare stadgas om försäkringsanstaltens skyldighet att anhängiggöra rehabiliteringsärenden. I syfte att främja rehabiliteringsklienternas egna initiativ föreslås att en rehabiliteringsklient skall kunna anhängiggöra sitt ärende när som helst. Ett rehabiliteringsärende kan också anhängiggöras av klientens arbetsgivare, av en sjukvårdsinrättning, av social- och hälsovårdsmyndigheterna samt av någon annan som sköter en handikappads rehabiliteringsärende.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Utgångspunkten för lagförslagen är att klarlägga den rådande situationen och inte i första hand att öka användningen av rehabiliterings-tjänsterna. Justeringen av arbetsfördelningen avser huvudsakligen att precisera de förpliktel-

ser som serviceorganisationerna redan nu har. Genom förslagen eftersträvas inte heller några väsentliga ändringar i de uppgifter som för närvarande ankommer på servicesystemen.

Förbättringen av arbetsfördelningen och samarbetet kan i viss mån leda till att rehabiliteringstjänsterna börjar anlitas i större utsträckning. Detta måste anses vara en riktig utveckling från deras synpunkt som lider av invaliditet och handikapp och dessutom förenligt med samhällets förpliktelser. Det blir på så sätt möjligt att utsträcka rehabiliteringen till flera personer, med åtföljande mångsidig nytta både från individernas och samhällets synpunkt. Dessutom uppkommer direkta inbesparingar t.ex. i pensions- och sjukförsäkringsutgifter. En utveckling av samarbetet kan antas sänka också de administrativa kostnaderna.

Arbetsfördelningen mellan det offentliga hälso- och sjukvårdssystemets och folkpensionsanstaltens rehabilitering skall huvudsakligen genomföras kostnadsneutralt. Avsikten är att stifta en lag om den rehabilitering som folkpensionsanstalten ordnar samt att upphäva 34 § folkpensionslagen och 60 § 2 mom. sjukförsäkringslagen. Kostnaderna för den rehabiliteringsverksamhet som ankommer på folkpensionsanstalten beräknas på årsnivån uppgå till 75 miljoner mark, som skall betalas ur folkpensionsfonden. Den av prövning beroende rehabiliteringens andel beräknas, om den nuvarande verksamheten bibehålls, på årsnivån uppgå till 250 miljoner mark. Denna andel skall finansieras ur folkpensionsfonden, inom ramen för det maximibelopp som riksdagen fastställer för ändamålet. Enligt 60 § 2 mom. sjukförsäkringslagen frigörs för ändamålet 90 miljoner mark på årsnivån. År 1991 kommer summorna att uppgå knappt till 3/12 av de ovan nämnda, vilket innebär att den lagstadgade rehabiliteringens andel utgör ca 15 miljoner mark och den av prövning beroende rehabiliteringens andel ca 50 miljoner mark.

Förslaget till utkomstskydd under rehabiliteringstiden innebär en utvidgning av utkomstskyddet både i samband med den yrkesinriktade och den medicinska rehabiliteringen, ett förenhetligande av nivån och ett partiellt ersättande av de sociala förmånerna under rehabiliteringstiden med en rehabiliteringspenning. Till denna del kommer ökningen av folkpensions- och arbetspensionssystemets utgifter att uppgå till 100—110 miljoner mark om året. Kostnaderna för utkomstskyddet ökar

i och för sig mer än så, men det övriga utkomstskyddet under rehabiliteringstiden, närmast det utkomstskydd som folkpensionsanstalten för närvarande betalar och sjukförsäkringens dagpenningkostnader, minskar i motsvarande mån. Eftersom de nya stadgandena skall tillämpas på rehabiliteringsperioder som börjar efter att reformen trätt i kraft, kommer kostnadsökningen under det första året att uppgå till ca 70 miljoner mark. De förbättringar som föreslås i utkomstskyddet efter rehabiliteringen kommer dessutom att öka socialskyddssystemets utgifter med uppskattningsvis 5 miljoner mark. Sjukförsäkringsdagpenningarna ökar med ca 4 miljoner och arbetslöshetsdagpenningarna med ca 1 miljon mark.

I beräkningen beaktas inte beskattningens inverkan. Av tilläggskostnaderna fås 30—40 % tillbaka i form av skatteintäkter.

I och med att utkomstskyddet under rehabiliteringstiden förbättras kommer sannolikt också antalet rehabiliteringsklienter att öka i viss mån. Detta kommer att öka såväl rehabiliteringskostnaderna som utkomstskyddet under rehabiliteringstiden, varvid en 10 procents ökning ökar kostnaderna med ca 50 miljoner mark och en 30 procents ökning således med ca 150 miljoner mark om året. Ca en tredjedel härav utgörs av kostnaderna för utkomstskyddet.

En lyckad rehabiliteringsverksamhet minskar å andra sidan kostnaderna för de sociala förmåner som betalas på grund av arbetsoförmåga. I detta sammanhang har det inte varit möjligt att i detalj beräkna de totalekonomiska verkningarna av en ökad rehabilitering i relation till befolkningens stigande medelålder och den ökande efterfrågan på arbetskraft. Den slutsatsen kan emellertid dras att det är totalekonomiskt motiverat, bl.a. med hänsyn till den sänkning av pensionskostnaderna som blir följden, att utöka särskilt den rehabilitering som avser att hålla kvar klienterna i arbetslivet eller att hjälpa dem återvända till arbetslivet. Som ett exempel kan nämnas att redan ett uppskjutande av invalidpensionerna med i medeltal 3—4 månader per rehabiliteringsfall räcker för att i form av minskade pensionsutgifter täcka de genomsnittliga rehabiliteringskostnaderna.

Utkomstskyddet i samband med den rehabilitering som hänförs till lagen om rehabiliteringspenning skall betalas och bekostas av folkpensionsanstalten. Det utkomstskydd som

arbetspensionsanstalterna beviljar för rehabiliteringstiden skall bekostas med arbetspensionsmedel.

De kostnader som uppkommer till följd av de föreslagna lagarna och som motsvarar rehabiliteringens nuvarande omfattning granskas nedan målgruppsvis. Beloppen anges enligt pris- och förtjänstnivån år 1990.

Folkpensionsanstalten tillhandahåller för närvarande ca 4 500 personer årligen yrkesinriktad rehabilitering. Av dessa kommer ca 3 500 att omfattas av det nya utkomstskyddet. Rehabiliteringspenningen kommer att ersätta den nuvarande studiepenningen och studiebidraget samt sjukförsäkringsdagpenningen till arbetsoförmögna eller pension som beviljas för rehabiliteringstiden. Den förnyade nivån i förening med det faktum att rehabiliteringspenning betalas också för vänte- och ferietider kommer att öka summan av de sociala förmåner som skall betalas ut med ca 70 miljoner mark årligen.

I fråga om den medicinska rehabilitering som folkpensionsanstalten beviljar kommer den nya rehabiliteringspenningen att betalas närmast till de rehabiliteringsklienter som inte får någon pension, dvs. årligen något färre än 20 000 klienter och dessas anhöriga. Kostnadsverkan kommer att vara rätt liten eftersom rehabiliteringspenningen huvudsakligen stämmer överens med gällande praxis.

Inom hälso- och sjukvården och företagshälsovården kommer de som kommer i åtnjutande av den nya rehabiliteringspenningen, dvs. i första hand de som årligen deltar i rehabiliteringsundersökningar och anpassningsträning, att uppgå till ca 15 000 personer, närmast inom hälso- och sjukvården. Kostnadsökningen för utkomstskyddet kommer att uppgå till ca 30 miljoner mark om året.

Enligt lagförslaget kommer inom socialvårdens rehabilitering ca 1 500 personer som deltar i anpassningsträning och knappt 500 som får familjerehabilitering att få rätt till rehabiliteringspenning. Till dem kommer att betalas sammanlagt 3 miljoner mark i rehabiliteringspenning. Minskningen av de övriga utkomstskyddsutgifterna kommer att uppgå till ca 1 miljon mark. Avsikten är att det skall stadgas genom en förordning om rätten till rehabiliteringspenning inom missbrukarvården. Rehabiliteringspenningen inom missbrukarvården kommer att medföra extra kostnader om ca 5 mark årligen. Rehabiliteringspenningen i sam-

band med socialvården föranleder således ca 7 miljoner mark i årliga nettotilläggskostnader.

Förnyandet av utkomstskyddets nivå ökar den privata sektorns arbetspensionsanstalters och Kommunernas pensionsförsäkrings kostnader med ca 5 miljoner mark årligen, förutsatt att arbetspensionsanstalternas antal rehabiliteringsklienter hålls oförändrat.

Inom olycksfallsförsäkringssystemet kommer reformen att i begynnelsekedet på årsnivån förorsaka tilläggskostnader om sammanlagt ca 5 miljoner mark och inom trafikförsäkringssystemet 10 miljoner mark.

Olycksfallsförsäkringssystemets rehabiliteringskostnader utan utkomstskydd uppgår för närvarande på årsnivån till drygt 5 miljoner mark medan trafikförsäkringssystemets till ca 10 miljoner mark.

4.2. Organisatoriska verkningar

Den förnyade arbetsfördelningen inom rehabiliteringen förutsätter inga organisatoriska ändringar i de system som tillhandahåller rehabiliteringstjänster. Syftet med propositionen är endast att göra de nuvarande systemen effektivare.

De förslag som gäller samarbetet inom rehabiliteringen syftar framförallt till att utveckla samarbetet som en del av servicesystemens normala verksamhet. Enligt förslaget till lag om rehabiliteringssamarbete skall samarbetsorgan inrättas på den lokala och regionala nivån samt på riksnivån. Det finns för närvarande närmare 600 lokala klientsamarbetsgrupper. Med beaktande av att samarbetsgrupper för klientservicen inom rehabiliteringen skall tillsättas för de enskilda kommunerna och kommunalförbunden, beräknas deras antal till 200—300. Därutöver kommer det att inrättas ca 20 samarbetskommissioner i samband med sjukvårdsdistrikten. Antalet samarbetsgrupper kommer således på det hela taget att minska, eftersom en del överlappande arbetsgrupper kan dras in. Klientsamarbetsgruppernas verksamhet förorsakar inte heller några betydande kostnader eftersom utgångspunkten för förslagen är att samarbetet i första hand skall skötas som en del av de behöriga myndigheternas normala verksamhet. Endast om detta inte lett till något positivt resultat behövs samarbetsgrupper. Samarbetsgruppernas medlemmar deltar i deras arbete inom ramen för sitt

normala tjänstearbete, utan några särskilda ersättningar.

Förslaget till lag om rehabiliteringspenning innebär att folkpensionsanstaltens uppgifter ökar, men med beaktande bl.a. av de tillbudsstående resurserna och de reformprojekt som är aktuella vid folkpensionsanstalten, kommer lagen om rehabiliteringspenning varken att förutsätta ändringar i organisationen eller någon ökning av folkpensionsanstaltens personal.

Eftersom det statliga pensionssystemet inte innehåller några rehabiliteringsstadganden förutsätter lagändringen vissa ändringar i data-systemet. Dessa förorsakar ca 500 000 marks engångskostnader.

5. Andra omständigheter som påverkar propositionen

Till riksdagen har avlåtits flera propositioner som skall beaktas i samband med behandlingen av denna proposition, (Reg. prop. 201/89 och

202/89 rd.). Regeringen har till riksdagen överlämnat en proposition med förslag till lag om olycksfall i militärtjänst samt till vissa lagar som har samband med den (Reg.prop. 98/90 rd). Propositionen innehåller också förslag till rehabiliteringsförmåner och utkomstskydd. Avsikten är att lagarna skall träda i kraft den 1 januari 1991. Dessutom skall till riksdagen avlåtas regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om sjömanspensioner och vissa lagar som har samband med den, vari föreslås ändringar i motsvarande stadganden som i denna proposition.

Vid beredningen av lagstiftningen har också beaktats att systemet skall koordineras med utländska system, såsom vissa konventioner om social trygghet och den EG-lagstiftning om för närvarande är föremål för EES-förhandlingar (förordning 1408/71). Propositionen står inte i strid med dessa.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lagen om rehabiliteringssamarbete

1 kap. Allmänna stadganden

1 §. *Klientservicesamarbete inom rehabiliteringen.* Klientservicesamarbetet skall enligt förslaget omfatta myndigheternas samt samfundens och inrättningarnas åtgärder för att tillhandahålla klienterna rehabiliteringstjänster, bedöma rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna, ordna utbildning i samband med rehabiliteringen samt främja sysselsättningen.

Samarbetsbehovet grundar sig på att en stor del av klienterna inom de offentliga servicesystemen samtidigt har sådana problem med hälsan, de sociala kontakterna, sysselsättningen och rehabiliteringen, som det inte är möjligt att behandla inom ett enda servicesystem. I den föreslagna lagen kallas verksamheten klientservicesamarbete, eftersom de flesta samarbetsfrågorna har samband med ordnandet av reha-

biliteringstjänster för klienten samt med bedömningen av rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna. Eftersom det emellertid inte är ändamålsenligt att inrätta flera överlappande arbetsgrupper, skall det i den ordning som föreslås i lagen vara möjligt att behandla också utbildningsfrågor samt sådana frågor som avses i 18 § sysselsättningslagen.

2 §. *Rehabiliteringssamarbetets syfte och innehåll.* Samarbetets syfte är att klienten skall kunna erbjudas ett servicepaket som beaktar hans förutsättningar, livssituation och behov av tjänster. Avsikten är också att förebygga klienternas problem och behandla dem i ett så tidigt skede som möjligt.

Samarbetet skall i första hand utgöra en del av myndigheternas normala verksamhet. För sådana särskilt problematiska fall som det inte är möjligt att lösa med sedvanligt samarbete blir det nödvändigt att grunda samarbetsorgan på det lokala och regionala planet.

Eftersom en förutsättning för att rehabiliteringen skall lyckas är att klienten på eget

initiativ deltar i den och känner sig motiverad, föreslås det att i paragrafen tas in ett stadgande om att tjänsterna skall baseras på en plan som uppgjorts tillsammans med klienten.

3 §. *Förhållandet till övrig lagstiftning.* Eftersom den föreslagna lagen är en allmän lag om klientservicesamarbetet inom rehabiliteringen, skall den vara subsidiär i förhållande till eventuella specialstadganden om dessa saker.

2 kap. Samarbete på det lokala planet

4 §. *Samarbetsgrupper för klientservicen.* Enligt förslaget till 4 § skall kommunen dra försorg om att det finns en samarbetsgrupp inom dess område. Samarbetsgruppen kan också vara gemensam för flera kommuner. Också en i samband med en hälsovårdscentral, arbetskraftsbyrå eller vid folkpensionsanstalten redan fungerande klientsamarbetsgrupp kan utses till samarbetsgrupp.

Utgångspunkten för förslaget är att det är en intern angelägenhet för varje kommun att utse en samarbetsgrupp. Detta innebär att samarbetsgruppen kan utses t.ex. av en nämnd eller tjänsteinnehavare, med beaktande av de lokala förhållandena. Samarbetsgruppen skall emellertid inte vara ett organ som motsvarar en kommunal nämnd, utan till den skall utses fackmän som i sitt dagliga arbete kommer i kontakt med ärenden som berör klientservicesamarbetet inom rehabiliteringen. Samarbetsgruppens medlemmar skall delta i gruppen sammanträden och övriga samarbete på tjänstens vägnar, utan några särskilda ersättningar. Arbetsgruppernas verksamhet kommer således inte att förorsaka några extra kostnader.

5 §. *Samarbetsgruppernas sammansättning.* Enligt förslaget kommer samarbetsgruppen i sin grundammansättning att bestå av företrädare för socialvårdsmyndigheterna, hälso- och sjukvårdsmyndigheterna och arbetskraftsmyndigheterna samt folkpensionsanstalten, ty merparten av de fall där lagen tillämpas gäller klienter inom dessa system. Arbetsgruppens medlemmar skall utses inom de nämnda systemen, vilket är ägnat att säkerställa den erforderliga sakkunskapen.

Vid behov skall samarbetsgruppen till sina sammanträden kalla också företrädare för övriga myndigheter, särskilt undervisnings- och yrkesutbildningsmyndigheterna, försäkrings-

systemen samt övriga samfund, inrättningar och organisationer, exempelvis handikapporganisationerna. Arbetsgruppen kan också höra sakkunniga. Avsikten är att i behandlingen av enskilda ärenden skall delta endast företrädare för de grupper som ärendet gäller.

Vid behandlingen av utlåtanden som avses i 6 § 2 mom. och som gäller enskilda ärenden vilka har samband med rehabiliteringens klientservice, skall samarbetsgruppen höra rehabiliteringsklienten och vid behov hans närmaste anhöriga.

6 §. *Samarbetsgruppernas uppgifter.* En lokal samarbetsgrupp skall enligt förslaget planera, främja och följa myndigheternas samt inrättningarnas och samfundens samarbete närmast på kommunnivån samt behandla principiellt viktiga klientservicefrågor. Dessutom skall samarbetsgruppen ge utlåtanden i enskilda fall.

Det föreslagna samarbetet täcker avser överhuvudtaget samarbete mellan den offentliga förvaltningen och servicesystemen. Syftet med lagen är inte att ingripa i myndigheternas, samfundens och inrättningarnas behörighet, utan att skapa enhetliga förfaranden för att utveckla samarbetet och klientservicen.

Enligt de utredningar som gjorts om de nuvarande samarbetsgruppernas verksamhet kan det beräknas att det årligen finns ca 50 000 klienter som är i behov av sådant klientservice-samarbete som avses i denna lag. De flesta av dem har flera problem och är således i behov av tjänster som tillhandahålls av såväl social- och hälsovården som arbetsförvaltningen, folkpensionsanstalten och av andra servicesystem. Såsom klienter kan vidare komma i fråga personer som kommer ut från anstalter och är i behov av mångsidigt stöd. Också flyktingar behöver ofta tjänster som förutsätter samarbete mellan social- och hälsovårdsmyndigheterna, undervisnings- och yrkesutbildningsmyndigheterna samt arbetsförvaltningen.

7 §. *Utlåtanden.* Enligt förslaget kan socialvårds-, hälso- och sjukvårds-, undervisnings-, yrkesutbildnings- och arbetskraftsmyndigheterna, företagshälsovårdssystemet, folkpensionsanstalten, övriga myndigheter, samfund och inrättningar samt rehabiliteringsklienterna själva be samarbetsgruppen om utlåtanden i enskilda ärenden om klientservicesamarbetet inom rehabiliteringen. Klientens samtycke behövs för att utlåtanden till myndigheter, samfund eller inrättningar. Om ett utlåtande avser åtgärder som eventuellt berättigar till ersätt-

ning enligt något försäkringssystem, skall försäkringsanstalten beredas tillfälle att bli hörd i ärendet.

Utlåtanden skall ges utan dröjsmål. Om ett utlåtande gäller ett ärende som inte ankommer på samarbetsgruppen eller om det annars är uppenbart obefogat, behöver något utlåtande inte ges. Eftersom avsikten inte är att samarbetsgruppen skall bli en ny rättsmedelsinstans, föreslås att i 7 § 5 mom. tas in ett stadgande om att arbetsgruppen inte skall ge något utlåtande om samma ärende är anhängigt hos en rättsmedelsinstans.

Arbetsgruppens utlåtande skall inte vara bindande. Syftet med förslaget är att det skall vara möjligt att i samarbetsgruppen, som är sammansatt av företrädare för olika rehabiliteringsinstanser, på ett mångsidigt sätt dryfta klientens totalsituation och de tjänster som han behöver samt att gemensamt komma fram till en för klienten lämplig lösning.

3 kap. Samarbetet på det regionala planet

8 §. *Samarbetskommissionerna för klientservicen.* Enligt förslaget skall i anslutning till varje sjukvårdsdistrikt finnas en samarbetskommission för klientservicen inom rehabiliteringen. Kommissionen tillsätts av länsstyrelsen. Länsstyrelsen skall också koordinera samarbetskommissionernas arbete inom sitt område. Detta är nödvändigt på grund av samarbetskommissionernas antal. Uppgiften lämpar sig väl för länsstyrelsen som är ett ailmänt förvaltningsorgan.

9 §. *Samarbetskommissionernas sammansättning.* Enligt förslaget skall till samarbetskommissionen höra sakkunniga från de centrala, inom området verksamma social- och hälsovårdsmyndigheterna, samfunden och inrättningarna samt sakkunniga som utsetts av arbetsförvaltningen och folkpensionsanstalten. Som samarbetskommission kan fungera t.ex. sjukvårdsdistriktets rehabiliteringssamarbetsgrupp.

Behandlar kommissionen ett ärende som gäller t.ex. en klient inom olycksfalls- eller trafikförsäkringssystemet skall den kalla en företrädare för respektive system till sitt sammanträde. Paragrafens 2 mom. räknas också upp andra samfund, inrättningar, organisationer och sakkunniga. Såsom organisationer kan

bl.a. handikapporganisationerna komma i fråga.

10 §. *Samarbetskommissionernas uppgifter.* En samarbetskommission på det regionala planet skall planera, främja och följa samarbetet mellan myndigheterna, samfunden och inrättningarna samt behandla principiellt viktiga frågor.

Kommissionen skall vidare främja samarbetet mellan samarbetsgrupperna på kommunnivå samt ordna handledning och utbildning.

Med beaktande av kommissionens uppgifter och sammansättning är det inte ändamålsenligt att den t.ex. på en rehabiliterigsklients begäran ger utlåtanden om enskilda fall. Däremot kan det vara möjligt att en samarbetsgrupp i speciella fall kan be om kommissionens ställningstagande också till något principiellt viktigt enskilt fall.

4 kap. Samarbetet på riksplanet

11 §. *Delegationen för rehabiliteringsärenden.* Enligt förslaget skall den enligt en förordning inrättade delegationen för rehabiliteringsärenden styra, utveckla och koordinera rehabiliteringssamarbetet på riksplanet.

5 kap. Särskilda stadganden

12 §. *Tystnadsplikt.* Eftersom tystnadsplikt i enlighet med speciallagstiftning inte nödvändigtvis gäller för alla de tjänstemän, funktionärer och arbetstagare som deltar i klientservice-samarbetet, är det med tanke på klienternas rättssäkerhet motiverat att ta in stadganden om saken också i den föreslagna lagen.

13 §. *Arbetsordning.* Enligt förslaget skall samarbetsgruppen och samarbetskommissionen godkänna en arbetsordning med föreskrifter om sammankallande av möten, arbetsstätt, beslutsförfarandet och andra omständigheter som är av vikt för skötseln av uppgifterna. Samarbetsgrupperna och samarbetskommissionerna får således själva svara för den praktiska organisationen av sin verksamhet.

14 §. *Ikraftträdande.* Lagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 1991. Enligt förslaget skall samarbetsgrupperna och samarbetskommissionerna tillsättas inom tre månader efter att lagen trätt i kraft. I paragrafen föreslås ett stadgande om att åtgärder som verkställigheten

av lagen förutsätter kan vidtas innan den träder i kraft.

1.2. Folkhälsolagen

14 §. De uppgifter i anslutning till ordnandet av medicinsk rehabilitering som i 14 § 3 mom. folkhälsolagen stadgas ankomma på kommunen föreslås bli så preciserade att kommunen inte längre skall dra försorg om de uppgifter som stadgas ankomma på folkpensionsanstalten. I övrigt skall kommunens i lagen avsedda skyldighet att ordna rehabilitering förbli oförändrad. I funktionerna skall enligt förslaget inkluderas rådgivning. Om rehabiliteringens närmare innehåll stadgas genom förordning.

23 §. Till folkhälsolagen skall enligt förslaget fogas 23 § vari stadgas om en samarbetsförpliktelse. Om en patient vid en hälsovårdscentral behöver rehabilitering som inte stadgas ankomma på hälsovårdscentralen eller som det inte är ändamålsenligt att ordna såsom folkhälsoarbete, skall hälsovårdscentralen vid behov hänvisa patienten till sjukvårdsdistriktet, till social-, arbetskrafts- eller undervisningsmyndigheterna, till folkpensionsanstalten eller till någon annan organisation som tillhandahåller rehabiliteringstjänster. En förutsättning är att hälsovårdscentralens anställda i detalj känner till hälsovårdscentralens lagstadgade skyldighet att ordna rehabilitering samt vilka rehabiliteringstjänster som tillhandahålls inom andra system. Ändamålsenligheten skall prövas utgående från rehabiliteringens innehåll och syftet med rehabiliteringstjänsterna.

I förslaget till 23 § 2 mom. hänvisas till lagen om rehabiliteringssamarbete.

1.3. Lagen om specialiserad sjukvård

1 §. I lagen om specialiserad sjukvård definieras inte innehållet i den medicinska rehabilitering som ankommer på den kommunala specialiserade sjukvården. Till 1 § skall enligt förslaget fogas ett 3 mom. vari ingår motsvarande stadganden om medicinsk rehabilitering som i folkhälsolagen. Medicinsk rehabilitering som ges i form av specialiserad sjukvård är rehabiliterande vårdåtgärder inom medicinska och odontologiska specialområden samt rådgivning, undersökning för utredande av rehabili-

teringsbehovet och -möjligheterna, hjälpmedelsservice samt anpassningsträning och handledning och andra med dessa jämförbara funktioner. Den medicinska rehabiliteringen skall ankomma på sjukvårdsdistriktet såvida den inte stadgas ankomma på folkpensionsanstalten. I övrigt skall den i lagen stadgade skyldigheten att ordna rehabilitering allttjämt ankomma på sjukvårdsdistriktet. Om verksamhetens närmare innehåll stadgas genom förordning.

10 a §. Den samarbetsförpliktelse som stadgas i 10 § lagen om specialiserad sjukvård föreslås bli kompletterad med stadganden om hänvisning av rehabiliteringsklienter. I förslaget till 10 a § 2 mom. finns en hänvisning till lagen om rehabiliteringssamarbete.

1.4. Socialvårdslagen

17 §. I socialvårdslagen föreslås samma samarbetsförpliktelser som i folkhälsolagen.

I särskilda lagar, t.e.v. lagen om service och stöd på grund av handikapp, lagen om missbrukarvård (41/86), barnskyddslagen (683/83) och lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (520/77), finns hänvisningar till socialvårdslagen. Samarbetsförpliktelserna gäller således samtliga funktioner inom socialvården.

1.5. Lagen om företagshälsovård

2 §. Enligt förslaget skall till paragrafens 1 mom. 6 punkten lagen om företagshälsovård, liksom till de övriga lagarna i propositionen, fogas ett omnämnande om rehabiliteringsrådgivning. Vidare skall företagshälsovårdens förpliktelser preciseras så att också företagshälsovården skall delta i sådan verksamhet på arbetsplatsen som upprätthåller arbetsförmågan. Företagshälsovården känner till förhållandena på arbetsplatserna. Den vägen finns det en möjlighet att påverka arbetstagarnas hälsoförhållanden och även rehabiliteringstjänsterna. Avsikten är att skapa bättre förutsättningar för tidigrehabilitering. Dessutom föreslås en hänvisning till lagen om rehabiliteringssamarbete.

Närmare föreskrifter om företagshälsovårdens innehåll finns i statsrådets beslut och i

arbetsmarknadsparternas avtal och rekommendationer.

1.6. Sysselsättningslagen

7 §. I 7 § sysselsättningslagen föreslås motsvarande samarbetsstadgande som i folkhälso-
lagen.

I paragrafen definieras som arbetskraftsservice i synnerhet arbetsförmedling, yrkesvägledning, arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, ordnande av utkomstskydd vid flyttning, lokaliseringsrådgivning, handledning till sysselsättning på eget initiativ, internationellt praktikantutbyte, informationservice samt specialtjänster för handikappade. Eftersom det genom förordning stadgas närmare om specialtjänster för handikappade, motsvarar författningsnivån och -sättet det förfarande som föreslås också i de övriga lagarna.

1.7. Lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten

1 §. *Lagens syfte.* I lagen stadgas om ersättande och ordnande av rehabilitering för dem som är försäkrade enligt folkpensionslagen och sjukförsäkringslagen. I lagen finns sammanfattande stadganden om folkpensionsanstaltens rehabiliteringsverksamhet, som för närvarande regleras genom de vid olika tidpunkter stiftade 34 § folkpensionslagen och 60 § 2 mom. sjukförsäkringslagen. De sistnämnda lagrummen föreslås bli upphävda i de ändringsförslag som gäller respektive lag.

Ersättandet av rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten utsträcks till alla dem som är försäkrade enligt de nämnda lagarna. Personer i alla åldrar kan således få rehabiliteringsersättning. Rehabiliteringen omfattar således barn, personer i arbetsför ålder och åldringar. Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsverksamhet föreslås vara subsidiär i förhållande till den rehabilitering som hänförs sig till olycksfalls- och trafikförsäkringen samt lagen om skada, ådragen i militärtjänst och lagen om olycksfall i militärtjänst. Om en anhållan om rehabilitering som hänförs sig till olycksfallsförsäkringen eller trafikförsäkringen har avslagits på den grund att den inte hör till ifrogavarande system, kan folkpensionsanstalten dock ge sådan rehabilitering som avses i denna lag.

2 §. *Yrkesinriktad rehabilitering.* Syftet med sådan yrkesinriktad rehabilitering som avses i paragrafen är att förbättra eller bevara arbetsförmågan och förvärvsmöjligheterna i fall där dessa egenskaper till följd av en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada har försvagats väsentligt. Syftet med rehabiliteringen är att de försäkrade så länge som möjligt skall kunna hålla sig kvar i arbetslivet i yrken som lämpar sig för dem eller välja ett lämpligt yrke. I detta skede är det inte möjligt att utstvidga den lagstadgade rätten till s.k. tidig rehabilitering. Viktigt är dock att rehabilitering enligt denna paragraf skall kunna ges tillräckligt tidigt när en försämring av arbetsförmågan klart kan konstateras.

En förutsättning för att rehabiliteringen skall berättiga till ersättning är att den yrkesinriktade rehabilitering och träning som ges främjar klientens arbets- och förvärvsmöjligheter. Också motsvarande omskolning skall ersättas. Också sådan allmänbildande grundutbildning som är en förutsättning för yrkesutbildning skall berättiga till ersättning. Folkpensionsanstalten skall ersätta rehabiliteringen såvida den inte har ordnats genom arbetskrafts- eller undervisningsförvaltningens eller arbetspensionssystemets försorg. Om innehållet i yrkesinriktad rehabilitering kan stadgas närmare genom förordning.

Folkpensionsanstalten skall enligt förslaget ersätta sådana dyra och krävande hjälpmedel som en gravt handikappad behöver för sin arbetsförmåga och sina förvärvsmöjligheter. Folkpensionsanstalten kan också bevilja understöd eller räntefritt lån för en handikappads närings- eller yrkesutövning. Till ersättning berättigar vidare undersökningar för utredning av rehabiliteringsbehovet samt arbetsoch rehabiliteringsförsök.

3 §. *Medicinsk rehabilitering.* Syftet med medicinsk rehabilitering är att upprätthålla klientens arbets- eller funktionsförmåga. Folkpensionsanstalten skall ersätta sådana långvariga eller krävande, icke direkt till sjukvård anslutna rehabiliteringsperioder inom anstaltsvård eller öppen vård, vilka behövs för att bevara eller förbättra i momentet nämnda personers arbetsförmåga. Att rehabiliteringen skall vara behövlig innebär att en planerad rehabiliteringsåtgärd med fog kan väntas leda till att de mål nås vilka uppställts för arbets- eller funktionsförmågan. Sådan rehabilitering som nämns i paragrafen ordnas också för

handikappade som har rätt till de maximala eller mellersta förmånerna enligt stadgandena om vårdbidrag för barn, service och stöd på grund av handikapp eller enligt folkpensionslagens stadganden om vårdbidrag. Om rehabiliteringsåtgärder som avses i paragrafen kan stadgas närmare genom förordning.

4 §. *Rehabilitering som är beroende av prövning.* Annan medicinsk eller yrkesinriktad rehabilitering samt forsknings- och utvecklingsverksamhet skall folkpensionsanstalten ordna med hjälp av de penningbelopp som riksdagen årligen fastställer för ändamålet. Beloppet skall också kunna användas för rehabilitering som är avsedd för att fördjupa klientens yrkesskicklighet. Anslaget dimensioneras så att folkpensionsanstaltens rehabiliteringsservicer i kvantitativt och kvalitativt hänseende kan hållas på minst den nuvarande nivån. Beloppet skall reserveras årligen eftersom det måste kunna dimensioneras smidigt på ett sådant sätt att det motsvarar eventuella snabba förändringar i rehabiliteringsbehovet. Ett i lagen fixerat anslag kan i det fall att rehabiliteringsbehovet växer visa sig vara otillräckligt, vilket bl.a. folkpensionsanstaltens fullmäktiges revisorer år 1987 konstaterade i fråga om gällande 60 § 2 mom. sjukförsäkringslagen.

Folkpensionsanstalten kan genom rehabilitering som avses i denna paragraf rehabilitera också andra personer än sådana som avses i 2 § och i 3 § 1 mom., bl.a. åldringar. De penningmedel som avses i denna paragraf får inte användas för finansiering av nya rehabiliteringsanstalter eller motsvarande projekt. Däremot skall vid behov penningmedel kunna användas för grundlig förbättring av rehabiliteringsanstalter som verkar inom ramen för folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser och av andra anstalter som folkpensionsanstalten har understött, samt för stöd för dessa anstalters drift. Folkpensionsanstalten skall årligen lägga fram en plan för den av prövning beroende rehabiliteringen under de följande tre kalenderåren. Planen skall behandlas av folkpensionsanstaltens förstärkta styrelse.

5 §. *Ansökan och beslut.* I paragrafen föreslås stadganden om beslutsfattandet i rehabiliteringsärenden. Ansökan om ersättning skall riktas till folkpensionsanstaltens lokalbyrå.

6 §. *Utredningsskyldighet angående rehabiliteringsmöjligheterna.* För att det skall vara möjligt att i ett tidigt skede konstatera rehabiliteringsbehovet och genomföra rehabiliteringen

föreslås att i paragrafen tas in ett stadgande enligt vilket folkpensionsanstalten är skyldig att vid behov reda ut rehabiliteringsmöjligheterna senast när den försäkrade fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen för 60 dagar.

7 §. *Samarbete.* I paragrafen föreslås samarbetsstadganden som motsvarar stadgandena i de övriga föreslagna lagarna.

8 §. *Ändringssökande.* Enligt lagens 2 och 3 §§ skall i fråga om beslut som ankommer på folkpensionsanstalten rätt att söka ändring i två instanser, dvs. hos prövningsnämnden och försäkringsdomstolen. Förfarandet är detsamma som i fråga om folkpensions-, de allmänna familjepensions- och vårdbidragsförmånerna.

9 §. *Folkpensionsanstaltens rätt att få uppgifter.* För att folkpensionsanstalten smidigt skall kunna genomföra rehabiliteringsverksamheten är det motiverat att den av andra myndigheter och inrättningar kan få uppgifter som behövs för avgörandet av rehabiliteringsärenden. Folkpensionsanstalten har tystnadsplikt i fråga om dessa uppgifter.

10 §. *Finansiering.* Kostnaderna för rehabiliteringen skall enligt förslaget betalas ur folkpensionsfonden.

11 §. *Avtal om social trygghet.* Genom förordning kan stadgas sådana undantag från lagens stadganden som beror på ömsesidiga avtal med andra stater.

12 §. *Organisering av verksamheten.* Avsikten är att rehabiliteringsverksamheten skall ordnas med iakttagande av vad som i folkpensionslagen stadgas om folkpensionsanstaltens verksamhet. I tillämpliga delar kommer närmast i fråga stadgandena om sökande och betalning av pension, anmälningskyldighet samt om handläggningen av pensionsärenden.

13 §. *Närmare stadganden.* Enligt i paragrafen skall närmare stadganden utfärdas genom förordning.

14 §. *Ikraftträdande.* I paragrafen stadgas om lagens ikraftträdande.

1.8. Lagen om rehabiliteringspenning

1 kap. Allmänna stadganden

1 §. *Tillämpningsområde.* I paragrafen anges lagens tillämpningsområde dvs. att ordnas utkomstskydd för rehabiliteringsklienter.

2 §. *Förmåner.* I paragrafen stadgas om de förmåner som betalas ut, dvs. rehabiliterings-

penning och av prövning beroende rehabiliteringsunderstöd. Förmåner betalas till den som är bosatt i Finland och som på grund av rehabilitering är förhindrad att utföra eget eller annans arbete. I paragrafen definieras också vad som avses med boende i Finland. Definitionen motsvarar tillämpningspraxis för sjukförsäkringslagen. Begreppet eget arbete motsvarar definitionen i sjukförsäkringslagen, med det undantaget att studier för ett yrke som kan utövas som huvudsyssla inte betraktas som eget arbete.

3 §. *Myndigheter.* I paragrafen stadgas att verkställigheten och utvecklandet av lagen samt tillsynen över den ankommer på social- och hälsovårdsministeriet, medan beviljandet och utbetalningen av förmånerna ankommer på folkpensionsanstalten.

2 kap. Rätt till rehabiliteringspenning

4 §. *Syftet med rehabiliteringen.* I paragrafen definieras syftet med rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning, dvs. att hålla kvar klienten i arbetslivet eller att göra det lättare för honom att återvända till eller placera sig i arbetslivet.

5 §. *Grunderna för beviljande av rehabilitering.* I paragrafen räknas de till rehabiliteringspenning berättigande grunderna upp, dvs. att rehabiliteringen skall vara behövlig samt att den grundar sig på något av de i paragrafen uppräknade stadgandena, dvs. 14 § 3 mom. folkhälsolagen, 1 § lagen om specialiserad sjukvård, i fråga om anpassningsträning 8 § 1 mom. lagen om service och stöd på grund av handikapp, och ifråga om familjerehabilitering barnskyddslagen och lagen om missbrukarvård, lagen om folkpensionsanstaltens rehabiliteringsverksamhet (/) samt 2 och 3 §§ lagen om företagshälsovård.

Enligt paragrafens 2 mom. kan rehabiliteringspenning betalas också om rehabiliteringen grundar sig på en ordination av en specialistläkare inom företagshälsovården eller någon annan specialistläkare som är insatt i förhållandena på arbetsplatsen och att den till sitt innehåll motsvarar sådan rehabilitering som avses i 1 mom.

Med att specialistläkaren skall vara insatt i förhållandena på arbetsplatsen avses att han bildat sin en uppfattning om till klientens arbete relaterade och med avseende på sjukdo-

men, lytet eller skadan väsentliga belastningsfaktorer samt de särskilda krav som arbetet ställer. Bedömningen skall ske utgående från en sådan arbetsplatsutredning som avses i 3—5 §§ i statsrådets beslut om företagshälsovård (1009/78) eller utgående från en sådan utredning som avses i 2—3 §§ statsrådets beslut om företagshälsovård för företagare och andra som utför eget arbete (1010/78), när en sådan utredning har gjorts eller kan göras. Därutöver förutsätts att rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna bedöms av en läkare inom företagshälsovården eller av en läkare som är specialist på den sjukdom, det lyte eller den skada som förorsakar handikappet.

Momentet täcker bl.a. sådana fall där en företagare eller någon annan som utför eget arbete har ordnat sådan företagshälsovård som avses i lagen om företagshälsovård och helt eller delvis betalar de övriga kostnaderna för rehabiliteringen, förutsatt att rehabiliteringen till sitt innehåll motsvarar sådan rehabilitering som avses i 1 mom. Det anses vara nödvändigt att ta in stadgandet i lagen bl.a. för att företagare som själva svarar för sin företagshälsovård och som också betalar rehabiliteringskostnader skall kunna få utkomstskydd under rehabiliteringstiden.

Enligt paragrafens 3 mom. kan rehabiliteringspenning betalas också för rehabilitering som finansieras av Penningautomatföreningen och som motsvarar anpassningsträning som avses i lagen om service och stöd på grund av handikapp.

För rehabilitering enligt lagen om missbrukarvård skall rehabiliteringspenning betalas enligt vad som närmare stadgas genom förordning. Genom en förordning skall rätten till rehabiliteringspenning i det första skedet utsträckas till sådan rehabilitering i samband med missbrukarvård, som främst syftar till att hålla kvar klienten i arbete eller att hjälpa honom återvända till arbetslivet. I främsta rummet kommer i fråga personer som hänvisats till rehabilitering genom arbetsplatsens vårdhänvisningssystem eller via företagshälsovården.

Rehabiliteringen skall grunda sig på en sådan vårdplan som avses i 6 § socialvårdsförordningen (607/83) eller en sådan rehabiliteringsplan som avses i 2 § förordningen om missbrukarvård (653/86). Vid behov skall klienterna hänvisas till rehabilitering via en samarbetsgrupp för klientservicen. Därmed blir det

möjligt att i sin helhet beakta de rehabiliteringsmöjligheter som står till buds inom social- och hälsovården och arbetskraftsservicen.

6 §. *Rehabilitering utomlands.* Rehabiliteringspenning kan betalas också under tiden för rehabilitering som ges utomlands, om den utgör sådan rehabilitering som avses i 5 § 1 mom. och om det inte är möjligt att tillhandahålla den i Finland eller om det annars finns något synnerligen vägande skäl för betalning av rehabiliteringspenning. Ett vägande skäl kan vara t.ex. obligatorisk praktik i utlandet. Betalning av rehabiliteringspenning för yrkesinriktad utbildning utomlands kan komma i fråga också när en till studierna hörande praktik- eller annan motsvarande period godkänns som studieprestation för en examen som rehabiliteringsklienten i övrigt avlägger i Finland.

7 §. *Hinder för betalning av rehabiliteringspenning.* I paragrafen räknas upp ett antal hinder för betalning av rehabiliteringspenning. Eftersom rehabiliteringspenning främst betalas för rehabilitering som syftar till att klienten skall börja arbeta, betalas ingen rehabiliteringspenning om klienten får förtida ålderspension enligt folkpensionslagen, ålderspension enligt de stadganden, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, förtida ålderspension enligt arbetspensionslagarna. Utkomsten för de nämnda personkategorierna har å andra sidan redan ordnats med hjälp av pensioner. Rehabiliteringspenning skall inte betalas heller om rehabiliteringsklienten har rätt till full ersättning för inkomstbortfall på grund av olycksfallsförsäkringslagarna, trafikförsäkringslagen eller lagen om skada, ådragen i militärtjänst, eftersom dessa system själva svarar för rehabiliteringen. Partiell ersättning är däremot inget hinder för rehabiliteringspenning. För att det skall vara möjligt att inleda rehabiliteringsåtgärderna utan dröjsmål föreslås att folkpensionsanstalten ges regressrätt för åtgärder som den vidtagit med avseende på olycksfalls- och trafikförsäkringssystemen, i det fall att folkpensionsanstalten redan inlett rehabiliteringen.

Det är varken behövt eller ändamålsenligt att betala rehabiliteringspenning heller för allmänbildande grundutbildning, dvs. under tiden för grundskole-, gymnasie- eller folkhögskolestudier. Bristande grundutbildning kan emellertid utgöra ett hinder för omskolning eller fortbildning. Därför är det motiverat att reha-

biliteringspenning betalas under tiden för sådan allmänbildande grundutbildning som är nödvändig för rehabiliteringsklientens utbildning. Avsikten är inte att brister i grundutbildningen helt skall avhjälpas med stöd av rehabiliteringspenning. Regeringen reder ut möjligheterna att koordinera rehabiliteringspenningen med studiestödet för högskolestuderande.

3 kap. Tiden för vilken rehabiliteringspenning betalas ut samt dess belopp och förhållande till övriga förmåner

8 §. *Betalningstid.* Rehabiliteringspenning skall enligt förslaget, liksom dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, betalas för varje vardag klienten deltar i rehabilitering.

I paragrafens 2 mom. stadgas att rehabiliteringspenning skall betalas också från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan rehabiliteringsperioder. Stadgandet är viktigt med tanke på en lyckad rehabilitering, för att t.ex. eventuella väntetider inte skall utgöra ett hinder för uppsökande av rehabilitering. Rehabiliteringspenning kan betalas också för läroinrättningarnas ferietider, i fall där det inte är möjligt eller ändamålsenligt att klienten feriearbetar. Med beaktande av rehabiliteringspenningens syfte skall den betalas för högst tre månader med beaktande av vardera beräkningsgrunden.

9 §. *Självrisktid.* I paragrafen stadgas om den självrisktiden i samband med rehabiliteringspenningen.

Den grundregel för självrisktiden som framgår av 1 och 2 mom. motsvarar vad som stadgas i sjukförsäkringslagen. Eftersom rehabiliteringstiden under vissa förutsättningar kan jämföras med sjukförsäkringstiden och dessa tider i vissa fall kan vara alternativa, anses det för enhetlighetens skull vara motiverat att stadga en självrisktid som överensstämmer med sjukförsäkringslagens. Självrisktiden kan motiveras också med kostnadssynpunkter och med att ett eventuellt inkomstbortfall under en kort rehabiliteringstid i allmänhet inte är särskilt betungande ekonomiskt.

10 §. *Ny rehabiliteringsperiod.* I paragrafen stadgas en kortare självrisktid än den som avses i 9 §, dvs. en endags självrisktid som skall tillämpas i det fall att rehabiliteringen återupptas inom 30 dagar efter den dag för vilken rehabiliteringspenning senast betalades.

11 §. *Betalning utan självrisktid.* I paragrafen stadgas om fall där inga självrisktider iakttas. Någon självrisktid iakttas inte om rehabiliteringen börjar omedelbart efter en i sjukförsäkringslagen stadgad dagpenningssperiod eller en sådan arbetslöshetspenningssperiod som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

12 §. *Undantag i fråga om självrisktiden.* Avsikten är att det skall vara möjligt att betala rehabiliteringspenning med tillämpning av en kortare självrisktid än vad som stadgas i 9 § i sådana fall där det är motiverat för att rehabiliteringen skall lyckas. Genom förordning är det möjligt att i ändamålsenlig utsträckning bibehålla t.ex. folkpensionsanstaltens nuvarande praxis.

Genom förordning kan också stadgas om när rehabilitering som ges i perioder med avseende på självrisktiden skall anses utgöra en och samma rehabilitering.

13 §. *Övergång från pension.* I paragrafen stadgas när betalningen av rehabiliteringspenning till en pensionerad rehabiliteringsklient börjar. Eftersom klienten då redan har ett ordnat utkomstskydd är det ändamålsenligt att rehabiliteringspenning börjar betalas först 30 dagar efter att rehabiliteringen börjat. Det kan bli fråga om att betala rehabiliteringspenning utöver pensionen närmast för längre perioder av yrkesinriktad rehabilitering. Rehabiliteringspenningen för pensionerade är avsedd att motivera till sådan utbildning.

14 §. *Rehabiliteringspenningens belopp.* Enligt huvudregeln motsvarar rehabiliteringspenningen sådan dagpenning som stadgas i sjukförsäkringslagen. I paragrafens 2 mom. stadgas emellertid att vid beräkandet av rehabiliteringsklientens arbetsinkomster kan beaktas också arbetsinkomsterna under skatteåret före det senaste fastställda skatteåret. Stadgandet motiveras av det faktum att det ofta förekommer att en rehabiliteringsdeltagares arbetsinkomster t.ex. på grund av sjukdom varit väsentligt reducerade redan under en längre tid före rehabiliteringens början. Inkomsterna justeras i så fall enligt det löneindex som avses i 9 § lagen om pension för arbetstagar.

15 §. *Rehabiliteringspenningens minimibelopp för den som fått arbetslöshetsdagpenning.* Avsikten är att till den som när rehabiliteringen börjar har fått arbetslöshetsdagpenning skall betalas minst det mot utkomstskyddet svarande förmånsbeloppet, ökat med 10 %.

Förhöjningen av minimibeloppet skall motiveras till deltagande i rehabiliteringen.

16 §. *Rehabiliteringspenning för pensionstagar.* I paragrafen stadgas om rehabiliteringspenning som betalas utöver pension. Med tanke på rehabiliteringsmotivationen föreslås att en rehabiliteringsklient som får sådan pension som nämns i momentet utöver den normala pensionen skall få en 10 %:s förhöjning såsom rehabiliteringspenning. Förfarandet är enklare än att omvandla pensionen till rehabiliteringspenning. Eftersom det inte är ändamålsenligt att betala rehabiliteringspenning på grundval av kortvarig medicinsk rehabilitering, skall förhöjningen om 10 % enligt 13 § betalas inom 30 dagar från rehabiliteringens början.

17 §. *Rehabiliteringspenningens minimibelopp i samband med yrkesutbildning.* Under tiden för en längre oavbruten rehabilitering som i allmänhet utgör yrkesutbildning skall rehabiliteringspenningens miniminivå enligt förslaget fastställas till den i lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade grunddagpenningen per vecka, förhöjd med 10 %.

Enligt paragrafens 2 mom. kan rehabiliteringspenningen för den som genomgår yrkesutbildning på ansökan fastställas som en procentuell andel av summan av den i folkpensionslagen stadgade basdelen och en ensamstående persons fulla tilläggsdel, i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning. Avsikten är att för rehabiliteringsklienten trygga en sådan nivå att han inte på grund av att rehabiliteringspenningen är otillräcklig behöver ansöka om kommunalt utkomststöd. Minimibeloppet är också avsett att för rehabiliteringsklienter upprätthålla den nivå på förmånerna som folkpensionsanstalten för närvarande betalar till den som bor i eget hushåll eller är försörjningspliktig. Jämförelsen mellan en pensionstagares utkomstförmåner skall göras utgående från summan av pensionen och rehabiliteringspenningen.

18 §. *Samordning.* I paragrafen stadgas om samordning av rehabiliteringspenningen med andra utkomstskyddsförmåner.

Ovan i 7 § räknas de förmåner upp som utgör hinder för betalning av rehabiliteringspenning. Enligt 18 § 1 mom. skall rehabiliteringspenningen samordnas när rehabiliteringsklienten under den tid för vilken rehabiliteringspenning betalas har rätt till ersättning för inkomstbortfall på grund av någon annan lag. Rehabiliteringspenning betalas således endast

såvida den överstiger en förmån som utgår enligt någon annan lag. Det kan vara fråga t.ex. om föräldrapenning som avses i sjukförsäkringslagen och om ersättning inkomstbortfall enligt patientskadlagen. Någon samordning görs inte om rehabiliteringsklienten får en förmån som inte har karaktär av ersättning för inkomstbortfall, t.ex. ersättning för särskilda kostnader som förorsakas av sjukdom (stöd på grund av handikapp) eller ersättning för allmänna konsumtionsutgifter som förorsakas av barn (barnbidrag).

I paragrafens 2 mom. regleras de fall där en rehabiliteringsklient retroaktivt har beviljats ersättning för inkomstbortfall på grund av någon annan lag.

19 §. *Betalning utan samordning.* I paragrafen stadgas om fall där någon samordning med en annan inkomstbortfallsförsäkring inte görs. Principen är den att samordning inte görs om antingen rehabiliteringspenningen eller någon annan förmån inte utgår till fullt belopp. På detta sätt tryggas en tillräckligt hög nivå på utkomstskyddet.

Om en rehabiliteringsklient har beviljats pension på basis av 22 § 2 mom. folkpensionslagen (t.ex. varaktigt blind eller oförmögen att röra sig) görs ingen samordning. Samordning görs inte heller om en moder får föräldrapennings minimibelopp till följd av att hon arbetar. Dessa förmåner utgör till sin natur dels ersättning för inkomstbortfall och dels familjepolitiskt stöd.

20 §. *Justering av rehabiliteringspenningens belopp.* I paragrafen stadgas om en möjlighet att till följd av förändringar i rehabiliteringsklientens förhållanden justera beloppet av den rehabiliteringspenning som en klient som deltar i yrkesutbildning får. Huvudregeln är den att rehabiliteringspenningen bestäms enligt de förhållanden som råder då den börjar löpa och att den endast indexjusteras under rehabiliteringstiden. Under en långvarig rehabilitering kan förhållandena emellertid förändras t.ex. på grund av förändringar i vårdnadsskyldigheten. Närmare stadganden om saken kan utfärdas genom förordning.

21 §. *Betalning till arbetsgivaren.* I paragrafen stadgas om situationer där arbetsgivaren till en rehabiliteringsklient betalar lön eller motsvarande ersättning under rehabiliteringstiden. Om arbetsgivaren betalar lön har klienten inte rätt att för denna tid få vare sig rehabiliteringspenning eller skillnaden mellan rehabilite-

eringspenningen och lönen. Den del av rehabiliteringspenningen som inte betalas till klienten skall betalas till arbetsgivaren.

22 §. *Avbrytande av rehabilitering.* I paragrafen stadgas om fall där rehabiliteringen avbryts i och med att klienten på det sätt som avses i sjukförsäkringslagen blir arbetsoförmögen eller av något annat motsvarande skäl som är beroende av rehabiliteringsklienten. Rehabiliteringspenning betalas i så fall för högst 25 vardagar. Av särskilt skäl kan rehabiliteringspenning i så fall betalas också för en längre tid, dock högst för tre månader. Rehabiliteringsklienten har då i allmänhet rätt till något annat utkomstskydd, t.ex. dagpenning enligt sjukförsäkringslagen. Med tanke på själva utbetalningen av förmånerna är det ändamålsenligt att förmånstypen inte ändras för en kort tid.

23 §. *Indragning av rehabiliteringspenning.* Utbetalningen av rehabiliteringspenningen skall enligt förslaget upphöra om rehabiliteringen avbryts av någon annan orsak än ett sådant skäl som nämns i 22 § eller om förutsättningarna för betalning av rehabiliteringspenning inte uppfylls. Folkpensionsanstalten kan också av grundad anledning fatta ett temporärt indragningsbeslut, för undvikande av onödiga återindringsbeslut.

24 §. *Rehabiliteringsunderstöd som är beroende av prövning.* I paragrafen stadgas om betalning av rehabiliteringsunderstöd som är beroende av prövning. Sådant understöd skall betalas om det är synnerligen behövt till och med tanke på rehabiliteringsklientens sysselsättning. Det kan komma i fråga t.ex. om en person efter rehabiliteringen återvänder till ett arbete som är sämre avlönat än hans föregående arbete. I så fall kan till honom betalas ett rehabiliteringsunderstöd som motsvarar skillnaden mellan den föregående och den nya lönen. Rehabiliteringsunderstöd kan betalas också för sådan tid då en person genomgår arbetspraktik med sikte på ett arbetsförhållande. Det av prövning beroende rehabiliteringsunderstödet maxibelopp skall uppgå till mottagarens för sex månader uträknade rehabiliteringspenning. Av prövning beroende rehabiliteringsunderstöd betalas för den tid klienten är i arbete. Sådant understöd kan inte betalas om rehabiliteringsklienten får utkomstskydd för arbetslösa. Av prövning beroende rehabiliteringsunderstöd skall betalas i en eller flera rater.

4 kap. Ansökan, beslut, betalning och ändringssökande

25 §. *Ansökan om förmåner.* Enligt paragrafens 1 mom. skall om rehabiliteringspenning ansökas hos folkpensionsanstalten. Till ansökan skall bifogas en rehabiliteringsplan eller någon annan utredning som kan anses vara tillräcklig. Som en tillräcklig utredning kan betraktas t.ex. ett läkarutlåtande varav framgår väsentliga fakta som talar för rehabilitering. Stadgandena i momentet gäller uppgörandet av en rehabiliteringsansökan. I fråga om folkpensionsanstaltens utredningsskyldigheter skall iakttas stadgandena i lagen om förvaltningsförfarande.

Stadgandena om ansökningstiden i 3 mom. motsvarar sjukförsäkringslagens stadganden om samma sak.

26 §. *Beslut.* Folkpensionsanstalten skall ge ett skriftligt beslut.

Beslutet skall delges sökanden och den som givit rehabiliteringsbeslutet, således t.ex. hälsovårdscentralen, socialverket, Arbetskraftsbyrån eller pensionsanstalten. Delgivningen måste anses vara nödvändig med tanke på rehabiliteringens kontinuitet och samarbetet mellan olika rehabiliteringsorganisationer. Om yrkesinriktad rehabilitering skall också studiestödscentralen samt pensionsskyddscentralen underrättas, som ett slags förhandsmeddelande med tanke på eventuella pensioner.

27 §. *Betalning.* Rehabiliteringspenning skall betalas efter rehabiliteringsperioden. Om det är fråga om långvarig yrkesutbildning skall den dock betalas månatligen i förskott.

28 §. *Ändringssökande.* Folkpensionsanstaltens beslut om rehabiliteringspenning kan överklagas på samma sätt som dess rehabiliteringsbeslut, dvs. hos prövningsnämnden och i följande instans hos försäkringsdomstolen.

Folkpensionsanstalten kan utan hinder av ett laga kraft vunnet beslut uppta ärendet till ny prövning i det fall att en förmån beviljas.

5 kap. Särskilda stadganden

29 §. *Återindrivning och utmätning.* I paragrafen stadgas om återindrivning av grundlöst utbetald rehabiliteringspenning. Av billighets-skäl kan återindrivningen inställas. Det belopp som skall indrivnas kan kvittas mot senare förmåner som skall utbetalas enligt denna lag.

Med tanke på rehabiliteringsresultaten är det viktigt att rehabiliteringspenningen inte kan utmätas.

30 §. *Indexjustering.* Enligt huvudregeln fastställs rehabiliteringspenningen enligt situationen i det ögonblick den beviljas - medan rehabiliteringen pågår endast indexjusteras den årligen. Detta gäller i synnerhet om rehabiliteringspenningen fastställs enligt 14 och 15 §§. I annat fall följer den de grunder enligt vilka den fastställts. T.ex. om pensionerna stiger följer rehabiliteringspenningens belopp efter.

31 §. *Finansiering.* Kostnaderna för rehabiliteringspenningen skall betalas ur folkpensionsfonden.

32 §. *Avtal om social trygghet.* Enligt paragrafen kan genom förordning stadgas sådana undantag från rehabiliteringslagens stadganden som beror på ömsesidiga avtal med andra stater. Stadgandet behövs på grund av internationaliseringen och det motsvarar de stadganden som ingår i övriga socialförsäkringslagar.

33 §. *Pensionsanstaltens rätt att få och ge uppgifter.* Dessa stadganden motsvarar de stadganden om saken som finns i sjukförsäkringslagen.

Det har så länge de nuvarande stadgandena varit i kraft förekommit problem med att få och ge uppgifter, t.ex. i fråga om yrkesläroanstalter, rehabiliteringsinrättningar osv. Av den anledningen är det motiverat att i 3 mom. stadga om möjligheterna att överlämna och få uppgifter.

34 §. *Tillämpning av sjukförsäkringslagen.* I paragrafen stadgas att sjukförsäkringslagen skall iakttas i tillämpliga delar om annat inte stadgas i denna lag.

Stadgandena gäller t.ex. handräckning, tystnadsplikt, betalning av dagpenning, ändringssökande dagpenning och fastställande av blanketter.

35 §. *Närmare stadganden.* I paragrafen stadgas om bemyndigande att utfärda en förordning med närmare stadganden om tillämpningen av lagen.

36 §. *Ikraftträdelse- och övergångsstadganden.*

1.9. Lagen om pension för arbetstagare

4 d §. Det 6 mom. som föreslås bli fogat till paragrafen gäller den situationen att en arbetstagare har beviljats rehabiliteringspenning en-

ligt lagen om rehabiliteringspenning för samma tid för vilken till honom senare beviljas invalidpension. Enligt förslaget skall invalidpension betalas retroaktivt endast till den del som dess belopp överstiger beloppet av rehabiliteringspenning som betalas enligt lagen om rehabiliteringspenning. Om avdraget redan har gjorts från en annan pension, dvs. från någon grundpension som avses i 8 § 4 mom. eller folkpensionen, skall något nytt avdrag inte göras.

I momentet stadgas också om samordning av invalidpension som betalas retroaktivt och sådan rehabiliteringspenning som för samma tid betalats i enlighet med arbetspensionslagarna. Utgångspunkten är den att pensioneringsfrågan inte tas upp under rehabiliteringstiden. Den situation som avses i 6 mom. är således exceptionell och kommer i fråga närmast i fall där ändring söks. Eftersom den rehabiliteringspenning som betalas enligt arbetspensionslagarna till sitt belopp minst motsvarar summan av de grundpensioner som avses i de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom., är det inte ändamålsenligt att betala invalidpension enligt denna lag under den tid rehabiliteringspenningen löper.

Rehabilitering

4 h §. I paragrafens 1 mom. uppräknas rehabiliteringsformerna samt definieras generellt de personer som kan beviljas rehabilitering. Rehabiliteringen inom arbetspensionssystemet är i första hand yrkesinriktad. Kortvarig medicinsk rehabilitering kommer i fråga som stöd för den yrkesinriktade rehabiliteringen.

Enligt 2 mom. är en förutsättning för erhållande av yrkesinriktad rehabilitering att arbetstagaren på grund av sitt senaste arbetsförhållande har rätt att räkna sig tillgodo den tid som förflutit från pensionsfallet till pensionsåldern såsom till pension berättigande tid eller att han får pension som fastställts på det nämnda sättet.

4 i §. Stadgandena om den efterlevande makens lån överförs från 4 § 6 mom. till denna paragraf.

4 j §. I paragrafen föreslås motsvarande stadganden om skyldigheten att utreda rehabiliteringsmöjligheter samt samma hänvisningskyldighet som föreslås i folkpensionslagen. Som andra serviceformer kommer i fråga t.ex. sådana tjänster som tillhandahålls inom hälso-

vårds- och arbetsförvaltningen. Dessutom stadgas en skyldighet att iaktta vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete.

4 k §. Enligt paragrafens 1 mom. skall den som beviljats rehabilitering ha rätt till rehabiliteringspenning för de månader under vilka han till följd av rehabilitering är förhindrad att förvärvsarbeta. Enligt lagen om pension för arbetstagare börjar rätten till pension i början av månaden efter pensionsfallet. Eftersom den yrkesinriktade rehabiliteringen är långvarig är det skäl att såsom betalningsperiod för rehabiliteringspenningen, liksom i fråga om pensioner, utgå från en kalendermånad.

Enligt förslaget till 2 mom. är det möjligt att betala rehabiliteringspenning också för en annan tid än den som nämns i 1 mom., t.ex. mellan rehabiliteringsbeslutet och rehabiliteringsperioden samt för tiden mellan rehabiliteringsperioder. Stadgandena motsvarar dem som föreslås i lagen om rehabiliteringspenning.

För att förbättra möjligheterna att få ett arbete efter rehabiliteringen föreslås i 3 mom. ett stadgande om möjligheten att betala av prövning beroende understöd efter rehabiliteringens slut, om detta är synnerligen behövt för sysselsättningen. Ett sådan rehabiliteringsunderstöd kan beviljas t.ex. för arbetspraktiktid eller i en situation där en person efter rehabiliteringen får ett sämre avlönat arbete än det han hade tidigare.

4 l §. I paragrafen stadgas om rehabiliteringspenningens storlek. En pension enligt lagen om pension för arbetstagare fastställs dels på basis av tiden i arbete och dels på basis av arbetslönen. Eftersom rehabiliteringspenning beviljas personer som vanligen alternativt kunde få pension, är det ändamålsenligt att också rehabiliteringspenningen fastställs på summan av de grundpensioner som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, med beaktande av t.ex. barn- o. dyl. tillägg och sådana förändringar som beror på samordningen samt indexförhöjningar, på samma sätt som i fråga om en pension. Med tanke på rehabiliteringsmotivationen är det emellertid viktigt att rehabiliteringspenningen är större än invalidpensionen vore för motsvarande tid. Av den anledningen föreslås att rehabiliteringspenningen skall utgöra summan av grundpensionerna förhöjd med 33 %.

Rehabiliteringspenningen för den som får pension skall på motsvarande sätt utgöra 10 % av samtliga pensioner. I detta fall beaktas

folkpensionens basdel, tilläggsdel och barn-tillägg när rehabiliteringspenningen börjar. Därefter utbetalas folkpensionens belopp i enlighet med APL-indexet. Det av prövning beroende rehabiliteringsunderstödet skall högst utgöra rehabiliteringspenningen för sex månader.

De här nämnda nivåerna motsvarar i stort sett den nivå på rehabiliteringspenningen som föreslås i lagen om rehabiliteringspenning.

4 m §. Enligt denna paragraf kan rehabiliteringsklienten få ersättning för särskilda kostnader. Det kan vara fråga t.ex. om reskostnader samt om kostnader för vistelse på en främmande ort. Avsikten är att nuvarande praxis skall få fortgå.

4 n §. Beslut om rehabiliteringspenning skall fattas och ändring i beslutet kan sökas på samma sätt som i fråga om ett pensionsbeslut.

Den som beviljats rehabiliteringspenning är skyldig att anmäla om förändringar som påverkar rätten till rehabiliteringspenning eller rehabiliteringspenningens belopp. I fråga om återindrivning av rehabiliteringspenning skall iaktas de stadganden i lagen om pension för arbetstagare som gäller återindrivning av pension.

Enligt 2 mom. skall pensionsanstalten underläta folkpensionsanstalten om sådana rehabiliteringsåtgärder och rehabiliteringspenningsbeslut som avses i 4 h §. Förfarandet är motiverat med tanke på eventuella pensioner.

I 3 mom. stadgas om den situationen att arbetstagaren betalar lön till klienten under rehabiliteringstiden. En mot lönen svarande del av rehabiliteringspenningen skall enligt förslaget betalas till arbetsgivaren. Rehabiliteringsklienten skall således i form av lön eller rehabiliteringspenning alltid få minst det belopp som avses i 5 mom.

6 §. I paragrafens 3 mom. stadgas att när pensionen fastställs skall såsom berättigande till pension beaktas också tiden från pensionsfallet till pensionsåldern, om färre än 360 dagar har förflutit mellan arbetsförhållandet och pensionsfallet. Det är motiverat att hålla kvar denna rätt till förestående tid också för den tid som rehabiliteringsklienten får rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna eller lagen om rehabiliteringspenning, eller ersättning för inkomstbortfall på grund av en olycksfallsförsäkring eller trafikförsäkring eller med stöd av rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48). Av

den anledningen föreslås ett stadgande om att vid räkandet av den nämnda 360 dagars karenstiden inte skall beaktas heller dagar för vilka arbetstagaren har fått de nämnda förmånerna.

Det är möjligt att den rehabiliterade arbetstagaren, sedan han efter en lyckad rehabilitering återvänt till arbetslivet, blir arbetsoförmögen och berättigad till invalidpension enligt lagen om pension för arbetstagare. Det är således motiverat att pensionen i det fall att arbetsoförmågan börjar inom ett år efter att rehabiliteringspenningen upphört fastställs enligt arbetstagarens inkomstnivå före rehabiliteringen, dvs. enligt samma grunder som om pension hade beviljats i stället för rehabiliteringspenningen. Ett stadgande om saken föreslås i det nya 6 mom. som föreslås bli fogat till paragrafen. Gällande 6 mom. blir därmed 7 mom. Genom stadgandet kan det säkerställas att en på grund av rehabiliteringen eventuellt sänkt inkomstnivå inte i dessa fall minskar pensionen.

8 §. Till de primära förmåner som beaktas vid samordningen fogas rehabiliteringsförmåner som skall ersättas med stöd av lagen om olycksfallsförsäkring och trafikförsäkringslagen.

12 §. Det är motiverat att en pensionsanstalt som beviljar rehabilitering skall ha samma kostnadsansvar som om invalidpension hade beviljats i stället för rehabiliteringspenning. Stadganden om saken föreslås i 12 § 1 mom. 2 punkten. Den kostnadsbörda som arbetsgivaren åsamkas av rehabiliteringspenningen blir således inte större än för en invalidpension.

Enligt momentets 4 punkt skall pensionsanstalterna gemensamt svara för den del av rehabiliteringspenningen som överstiger pensionen. Förfarandet gäller bl.a. rehabiliteringsförhöjningen och den enligt andra lagar fastställda, mot pension svarande andelen av rehabiliteringspenningen och indexförhöjningen.

Enligt paragrafens 4 mom. ansvarar pensionsanstalterna för rehabiliteringskostnaderna i tillämpliga delar enligt vad som stadgas om familjepensionskostnader. Till denna del bibehålls gällande praxis.

Ikraftträdande. Avsikten är att de föreslagna lagändringarna skall tillämpas på rehabilitering som börjar medan lagen är i kraft.

1.10. Lag om ändring av lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden

1 §. Till paragrafen fogas hänvisningar till 4 h—4 n §§ lagen om pension för arbetstagare.

4 b §. I paragrafen stadgas om förutsättningarna för rehabiliteringspenning och om dess belopp.

7 §. I paragrafens 1 mom. görs motsvarande komplettering som i 6 § 3 mom. lagen om pension för arbetstagare. Som ett nytt 4 mom. fogas till paragrafen ett stadgande som motsvarar det nya 6 mom. i 6 § lagen om pension för arbetstagare.

9 §. I paragrafen görs samma komplettering i 1 mom. 2 och 3 punkten som i 12 § 1 mom. 2 och 4 punkten lagen om pension för arbetstagare.

11 §. I paragrafens 3 mom. görs komplettering om 4 i § lagen om pension för arbetstagare.

1.11. Lagen om pension för lantbruksföretagare, lagen om pension för företagare och lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande

I stadgandena föreslås hänvisningar till motsvarande ändringar i lagen om pension för arbetstagare rörande förutsättningarna för beviljande av rehabilitering och rehabiliteringspenningens storlek.

1.12. Lag om ändring av lagen om sjömanspensioner

3 a och 25 §§. I paragrafen föreslås stadganden om rehabilitering och rehabiliteringspenning som motsvarar dem som ingår i lagen om pension för arbetstagare.

1.13. Lagen om statens pensioner

Det nya 6 mom. som föreslås bli fogat till 15 a § samt 18 b—18 e §§ och det nya 2 mom. som föreslås bli fogat till 19 § i lagen om statens pensioner motsvarar till sitt innehåll de ovan relaterade ändringar om betalning av rehabiliteringspenning som föreslås i lagen om

pension för arbetstagare. I lagens 1 § och 9 § 2 och 3 mom. samt i 6 § 1 mom. e punkten föreslås tekniska ändringar.

1.14. Folkpensionslagen

22 a §. En förutsättning för erhållande av individuell förtidspension är att arbetet skall ha upphört eller förvärvsinkomsten ha nedgått tidigast 360 dagar före begynnelsepunkten för den invaliditet som berättigar till individuell förtidspension. I lagen stadgas om de exceptionella skäl som förlänger den nämnda 360 dagars tiden. Som ett sådant skäl skall räknas också rehabiliteringstid. Enligt hänvisningsstadgandet i 31 § 2 mom. folkpensionslagen skall ändringen gälla också individuell förtidspension som beviljas efter för viss tid beviljad eller indragen invaliditetspension.

34 §. Eftersom det föreslås att en särskild lag stiftas om folkpensionsanstaltens rehabiliteringsverksamhet, kan denna paragraf upphävas såsom obehövlig.

36 §. I paragrafens nya 2 och 3 mom. föreslås samma skyldigheter att reda ut rehabiliteringsmöjligheterna före beslutet om invaliditetspension som i lagen om pension för arbetstagare. Dessutom stadgas om skyldigheten att iakttä lagen om rehabiliteringssamarbete.

39 §. I paragrafen stadgas om betalning av retroaktivt beviljad invaliditetspension till den som fått rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning. Stadgandet gäller också individuell förtidspension med stöd av hänvisningsstadgandet i 22 a § 2 mom. folkpensionslagen, men inte invaliditetspension i enlighet med 22 § 2 mom. Motsvarande stadgande finns i förslaget till 4 d § 6 mom. lagen om pension för arbetstagare. Avsikten är att såsom retroaktivt invaliditetspension skall betalas endast skillnaden mellan de sammanräknade pensionerna och rehabiliteringspenningen. Folkpensionen skall beaktas högst till beloppet av basdelen och tilläggsandelen samt barntillägget. Såsom arbetspensioner skall enligt förslaget beaktas de pensioner som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare. Mellan pensionssystemen skall avtalas om detaljerna i betalningsarrangemangen.

1.15. Lagen om utkomstskydd för arbetslösa

5 §. Till förteckningen över inskränkningar i utbetalningen av arbetslöshetsdagpenning skall fogas lagstadgade ersättningar för inkomstbortfall under rehabiliteringstiden. Rehabiliteringsklienten står under den tid rehabiliteringspenning betalas inte till arbetsmarknadens förfogande. Förmånerna under rehabiliteringstiden är dessutom i allmänhet större än motsvarande förmån enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

1.16. Sjukförsäkringslagen

15 §. Avsikten är att rehabiliteringspenningen skall vara primär i förhållande till dagpenningen enligt sjukförsäkringslagen. Därmed uppkommer inte heller sådan primäritid som avses i 27 § sjukförsäkringslagen.

18 a §. Avsikten är att den tid under vilken rehabiliteringspenning utgår inte skall minska beloppet av den sjukförsäkringsdagpenning som eventuellt betalas senare. Dagpenningen skall därför beräknas i enlighet med den situation som rådde när rehabiliteringen började, eftersom socialförsäkringsförmåner inte inom sjukförsäkringen räknas som en inkomst som läggs till grund för dagpenningen. Inkomstgränsen för utkomstskyddet för arbetslösa skall på motsvarande sätt kvarstå med stöd av 16 § 4 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa, eftersom rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning skall anses vara ett godtagbart skäl för att förlänga den tid för vilken förvärvsinkomsterna granskas.

19 §. I paragrafens 4 mom. utreds förhållandet mellan rehabilitering och arbetsoförmåga. Medan en klient deltar i rehabilitering anses han vid beräkandet av den 12 månaders tid som avses i 19 § 4 mom. sjukförsäkringslagen vara arbetsför.

22 och 23 e §§. Till stadgandena har i syfte att bevara nivån på moderskaps- faderskaps- och föräldrapenningen samt specialvårdspenningen fogats en hänvisning till 18 a § 2 mom.

60 §. Eftersom en särskild lag föreslås bli stiftad om folkpensionsanstaltens rehabilitering kan rehabiliteringsstadgandena i paragrafens 2 mom. upphävas såsom obehövliga.

1.17. Lagen om bostadsbidrag för pensionstagare

6 §. Till de förmåner som inte räknas som årsinkomst skall enligt förslaget fogas rehabiliteringsförmåner vilkas syfte är att rehabiliteringsklientens bostadsbidrag inte skall minska som en följd av rehabiliteringen.

1.18. Familjepensionslagen

15 b §. Till de förmåner som inte räknas som årsinkomst skall enligt förslaget fogas rehabiliteringsförmåner.

1.19. Lagen om frontmannapension

8 §. Till de förmåner som inte räknas som årsinkomst skall enligt förslaget fogas rehabiliteringsförmåner.

1.20. Lagen om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring och lagen om rehabilitering som ersätts med stöd av trafikförsäkringslagen

Detaljmotiveringen till lagarna om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring respektive trafikförsäkringslagen är gemensam, eftersom lagarna är i stort sett likalydande.

1 §. *Tillämpningsområde.* I denna paragraf stadgas om lagens tillämpningsområde. Rehabiliteringen ersätts om den föranleds av ett sådant olycksfall i arbete som avses i lagen om olycksfallsförsäkring eller en sådan yrkessjukdom som avses i yrkessjukdomslagen. Om ersättning för rehabilitering som föranleds av en trafikskada stadgas på motsvarande sätt i 1 § lagen om rehabilitering som ersätts enligt trafikförsäkringslagen. Lagarnas tillämpningsområde föreslås vara detsamma som förr. Rätt till rehabilitering har den som är bosatt i Finland. Med att en person är bosatt i Finland avses att han har sin hemort i detta land enligt lagen om befolkningsböcker (141/69).

Eftersom lagen om rehabilitering som skall ersättas med stöd av lagen om olycksfallsförsäkring, förutom på olycksfall i arbete och yrkessjukdomar, skall tillämpas också på såda-

na under fritiden inträffade olycksfall samt på övriga skador och sjukdomar som skall ersättas med stöd av lagen om olycksfallsförsäkring, tas ett omnämnande om saken in i lagen.

2 §. *Rehabilitering.* I vardera lagen tas in en likalydande allmän definition av rehabilitering. Till grund för definitionen ligger bl.a. den definition av yrkesinriktad rehabilitering som ingår i ILO:s konvention 159/1983. Vidare beaktas de praktiska erfarenheterna av rehabiliteringsarbete och de många rehabiliteringsformer som ersätts.

Den allmänna definitionen av rehabiliteringen och dess mål är väsentligen av samma innebörd som olycksfalls- och trafikförsäkringens rehabilitering också hittills haft enligt lagarna och ersättningspraxis. Enligt den nya definitionen förutsätter rehabiliteringen också eget initiativ och aktivitet från klientens sida.

Som rehabilitering betraktas inte enbart vissa åtgärder utan till ersättning berättigar i huvudsak alla sådana behövliga åtgärder genom vilka rehabiliteringens syfte kan nås. I lagen räknas närmare upp de till ersättning berättigande åtgärder genom vilka rehabiliteringens syfte eftersträvas. Till ersättning berättigar dessutom sådana åtgärder som kan jämföras med de uppräknade, för att inte åtgärdsförteckningen i onödan skall begränsa utvecklandet av eventuella nya rehabiliteringsformer.

3 §. *Rehabiliteringsförutsättningar.* Rehabiliteringsbehovet skall härröra från ett olycksfall i arbete, en yrkessjukdom eller en trafikskada. Om rehabiliteringsbehovet beror på någon annan skada eller sjukdom skall rehabiliteringen inte ersättas genom dessa försäkringssystem.

Rehabiliteringen ersätts om klientens arbets- eller funktionsförmåga eller förvärvsmöjligheter har försämrats till följd av en skada eller en sjukdom som berättigar till ersättning eller om det är sannolikt att en sådan väsentlig försämring kommer att ske i ett senare skede. Ersättningsbarheten har utvidgats så att rehabiliteringen kan ersättas också när en person inte ännu fått ersättning för inkomstbortfall.

Rehabilitering har hittills ersatts endast om klienten får eller har fått dagpenning eller olycksfallspension enligt lagen om olycksfallsförsäkring eller motsvarande ersättning enligt trafikförsäkringslagen. I synnerhet när det varit fråga om yrkessjukdomar har det förekommit situationer där det inte ännu skett något inkomstbortfall men där det likafullt

föreligger ett klart rehabiliteringsbehov. Som exempel kan nämnas en såsom yrkessjukdom konstaterad allergi mot vissa i arbetet använda ämnen, som inte direkt förorsakar arbetsoförmåga men som förutsätter förflyttning till ett annat arbete. Enligt det föreslagna nya stadgandet skall rehabiliteringen ersättas också om för yrkessjukdomen annars hade betalats endast sjukvårdskostnader. Rehabiliteringen kan i dessa fall ersättas i ett tillräckligt tidigt skede efter att symtomen på yrkessjukdomen uppträtt.

På grund av den föreslagna utvidgningen behövs i lagarna inte längre de nuvarande stadgandena om ersättning för inkomstbortfall som en rehabiliteringsförutsättning. En tillräcklig förutsättning är att det är fråga om ett olycksfall i arbete, en yrkessjukdom eller en trafikskada som berättigar till ersättning och att rehabiliteringsbehovet beror av dem.

Beslutet om att ersätta rehabiliteringen fattas av en försäkringsanstalt. Om försäkringsbolagens skyldigheter när det gäller anhängiggörande och verkställighet av rehabiliteringsärenden stadgas i 11 §.

4 §. *Rehabilitering som ersätts.* Till en rehabiliteringsklient betalas ersättning för de skäligena rehabiliteringskostnaderna i samband med en skada eller sjukdom samt ersättning för inkomstbortfall under rehabiliteringstiden.

För nödvändiga och skäligena rehabiliteringskostnader skall klienten ersättas enligt de allmänna principer som framgår av lagen om olycksfallsförsäkring och trafikförsäkringslagen, dvs. på basis av de kostnader som klienten själv åsamkas. Kostnaderna ersätts endast till den del de helt förorsakats av ett skedefall som berättigar till ersättning eller om skedefallet annars ökat klientens kostnader.

Om rehabiliteringskostnader som ersätts stadgas nedan närmare, särskilt för de enskilda åtgärdsgrupperna. Närmare stadganden om ersättande av inkomstbortfall finns i lagarnas 7 §.

För rehabilitering kan anlitas all de former av rehabiliteringsservice som tillhandahålls i samhället, t.ex. de medicinska rehabiliteringstjänsterna inom den kommunala hälso- och sjukvården vården, vilka delvis också hänförs till den sjukvård som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring, stöd och service som kommunen tillhandahåller på grund av handikapp samt sådana yrkesinriktade rehabiliteringstjänster som produceras bl.a. inom arbets-

förvaltningen. Såsom rehabilitering ersätts också andra tjänster än sådana som allmänt tillhandahålls i samhället. Som exempel kan nämnas sådana rehabiliteringsåtgärder som i synnerhet inom den yrkesinriktade rehabiliteringen ordnas direkt genom avtal mellan något försäkringssystem och arbetsgivaren eller någon annan arbetsplats.

5 §. *Rehabilitering i anslutning till arbets- och förvärvsförmågan.* I paragrafen stadgas om ersättning för yrkesinriktad rehabilitering. Syftet med rehabiliteringen är att klienten trots de begränsningar som en skada eller sjukdom medför skall kunna fortsätta i sitt tidigare arbete eller yrke eller flytta över till ett sådant nytt arbete eller yrke där han kan få sin huvudsakliga utkomst. De huvudsakliga rehabiliteringsmetoderna räknas upp i paragrafen. Innan rehabiliteringen inleds skall göras undersökningar för att reda ut rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna.

Vid planeringen av rehabiliteringsåtgärder beaktas klientens ålder, tidigare verksamhet, utbildning, boendeförhållanden, av skada eller sjukdom förorsakade handikapp samt hans möjligheter att efter slutförd rehabilitering placera sig i arbete eller i ett yrke på de villkor som allmänt gäller på arbetsmarknaden.

De vid planeringen relevanta faktorerna är i stort sett desamma som de i 18 § lagen om olycksfallsförsäkring angivna faktorerna inverkar på bedömningen av hur mycket arbetsförmågan nedgått och på olycksfallspensionens storlek.

6 §. *Till ersättningsberättigande kostnader för rehabilitering som avser arbets- och förvärvsförmågan.* Paragrafen skiljer sig till sin ordalydelse från de de gällande lagarnas uppräkningsformer av olika former av yrkesinriktad rehabilitering, men den täcker i stort sett samma rehabiliteringsformer som de vilka hittills berättigat till ersättning. Nya rehabiliteringsformer är de i punkt 7 nämnda hjälpmedlen och anordningarna för att klienten skall klara av sina arbetsuppgifter samt understöd och lån till gravt handikappade för anskaffning av fortskaffningsmedel för resor mellan bostaden och arbetsplatsen. Till övriga delar har vissa utvidgningar gjorts t.ex. för att det skall vara möjligt att mångsidigare använda understöd och lån som beviljas för stödjande av företagsverksamhet.

För att klienten skall kunna delta i yrkesutbildning är det i vissa fall nödvändigt att han

kompletterar sin grundutbildning. I lagen föreslås stadganden om ersättning för grundutbildning. Under de senaste åren har ersättning i praktiken redan betalats för grundutbildning.

Såsom rehabiliteringskostnader ersätts också av rehabiliteringen förorsakade skäligen studie- och reskostnader.

1. Undersökningar för att reda ut rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna

Dessa undersökningar kan vara sådana som används inom hälsooch sjukvården för att utreda arbetsförmågan, inom arbetsförvaltningen ordnad yrkesvägledning och olika slags åtgärder för att reda ut handikappades arbets- och prestationsförmåga, i lagen om stöd och service på grund av handikapp förutsatt och annan rehabiliteringshänvisning eller av en försäkringsanstalt eller Försäkringsbranschens rehabiliteringscentral ordnade undersökningar och arbetsklinikundersökningar för bedömning av arbetsförmågan. Undersökningarna är i allmänhet avgiftsfria för klienten. De berättigar för närvarande till ersättning om de är avgiftsbelagda, eftersom rehabilitering enligt den gällande lagens 2 § har ersatts på basis av nödigenbunden undersökning.

2. Arbets- och utbildningsförsök

Till denna grupp hör sådana för närvarande ersättningsbara arbets- och utbildningsförsök som syftar till att utreda rehabiliteringsklientens möjligheter att klara av ett visst arbete eller en viss utbildning. Arbetsförsök görs t.ex. på den tidigare eller den nya arbetsplatsen, på en arbetsklirik eller på någon motsvarande rehabiliteringsanstalt. Arbetsförsök leder i allmänhet till inkomstbortfall under rehabiliteringstiden samt till reskostnader och ibland till extra boendekostnader eller andra tilläggskostnader.

3. Arbetsträning

Arbetsträningen är rehabilitering som ges på den tidigare eller någon annan arbetsplats, på en arbetsklirik eller på motsvarande anstalt. Med arbetsplatsen avtalas om en träningsperiod inom vilken klienten om möjligt skall

sysselsättas. Om arbetsträning stadgas i de gällande lagarnas 2 §. Arbetsträningen kan bestå av självständig rehabilitering eller också ordnas den efter rehabilitering vid en läroanstalt eller en motsvarande anstalt för att förbättra klientens möjligheter att placera sig i arbete. För arbetsträning kan i det skede en företagsverksamhet inleds beviljas ersättning till den som fått understöd eller lån för företagsverksamheten.

Kostnaderna för arbetsträningen är desamma som för arbetsförsök, om den sker på arbetsplatsen. Kostnaderna för undersökning på en arbetsklirik eller annan anstalt ersätts också på motsvarande sätt.

4. Nödvändig och tillräcklig utbildning för ett arbete eller yrke som lämpar sig för klienten, inklusive för utbildningen förutsatt allmänbildande grundutbildning samt kostnader för studier och studiematerial

Såsom rehabilitering ersätts nödvändig och tillräcklig utbildning för ett lämpligt arbete eller yrke. Det föreslagna stadgandet motsvarar 2 § i de gällande invalidvårdslagarna. För klarhetens skull stadgas om ersättning för grundutbildning i vissa fall där grundutbildning i praktiken redan ersätts, trots att något uttryckligt omnämnande saknas i lagen.

En förutsättning för att utbildningen skall anses vara nödvändig är att utbildningsbehovet föranleds av ett skadefall som berättigar till ersättning. Utgångspunkten för definitionen av utbildningens tillräcklighet är den förlust som klienten åsamkats genom det skadefall som berättigar till ersättning. Med tillräcklig utbildning avses utbildning som leder till ett arbete eller yrke vari klienten kan skaffa sig sin huvudsakliga utkomst. Klienten har på grund av en skada eller sjukdom eventuellt helt förlorat sitt yrke, sin genom utbildning förvärvade lämplighet för vissa arbetsuppgifter eller också har han förlorat sin arbetsplats, men han har yrkesutbildning eller arbetserfarenhet som fortfarande kan användas för något annat arbete. Dessa omständigheter inverkar på bedömningen av rehabiliteringsbehovet, dvs. den till ersättning berättigande utbildningens behövlighet, varaktighet och nivå. Utbildning kan ges antingen för ett helt nytt yrke eller också kan den tidigare utbildningen kompletteras och utvidgas.

Utbildningstidens längd korrelerar inte direkt med utbildningstiden för det tidigare yrket som gått förlorat. Också den kan få ersättning för yrkesutbildning som inte tidigare haft någon utbildning, såvida utbildningen är nödvändig för att klienten skall kunna återvända till arbetslivet och få en lika hög inkomstnivå som han gått miste om på grund av ett olycksfall, en yrkessjukdom eller en trafikskada. Vid planeringen av utbildningen är det skäl att beakta också det nya arbetets eller yrkets lämplighet för arbetstagaren.

Med allmänbildande grundutbildning som berättigar till ersättning avses utbildning som gör det möjligt för klienten att söka sig till yrkesutbildning eller slutföra utbildningen. Det kan vara fråga t.ex. om att bevilja en sådan person ersättning för grundskolestudier eller vissa tilläggsstudier, som inte har en utbildning som räcker för att han skall kunna söka sig t.ex. till mellanstadieutbildning. Till ersättning berättigar också sådana stöd- och tilläggsstudier som behövs för utbildningen.

Rehabilitering på basis av olycksfalls- och trafikförsäkring kan ges också barn och ungdomar som ännu är i grundskolan eller får mellanstadieutbildning. Sådan utbildning skall i regel bekostas av kommunen i enlighet med skollagstiftningen. Försäkringsanstalterna ersätter inte sådan utbildning eftersom den inte kostar något för den skadade. Såvida den skadade måste betala eventuella extra kostnader för sådan utbildning, skall de ersättas som rehabilitering.

Studiekostnader kan uppkomma t.ex. genom anskaffning av nödvändigt studiematerial samt genom betalning av studieavgifter och andra utgifter för undervisning, träning och reskostnader. Till ersättning skall berättiga också ersättningstagarens extra kostnader för uppehälle till följd av att han på grund av rehabiliteringen måste flytta bort från sin hemort. Det kan vara fråga om t.ex. ökade mat- och boendekostnader.

5. Nödvändiga och skäliga reskostnader som rehabiliteringen föranleder

Såsom rehabiliteringskostnader ersätts också av rehabiliteringsåtgärder som avses ovan i punkterna 1-4 föranledda behövliga och skäliga reskostnader. Med resor avses klientens resor mellan sitt hem och rehabiliteringsanstal-

ten, läroinrättningen eller motsvarande. Med att reskostnaderna skall vara skäliga avses att klienten skall använda det förmånligaste fortskaffningsmedel som hans skada tillåter.

6. Understöd eller räntefritt lån för klientens närings- eller yrkesutövning

Om denna rehabiliteringsform stadgas i båda de gällande lagarna. Användningsändamålet för understödet eller lånet har angivits mindre exakt, för att dessa rehabiliteringsformer skall kunna utnyttjas på ett ändamålsenligare sätt. Huvudsyftet är att understöd eller lån skall beviljas för anskaffning av de arbetsredskap och -maskiner som närings- eller yrkesutövningen förutsätter samt för grundande av ett eget företag. Beroende på näringen kan understöd beviljas också för fasta byggnader som inte är redskap eller maskiner. Understöd kan vidare beviljas för utvecklande av ett eget företag eller t.ex. för en omläggning av produktionen. Denna utvidgning är motiverad eftersom en klient som får ersättning på grundval av olycksfalls- eller trafikförsäkringen eventuellt sedan tidigare är en företagare eller yrkesutövare. Huvudsyftet med understödet är fortfarande att täcka kostnaderna för anskaffning av arbetsredskap och maskiner - för andra ändamål beviljas i regel lån.

7. Hjälpmedel och anordningar samt med dem jämförbara konstruktioner som klienten behöver för att klara av sina arbetsuppgifter

Ersättningen för hjälpmedel och -anordningar är en ny rehabiliteringsförmån som behövs för att klienten trots de begränsningar som handikappet medför skall kunna få ett nytt arbete eller återvända till sitt tidigare.

Hjälpmedlen och anordningarna samt med dem jämförbara konstruktioner ställs till den skadades förfogande på försäkringsanstaltens bekostnad och de förblir vid behov i försäkringsanstaltens ägo. I så fall har försäkringsanstalten också rätt att lösgöra dem. I det fall att anordningar och arrangemang ersätts som rehabilitering skall alltid på förhand avtalas om saken med rehabiliteringsklientens arbetsgivare. När anordningar och konstruktioner ersätts är det också alltid skäl att beakta arbetsplatsens varaktighet. Ersättning skall betalas

för hjälpmedel och anordningar samt konstruktioner som gör det möjligt för klienten att trots sitt handikapp i så stor utsträckning som möjligt arbeta tillsammans med de övriga arbetstagarna på en arbetsplats. Arrangemangen skall också vara sådana att de inte inverkar menligt på andras arbete.

Ersättning kan betalas t.ex. för sådana fristående hjälpmedel som adb-anordningar för synskadade eller specialutrustning som underlättar arbetet för den som är chaufför till yrket. Rehabiliteringen kan också förutsätta att det ordnas sådana med hjälpmedel jämförbara konstruktioner som t.ex. underlättar framkomligheten på arbetsplatsen, dammfria arbetsställen osv. Med hjälpmedel jämförbara konstruktioner kan också ansluta sig till arbetsmaskiner samt dessas reglage och placering.

Hjälpmedel och konstruktioner kan i skälig utsträckning ersättas på grund av att klienten på nytt byter arbetsplats, i synnerhet om bytet beror på att klienten är handikappad på grund av en skada.

Med stöd av paragrafen ersätts emellertid inte sådana ändringar som på grund av hälso-risker på arbetsplatsen och i arbetet måste göras i enlighet med lagstiftningen om arbetarskydd.

8. Understöd eller räntefritt lån till gravt handikappade för anskaffning av fortskaffningsmedel för resor mellan bostaden och arbetsplatsen

Understöd eller lån beviljas för anskaffning av bil eller annat fortskaffningsmedel i det fall att klienten på grund av sitt handikapp inte kan använda kollektiva trafikmedel för sina arbetsresor. Det kan vara fråga om ett rörelsehandikapp eller om något annat handikapp som föranleder begränsningar att använda allmänna trafikmedel.

Om en gravt handikappad behöver en bil som arbetsredskap kan han med stöd av 6 punkten få understöd eller räntefritt lån. Såsom av handikappet förorsakade rehabiliteringskostnader ersätts dessutom extra utrustning, t.ex. handreglage, som klienten behöver på grund av en skada som berättigar till ersättning.

Understöd eller lån beviljas för hela det skäliga anskaffningspriset, med undantag av

det bilskattebelopp som återbärs, när klienten för första gången skaffar sig en bil efter att ha blivit skadad, förutsatt att han inte tidigare haft något sådant fortskaffningsmedel. Om behovet av fortskaffningsmedlet på det sätt som förutsätts i detta stadgande beror på en skada som ersätts, beviljas understöd eller lån också när fortskaffningsmedlet byts ut. I så fall avdras beloppet som försäljningen av det tidigare fortskaffningsmedlet inbringat.

9. Gravyt handikappades extra reskostnader på grund av arbete och studier

Det är motiverat att med stöd av olycksfallsförsäkringen eller trafikförsäkringen ersätta resor som en gravt handikappad måste företa på grund av sitt arbete eller sina studier. Kostnaderna ersätts till den del skadan förorsakar kostnader utöver klientens tidigare kostnader. En förutsättning är också att handikappat hindrar klienten att använda kollektiva trafikmedel.

Till ersättning berättigar reskostnader endast när det är fråga om resor som föranledes av rehabilitering som berättigar till ersättning enligt 5 § eller denna paragraf. Extra kostnader som förorsakas av fritidsresor som förorsakas av skadan skall ersättas särskilt, bl.a. med menersättning som avses i lagen om olycksfallsförsäkring och med ersättning för bestående skada och men som avses i trafikförsäkringslagen.

Enligt lagen om om service och stöd på grund av handikapp kan kommunen tillhandahålla den som är gravt handikappad färdtjänst för arbets- och studieresor samt dessutom ett visst antal fritidsresor i månaden. Kommunen kan för sådana resor uppbära en avgift av den handikappade. Försäkringsanstalten betalar ersättning till kommunen endast till den del som förmånerna motsvarar varandra.

Med studier avses studier vid en läroinrättning, studier i kursform eller privatstudier, om skadan begränsar klientens möjligheter att delta i någon annan form av utbildning. Resekostnader ersätts inte till den del som klienten har rätt att få dem ersatta med stöd av den kommunala skollagstiftningen.

10. Annan jämförbar rehabilitering

Stadgandet i denna punkt möjliggör ersättning för rehabiliteringsformer som inte ingår i de punkter som nämns ovan men som uppfyller de rehabiliteringsmål som stadgas i 2 §. Det kompletterande stadgandet behövs på grund av de många rehabiliteringsformer som förekommer och på grund av den utveckling dessa undergår. En förutsättning för ersättning är alltid att rehabiliteringsbehovet förorsakas av ett olycksfall i arbete, en yrkessjukdom eller en trafikolycka. Rehabiliteringskostnaderna ersätts till den del de är nödvändiga och skäliga.

I 2 mom. finns ett stadgande som i fråga om alla former av yrkesinriktad rehabilitering avser förfarandet när det visar sig att klienten inte har några förutsättningar för rehabilitering eller när rehabiliteringen inte lämpar sig för honom. Rehabiliteringsområdet kan i så fall ändras eller också kan rehabiliteringen avbrytas. Sådana situationer uppkommer bl.a. om rehabiliteringsmålen ställts alltför högt eller om utbildningen t.ex. av hälsoskäl visar sig vara olämplig för klienten.

7 §. *Rehabilitering som ansluter sig till arbets- eller funktionsförmågan.* I paragrafen stadgas om ersättning för rehabilitering som behövs för att främja arbets- eller funktionsförmågan eller för att främja och upprätthålla den sociala funktionsförmågan och kapaciteten. Den medicinska rehabiliteringen utgör den största gruppen inom denna rehabiliteringssektor och berättigar till ersättning för kostnaderna för rehabilitering som inte hänför sig till den direkta sjukvården. De medicinska rehabiliteringsförmånerna utvidgas i detta sammanhang inte i jämförelse med gällande ersättningspraxis.

Den medicinska rehabiliteringen ersätts delvis också såsom sjukvård enligt lagen om olycksfallsförsäkring och trafikförsäkringslagen. Denna ersättningsform föreslås inte bli ändrad i detta sammanhang.

Till rehabiliteringsförmånerna fogas enligt förslaget vissa förmåner som följer bl.a. av att lagen om service och stöd på grund av handikapp träder i kraft, såsom ersättning för reskostnader och tolktjänst samt, på basis av vad arbetsmarknadsparterna redan tidigare avtalat, bl.a. ersättning för ändringsarbeten i klientens bostad.

En förutsättning för att ersättning skall betalas för rehabilitering är att kostnaderna beror

på ett skadefall som berättigar till full ersättning, eller också ersätts kostnaderna till den del som skadan eller sjukdomen förorsakar extra kostnader jämfört med kostnader som klienten annars skulle ha.

Överföringen av den medicinska rehabiliteringen till det allmänna hälso- och sjukvårdssystemet innebar i fråga om försäkringssystemen inte någon förändrad ersättningspraxis. Den som skadats i en trafikolycka eller ett olycksfall i arbete eller som insjuknat i en yrkessjukdom får enligt lagarna ersättning för rehabiliteringskostnaderna i form av sjukvårdskostnader eller såsom rehabilitering i enlighet med speciallagarna om invalidvård. Försäkringsbolagets ersättningsskyldighet avser de kostnader som den försäkrade själv skulle bli tvungen att betala, dvs. de avgifter som sjukhuset eller hälsovårdscentralen uppbär hos klienten. Detta gäller också situationer där medicinsk rehabilitering ordnas som köpt service. Kostnaderna för produktion av medicinsk rehabiliteringsservice kommer således att påföras det allmänna hälsooch sjukvårdssystemet.

Medicinsk rehabilitering kan också ordnas så att klienten med sjukhusets eller hälsovårdscentralens undersöknings- eller vårdremiss hänvisas till privat fysioterapi eller annan terapi. Genom försäkringssystemet ersätts i så fall enligt räkning rehabiliteringsklientens kostnader för annan än direkt sjukvård. En förutsättning är emellertid att det är fråga om vård som behövs på grund av ett försäkringsfall. Förfarandet grundar sig på trafik- och olycksfallsförsäkringssystemens samt kommunernas centralorganisationers gemensamma rekommendation från år 1984, vilken kompletterades år 1989. Rekommendationen innebar inte en överföring av försäkringsanstaltens beslutanderätt i ersättningsfrågor på kommunerna. Syftet med avtalet är att med tanke på konflikter i samband med genomförandet av medicinsk rehabilitering fastställa arbets- och ansvarsfördelningen samt förfarandet.

Till lagen 7 § 1 mom. fogas ett stadgande genom vilket den av kommunernas centralorganisationer och försäkringssystemen 1984 och 1989 godkända rekommendationen om medicinsk rehabilitering fastställs på lagnivå.

1. Undersökningar för att reda ut rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna

Rehabiliteringsbehovet skall i enlighet med denna paragraf i allmänhet utredas av den kommunala hälso- och sjukvården eller någon annan hälso- och sjukvård i fråga om medicinsk rehabilitering och av socialväsendet i fråga om social rehabilitering. Om dessa undersökningar är avgiftsbelagda för den skadade skall de ersättas såsom rehabilitering.

2. Rehabiliteringsperioder i öppen vård och anstaltsvård

Såsom rehabilitering ersätts sådan anstaltsrehabilitering som behövs på grund av ett olycksfall i arbete, en yrkessjukdom eller en trafikskada. Om rehabiliteringen kan ordnas inom den öppna vården skall ersättning betalas enligt vad den faktiskt kostar. Rehabiliteringen hänförs i allmänhet till den kommunala hälsovården och såsom rehabilitering skall betalas endast det belopp som klienten själv måste lägga ut.

3. Hjälpmedel

Med hjälpmedel avses här för det första alla sådana redskap som anges som hjälpmedel i hälso- och sjukvårdslagstiftningen samt sådana andra hjälpmedel som klienten behöver på grund av handikapp som följer av skadan. Sjukvårdshjälpmedel skall ersättas såsom sjukvård i enlighet med lagen om olycksfallsförsäkring. Hjälpmedelsbehovet skall avgöras i första hand inom ramen för den kommunala hälso- och sjukvården. Försäkringsanstalten skall betala kostnaderna för hjälpmedel som behövs till följd av en skada som berättigar till ersättning. Vid behov skall förhandlingar föras mellan hälso- och sjukvården och den ersättningskyldiga försäkringsanstalten, innan hjälpmedlet överlämnas. Till ersättning berättigar också hjälpmedel som underlättar klientens bilkörning, t.ex. handreglage och servostyrning.

Hjälpmedel som berättigar till ersättning är alltjämt, i enlighet med tidigare ersättningspraxis, sådana kommunikationsmedel som ökar en gravt handikappads funktionsförmåga, t.ex. telefon, biltelefon, texttelevision och tolkningsapparater. Hjälpmedel som berättigar

till ersättning är vidare sådana hushållsmaskiner som hjälper klienten att på egen hand klara vissa vardagssysslor, t.ex. tvättmaskin, mikro- vågsugn, hushållsassistent osv. En förutsättning för ersättningsbarhet är att hjälpmedlet behövs på grund av en skada eller sjukdom som berättigar till ersättning. Sådana hjälpmedel kan delvis också tillhandahållas med stöd av lagen om service och stöd på grund av handikapp. I så fall har kommunen rätt att av försäkringsanstalten få tillbaka vad den lagt ut.

Om en skada förutsätter ändringar på ett hjälpmedel av standardmodell, skall de extra kostnaderna ersättas i sin helhet. Om det är fråga om ett dyrbart hjälpmedel är det också möjligt att ställa det till den handikappades förfogande medan försäkringsanstalten behåller äganderätten. Till ersättning berättigar också sådana studiehjälpmedel som den handikappade behöver hemma men inte har rätt att få genom kommunens skolväsende.

4. Hjälpmedel och anordningar samt ändringsarbeten i bostaden

Den som är gravt handikappad skall ersättas för skäligen kostnader som förorsakas av hjälpmedel och anordningar samt ändringsarbeten i sin stadigvarande bostad. Hjälpmedel och anordningar i bostaden har hittills ersatts genom olycksfallsförsäkringen i det fall att de varit sådana för den handikappades rörlighet och dagliga funktioner behövliga, löstagbara hjälpmedel som trapppräcken eller -ramper och andra anordningar som underlättar framkomligheten samt tvättrumsstöd.

Till ersättning på basis av olycksfallsförsäkringen berättigar med stöd av detta stadgande också sådana fasta ändringsarbeten som förbättrar möjligheterna att röra sig inomhus, byggande av hiss, breddning av dörrar m.fl. med dessa jämförbara ändringsarbeten. Såsom ändringsarbeten i bostaden ersätts inte normala grundförbättringsåtgärder som har samband med boendestandarden, utan ändringsbehovet skall vara en följd av ett skadefall som berättigar till ersättning och handikapp som förorsakas av en skada.

Ändringsarbeten i bostaden ersätts högst vart femte år, om det inte finns särskilda skäl att ersätta sådana arbeten oftare. Ett särskilt skäl kan vara t.ex. ändrade familjeförhållan-

den i och med att den skadade flyttar bort från sina föräldrar eller att familjen växer.

Genom trafikförsäkringen har också hittills nödvändiga ändringsarbeten i bostaden ersatts på skadeståndsbasis.

5. Anpassningsträning

Klientens kostnader för anpassningsträning har ersatts såsom rehabilitering i enlighet med dessa invalidvårdslagar. För anpassningsträning betalas ersättning bl.a. till astmatiker, rullstolsbundna och hörselskadade.

Enligt stadgandet skall också en nära anhörigs deltagande i anpassningsträningen ersättas, i enlighet med tidigare praxis. Då en anhörigs deltagande behövs skall till klienten betalas härav förorsakade res- och boendekostnader samt skälig ersättning för inkomstbortfall, i det fall att den anhöriga måste ta ledigt från sitt arbete. Med en anhörig jämställs också andra som de facto vårdar klienten och vars deltagande i anpassningsträningen är önskvärt. Med en anhörig eller annan avses i regel en person som är bosatt i samma hushåll. En ledsagare under anpassningsträningen kan behövas också annars, t.ex. om klienten bor i ett servicehus.

6. Reskostnader

De skäligen reskostnaderna i samband med rehabilitering som avses ovan i punkterna 1—5 berättigar till ersättning. Med resor avses klientens resor mellan sitt hem och rehabiliteringsanstalten. För den som är intagen på en anstalt anses också regelbundna besök i sitt hem vara behövliga resor.

7. Gravt handikappades extra kostnader för serviceboende

I samband med serviceboende ersätts de extra kostnaderna för service. Däremot ersätts inte de allmänna boendekostnaderna och inte heller kostnaderna för mat och annat som hör till ett normalt uppehälle. Att ersättning betalas för service är en utvidgning jämfört med de nuvarande lagarna.

8. Tolktjänstkostnader för gravt syn-, hörsel- eller talhandikappade och jämförbara handikappade

Tolktjänster berättigar till ersättning om den skadade behöver dem för sitt arbete eller sina studier samt även för andra funktioner, t.ex. under fritiden. Tolktjänster ersätts individuellt, så mycket som behövs och är skäligt i det enskilda fallet.

Med tolktjänster avses här i regel motsvarande tjänster som de vilka stadgas i lagen om service och stöd på grund av handikapp.

Tolkning som ersätts är t.ex. teckenspråk, punktskrift och skrifttolkning för döva och taltolktjänst för talhandikappade. Tolktjänster ersätts också åt andra handikappade med kommunikationssvårigheter. Såsom kommunikationshjälpmedel kan dessutom ersättas s.k. tolkningsapparater med stöd av paragrafens punkt 3.

9. Annan jämförbar rehabilitering

Med stöd av lagrummet är det möjligt att ersätta också andra nödvändiga och skäliga kostnader än sådana som nämns ovan i punkterna 1—8. Det kan således bli fråga om att flexibelt ersätta kostnaderna för sådana nya rehabiliteringsformer som inte ingår i dem som räknas upp ovan. Också i så fall ersätts endast sådana nödvändiga och skäliga extra kostnader som härrör från ett olycksfall i arbete, en yrkessjukdom eller en trafikskada.

Som exempel på sådan rehabilitering kan nämnas ersättning för vissa yrkesinriktade rehabiliteringsformer som syftar till att bevara och förbättra gravt handikappade personers allmänna funktionsförmåga. Terapeutisk rehabilitering kan vara exempelvis bekostande av konst- och liknande utbildning. Sådan rehabilitering har ersatts också hittills, även om den inte på det sätt som förutsätts i 5 § leder till en förbättring av förvärvsmöjligheterna eller till att klienten kan placera sig i arbete.

8 §. *Ersättning för inkomstbortfall under rehabiliteringstiden.* När klienten deltar i arbets- eller utbildningsförsök, besöker en arbetsklínik eller deltar i arbetsträning eller yrkesutbildning eller på grund av rehabilitering är intagen på sjukhus eller en rehabiliteringsanstalt, skall till honom för denna tid betalas dagpenning, olycksfallspension eller livränta

samt i trafikförsäkringslagen stadgad fortlöpande och full ersättning för inkomstbortfall. Det föreslagna stadgandet överensstämmer i detta avseende med det nuvarande.

Trots att olycksfallspension enligt lagen om olycksfallsförsäkring i allmänhet betalas medan rehabiliteringsbehovet utreds och klienten väntar på att rehabiliteringen skall börja, i det fall att det föreligger en sådan nedgång i arbetsförmågan som avses i 18 §, behövs ett särskilt stadgande om ersättning för inkomstbortfall under utrednings- och väntetiden också i rehabiliteringslagen. Därför föreslås att ersättningen för inkomstbortfall skall hänföra sig också till den skäliga tid under vilken rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna reds ut. I denna tid inkluderas också den tid under vilken klienten efter utredningen väntar på att rehabiliteringen skall börja. Ersättning betalas inte till fullt belopp om klienten under utredningstiden eller väntetiden är i förvärvsarbete.

Vid bedömningen av vad som är en skälig utrednings- eller väntetid enligt denna paragraf skall beaktas omfattningen av det handikapp som skadan eller sjukdomen förorsakar samt den planerade rehabiliteringens varaktighet och form. Inom socialförsäkringen anses i allmänhet högst tre månader vara en skälig tid. En så lång tid kan på motsvarande sätt anses vara skälig när det gäller rehabilitering inom olycksfallsförsäkringen och trafikförsäkringen. Av särskilda skäl kan ersättning till fullt belopp beviljas också för en längre tid.

Den skäliga tiden är i allmänhet kortare när syftet är att placera klienten i arbete genom stödåtgärder av typen arbetsförsök eller arbetsträning än när skadan förutsätter yrkesinriktad omskolning. En förutsättning för full ersättning under rehabiliteringsutredningen och väntetiden är alltid att den skadade så aktivt som möjligt är med om att föra rehabiliteringen framåt. Om rehabiliteringen föregås av en lång väntetid, t.ex. i väntan på att en lämplig utbildning skall börja, kan rehabiliteringsklienten under tiden förutsättas söka sig ett arbete som motsvarar hans arbetsförmåga, i synnerhet om skadan eller sjukdomen förorsakar en snäv begränsning av arbetsförmågan.

I fråga om en rehabiliteringsklient som får yrkesutbildning skall den tid förlängas som berättigar till full ersättning. Ersättning betalas för hela den ferietid som infaller mellan studieåren. Enligt den gällande lagen betalas ersättning under ferien för högst en månad. Till den

som studerar i en teknisk eller merkantil läroanstalt betalas således full ersättning för tre månaders sommarferie, oberoende av om klienten då är i arbete eller vilken hans inkomstnivå i arbetet är. Ändringen förenklar handläggningen av ersättningsärenden och leder till jämställdhet mellan rehabiliteringsklienterna, oberoende av arbetsmöjligheterna och utbildningsområdet.

För rehabiliteringstiden betalas inte full ersättning för inkomstbortfall om klienten inte studerar på heltid. Det kan vara fråga bl.a. om kvällsstudier samt om vissa former av distansstudier och stödundervisning före utbildningens början.

9 §. *Avbrott i rehabiliteringen.* Rehabiliteringen och utredningen av rehabiliteringsbehovet kan avbrytas eller dra ut på tiden av någon orsak som inte är beroende av den skadade. Om orsaken står i samband med en skada som berättigar till ersättning, avbryts ersättningen inte. Om orsaken till avbrottet eller förseningen inte står i samband med skadan kan betalningen av full ersättning avbrytas. Det kan vara fråga t.ex. om någon annan, senare sjukdom som leder till arbetsförmåga, om att klienten blir borta från utbildningen utan att ange någon orsak samt moderskapsledighet. Också för avbrottstiden betalas, beroende på hur mycket arbetsförmågan nedgått, ersättning enligt lagen om olycksfallsförsäkring och trafikförsäkringslagen, om arbetsförmåga nedgått oberoende av utbildningen. Full ersättning betalas inte i enlighet med detta stadgande. När den skadade fortsätter med rehabiliteringen eller utredningen av rehabiliteringsbehovet, skall ersättning för rehabiliteringstiden i allmänhet börja löpa på nytt.

10 §. *Lagens primära natur.* Att ordna rehabiliteringstjänster ankommer när det är fråga om rehabilitering som berättigar till ersättning vanligen på den kommunala hälso- och sjukvården eller socialvårdsområdet. Inom försäkringssystemet avgörs det om den rehabilitering som ordnats och tillhandahållits skall ersättas till följd av ett olycksfall i arbete, en yrkessjukdom eller en trafikskada. Det kan uppkomma situationer där rehabilitering redan givits eller klienten har rätt till service med stöd av någon annan lagstiftning.

Genom stadgandet ändras inte kommunens och försäkringssystemens ansvar när det gäller att ordna och betala ersättning för de tjänster och stödåtgärder som det här är fråga om.

Paragrafen behövs emellertid i de lagar vari stadgas om försäkringssystemens rehabilitering, eftersom de inte tidigare haft något stadgande om kommunens rätt att få tillbaka den andel av ersättningen till vilken rehabiliteringsförmånerna motsvarar varandra. Om det uppkommer oenighet om kommunens rätt till ersättning skall ärendet avgöras genom sådant ändringsökande som stadgas i lagen.

När en rehabiliteringsklient har rätt att få eller redan har fått rehabiliteringsservice med stöd av någon annan lag skall också klientens kostnader för denna rehabilitering ersättas såvida de motsvarar de rehabiliteringsförmåner som avses i denna lag. Det är alltid en försäkringsanstalt som har beslutanderätt om ersättningen.

Om försäkringsanstalten får kännedom om rehabilitering som kommunen tillhandahållit i ett så sent skede att den inte kan beakta meddelandet i samband med utbetalningen av ersättningen, har försäkringsanstalten inte längre någon skyldighet att betala ersättning till kommunen.

11 §. *Anhängiggörande av rehabiliteringsärenden.* Detta stadgande är nytt. I lagen om olycksfallsförsäkring finns redan nu ett stadgande om försäkringsanstaltens utredningskyldighet, vilket innebär att ersättningsfrågan skall utredas också i rehabiliteringsärenden.

Ett rehabiliteringsärende kan alltid anhängiggöras av den skadade, arbetsgivaren, en sjukvårdsinrättning, social- och hälsovårdsmyndigheterna samt av någon annan som sköter rehabiliteringsärendet.

En försäkringsanstalt har en särskild skyldighet att vidta åtgärder när det är fråga om yrkesinriktad rehabilitering. Avsikten är att den skadade i allmänhet inte, fränsett klara fall, skall ges något beslut om permanent pension eller fortlöpande trafikförsäkringsersättning förrän rehabiliteringsmöjligheterna har retts ut på åtgärd av försäkringsanstalten eller någon annan. Syftet med stadgandet är att rehabiliteringsärendena skall skötas aktivare. Också den skadade förutsätts vara aktiv i dessa avseenden.

Försäkringsanstalten skall efter att ha mottagit ett sådant initiativ vidta åtgärder för att utreda rehabiliteringsbehovet. Såsom utredning räcker det med läkarutlåtanden i det fall att skadan är så svår att klienten uppenbart är oförmögen till allt arbete.

Annat än yrkesinriktad rehabilitering sköts i allmänhet inom ramen för den kommunala hälso- och sjukvården eller genom socialvården. Något särskilt rehabiliteringsinitiativ från försäkringssystemens sida behövs således inte.

Enligt förslaget skall i lagen stadgas om en liknande skyldighet som i de övriga lagarna i propositionen, att hänvisa klienten till rehabilitering och att samarbeta inom klientservicen.

12 och 13 §§. *Kostnadsfördelning.* Olycksfallsförsäkringsanstalterna skall fortfarande sinsemellan fördela de rehabiliteringsersättningar som hänför sig till olycksfall i arbete som inträffat eller yrkessjukdomar som konstaterats före den 1 januari 1964.

Någon kostnadsfördelning föreslås inte längre när det är fråga om fall där det inte före rehabiliteringens början har betalats någon förlöpande dagpenning, livränta eller olycksfallspension. Denna kostnadsfördelning har inte lämpat sig för olycksfallspensioner och i fråga om livräntefall har stadgandet haft endast en begränsad praktisk betydelse.

En del av de nya rehabiliteringsformer som föreslås har i praktiken redan berättigat till ersättning. I samband med reformen föreslås inga sådana utvidgningar att någon kostnadsfördelning mellan försäkringsanstalterna skulle behövas i fråga om sådana olycksfall och yrkessjukdomar som inträffat eller konstaterats innan denna lag trätt i kraft.

I fråga om trafikförsäkringen finns ett stadgande om kostnadsfördelning i lagens 13 §. Enligt stadgandet skall kostnaderna fördelas på samma sätt som andra trafikskadeersättningar.

13 och 15 §§. *Förhöjning av fördröjd ersättning.* I dessa paragrafer tas för klarhetens skull in ett stadgande om att 60 a § lagen om olycksfallsförsäkring om förhöjd ersättning skall tillämpas också när rehabiliteringsersättningar fördröjs, på samma sätt som i fråga om andra ersättningar enligt 12 a § lagen om olycksfallsförsäkring.

14 och 16 §§. *Ändringssökande.* I båda lagarna stadgas om sökande av ändring. I fråga om olycksfallsförsäkringen kommer rättsmedelsinstanserna fortfarande att vara olycksfall-

snämnden och försäkringsdomstolen. Ett stadgande om saken har för klarhetens skull tagits in i 14 §, trots att motsvarande stadganden i lagen om olycksfallsförsäkring också annars gäller rehabilitering.

Ett stadgande om ändringssökande i fråga om trafikförsäkringen föreslås i lagens 16 §. Stadgandet motsvarar det tidigare stadgandet enligt vilket försäkringsdomstolen är den enda rättsmedelsinstansen. Till paragrafen har emellertid fogats ett stadgande om att försäkringsdomstolen kan ta upp också en försenad ansökan till prövning, om det finns vägande skäl till förseningen.

17 och 19 §§. *Ikraftträdande.* Vardera lagen tillämpas också på sådana olycksfall i arbete, yrkessjukdomar och trafikskador, som inträffat innan lagarna trätt i kraft.

Genom lagarna upphävs motsvarande tidigare lagarna, dvs. lagen om invalidvård för emottagare av olycksfallsersättning och lagen om invalidvård för dem som uppbära trafikförsäkringsersättning jämte ändringar.

1.21. Lagen om olycksfallsförsäkring och lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare

I 14 § lagen om olycksfallsförsäkringslagen stadgas om ersättningar som skall betalas till skadade. I stadgandet föreslås en ändring som innebär att ordet invalidvård byts ut mot rehabilitering. Samma ändring görs också i 22 § 1 mom. lagen om olycksfallsförsäkring.

I 9 § lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare föreslås att namnet på den lag som upphävs ersätts med namnet på den nya lagen.

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 1991.

Med stöd av vad som anförs ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag om rehabiliteringssamarbete

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 §

*Klientservicesamarbetete inom
rehabiliteringen*

I denna lag stadgas om samarbetet mellan myndigheter, samfund och inrättningar vid tillhandahållande av rehabiliteringstjänster, bedömning av klienternas rehabiliteringsbehov och rehabiliteringsmöjligheter, ordnande av utbildning i samband med rehabiliteringen samt främjande av sysselsättningen. I denna lag kallas verksamheten rehabiliteringssamarbete.

2 §

Rehabiliteringssamarbetets syfte och innehåll

Social- och hälsovårdsmyndigheterna samt sjukvårds-, arbetskrafts- och undervisningsmyndigheterna och folkpensionsanstalten skall på det lokala och regionala planet samt på riksplanet samarbeta vid koordineringen av rehabiliteringsåtgärder i situationer där det annars är svårt att tillgodose en rehabiliteringsklients servicebehov. Dessa myndigheter skall samarbeta också med andra servicesystem.

Rehabiliteringssamarbetet innebär avtal mellan myndigheterna och servicesystemen om principerna och tillvägagångssätten, bedömning av rehabiliteringsklienternas behov, planering av servicen och utbyte av information som hänför sig till detta och som behövs för samarbetet samt framtagande av lösningar som motsvarar rehabiliteringsklienternas behov och vid behov utlåtanden om rehabiliteringsklienter. Sekretessbelagda uppgifter får ges endast om det är nödvändigt för samarbetet.

Rehabiliteringssamarbetet skall i första hand genomföras som en del av myndigheternas verksamhet. För utvecklandet av samarbetet skall dessutom på det regionala och lokala planet samt på riksplanet inrättas samarbetsorgan, om vilkas uppgifter stadgas nedan.

Vid behov uppgörs tillsammans med klienten en rehabiliteringsplan.

3 §

Förhållandet till övrig lagstiftning

Denna lag gäller rehabiliteringssamarbetet, om inte något annat stadgas genom lag.

2 kap.

Samarbete på det lokala planet

4 §

Rehabiliteringssamarbetsgrupper

Kommunen skall se till om att en rehabiliteringssamarbetsgrupp är verksam på dess område.

Flera kommuner kan avtala om en gemensam samarbetsgrupp.

Samarbetsgruppen kan också vara en av hälso- och sjukvårdsmyndigheterna, arbetskraftsmyndigheterna eller folkpensionsanstalten tillsatt klientsamarbetsgrupp som har kompletterats med sakkunnigrepresentanter från olika områden.

5 §

*Rehabiliteringssamarbetsgruppernas
sammansättning*

Till en rehabiliteringssamarbetsgrupp skall utses företrädare för socialvårds-, hälsovårds-, sjukvårds- och arbetskraftsmyndigheterna samt folkpensionsanstalten.

Samarbetsgruppen skall vid behov till sina möten kalla också personer som företräder för undervisnings- och yrkesutbildningsmyndigheterna samt övriga myndigheter, olycksfalls-, trafik- och arbetspensionsförsäkringssystemen, arbetsgivarna och arbetstagarna samt övriga samfund, inrättningar och organisationer. Dessutom kan samarbetsgruppen höra sakkunniga.

Rehabiliteringsklienten och vid behov hans nära anhöriga skall ges tillfälle att bli hörda i ett ärende som gäller utlåtande om klienten.

6 §

Samarbetsgruppernas uppgifter

En rehabiliteringssamarbetsgrupp skall planera, främja och följa myndigheternas, inrättningarnas och samfundens samarbete på det lokala planet samt behandla principiellt viktiga frågor om klientserVICEN inom rehabiliteringen.

Samarbetsgruppen skall dessutom ge utlåtanden i enskilda ärenden som gäller klientserVICEN inom rehabiliteringen.

7 §

Utlåtanden

Socialvårds-, hälsovårds-, sjukvårds-, undervisnings-, yrkesutbildnings- och arbetskraftsmyndigheterna, företagshälsovårdssystemet, folkpensionsanstalten, övriga myndigheter, samfund och inrättningar samt rehabiliteringsklienterna kan be samarbetsgruppen om utlåtanden i enskilda ärenden som gäller rehabiliteringssamarbetet.

Samarbetsgruppen får inte utan rehabiliteringsklientens samtycke ge utlåtanden till myndigheter, samfund eller inrättningar.

I fråga om sådana åtgärder som eventuellt berättigar till ersättning enligt trafik-, olycksfalls- eller arbetspensionssystemet skall den försäkringsanstalt som saken gäller ges tillfälle att bli hörd.

Samarbetsgruppen skall sammankallas så att den kan ge behövliga utlåtanden utan dröjsmål. Om en begäran om utlåtande är uppenbart obefogad, behöver något utlåtande inte ges.

Om samma ärende är anhängigt på grund av att ändring har sökts, skall samarbetsgruppen inte ge något utlåtande om det.

3 kap.

Samarbete på det regionala planet

8 §

Rehabiliteringssamarbetskommissioner

Länsstyrelsen skall för varje sjukvårdsdistrikt tillsätta en rehabiliteringssamarbetskommission för tre år i sänder.

Länsstyrelsen skall också koordinera de inom länet tillsatta kommissionernas arbete.

9 §

Samarbetskommissionernas sammansättning

Till en rehabiliteringssamarbetskommission skall utses sakkunniga som företräder de centrala social- och hälsovårdsmyndigheterna, samfundet och inrättningarna inom rehabiliteringssamarbetet samt från undervisnings- och arbetsförvaltningen och folkpensionsanstalten.

Samarbetskommissionen skall vid behov till sina sammanträden kalla företrädare också för andra myndigheter, olycksfalls-, trafik och arbetspensionsförsäkringssystemen, andra samfund, inrättningar och organisationer samt arbetsgivarna och arbetstagarna. Dessutom kan den höra sakkunniga.

10 §

Samarbetskommissionernas uppgifter

En rehabiliteringssamarbetskommission skall planera, främja och följa det samarbete mellan myndigheter, samfund och inrättningar om vilket stadgas i denna lag samt behandla principiellt viktiga frågor som gäller rehabiliteringssamarbetet. Samarbetskommissionen kan i särskilda fall också behandla enskilda ärenden som gäller klientserVICEN inom rehabiliteringen.

Kommissionen skall dessutom främja samarbetet mellan lokala samarbetsgrupper samt ordna behövlig handledning och utbildning.

4 kap.

Samarbetet på riksplanet

11 §

Delegationen för rehabiliteringsärenden

I samband med social- och hälsovårdsministeriet arbetar en av statsrådet för tre år i sänder tillsatt delegation för rehabiliteringsärenden, som har till uppgift att styra, utveckla och koordinera samarbetet mellan myndigheter, samfund och inrättningar samt den verksamhet som bedrivs av de regionala rehabiliteringssamarbetskommissionerna.

Närmare stadganden om delegationen för rehabiliteringsärenden utfärdas närmare genom förordning.

5 kap.

Särskilda stadganden

12 §

Tystnadsplikt

De som deltar i verkställigheten av denna lag får inte utan tillstånd röja en enskild persons eller familjs hemlighet som de på grund av sin ställning eller sin uppgift har fått kännedom om. Tystnadsplikten kvarstår efter anställningsförhållandets eller uppgiftens slut.

Vad som stadgas i 1 mom. hindrar inte att en sak yppas för den som på tjänstens vägnar har rätt att få kännedom om den.

Den som bryter mot den tystnadsplikt som anges i 1 mom. skall, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag, för brott mot tystnadsplikt enligt lagen om rehabiliterings-samarbete dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott mot tystnadsplikt som avses i 1 mom., om inte målsäganden har anmält gärningen till åtal.

13 §

Arbetsordning

En samarbetsgrupp som nämns i 4 § och en kommission som nämns i 8 § skall godkänna en arbetsordning med bestämmelser om sammankallande av möten, arbetssätt, beslutsförfarande och om annat som behövs för att uppgifterna skall kunna skötas på behörigt sätt.

14 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

Kommunen skall första gången tillsätta den samarbetsgrupp som nämns i 4 § och länsstyrelsen den samarbetskommission som nämns i 8 § inom tre månader efter att denna lag har trätt i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter kan vidtas innan den träder i kraft.

2.

Lag

om ändring av folkhälsolagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i folkhälsolagen av den 28 januari 1972 (66/72) 14 § 3 mom., sådant det lyder i lag av den 5 augusti 1983 (674/83), och

fogas till lagen en ny 23 § i stället för den 23 § som upphävts genom lag av den 17 september 1982 (684/82), som följer

3 kap.

Kommunens folkhälsoarbete

14 §

Kommunen skall sörja för anordnandet av medicinsk rehabilitering som hänför sig till sjukvård som avses i 1 mom. 2 punkten, till den del det inte stadgas att den ankommer på folkpensionsanstalten. Utöver rehabiliterande åtgärder hänförs till medicinsk rehabilitering rådgivning, undersökning för utredande av rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringmöjligheterna, hjälpmedelsservice, anpassningsträning och -handledning samt andra därmed jämförbara funktioner enligt vad som närmare stadgas genom förordning.

23 §

Om en patient på en hälsovårdscentral behöver rehabilitering som inte enligt vad som stadgas ankommer på hälsovårdscentralen eller som det inte är ändamålsenligt att ordna som folkhälsoarbete, skall centralen vid behov hänvisa patienten till sjukvårdsdistriktet, till social-, arbetskrafts- eller undervisningsmyndigheterna, till folkpensionsanstalten eller till någon annan organisation som tillhandahåller rehabiliteringstjänster.

Utöver vad 1 mom. stadgar om samarbete skall vid ordnandet av medicinsk rehabilitering iakttas lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

3.

Lag**om ändring av lagen om specialiserad sjukvård**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 1 § lagen den 1 december 1989 om specialiserad sjukvård (1062/89) ett nytt 3 mom.
och till lagen en ny 10 a § som följer:

1 §

Till medicinsk rehabilitering hänförs enligt vad som närmare stadgas genom förordning utöver rehabiliterande vårdåtgärder, rådgivning, undersökning för utredande av rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna, hjälpmedelsservice, anpassningsträning och anpassningshandledning samt andra därmed jämförbara funktioner, till den del det inte stadgas att rehabiliteringen ankommer på folkpensionsanstalten. Genom förordning utfärdas stadganden om innehållet i den medicinska rehabiliteringen.

10 a §

Behöver en patient inom den specialiserade sjukvården rehabilitering som inte enligt vad som stadgas ankommer på sjukvårdsdistriktet eller som det inte är ändamålsenligt att ordna som specialiserad sjukvård, skall distriktet efter behov hänvisa patienten till hälsovårdscentralen, till socialvårds-, arbetskrafts- eller undervisningsmyndigheterna, till folkpensionsanstalten eller till någon annan organisation som tillhandahåller rehabiliteringstjänster.

Utöver vad i mom. stadgar om samarbete skall vid ordnandet av medicinsk rehabilitering iakttas lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

4.

Lag**om ändring av 17 § socialvårdslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 17 § socialvårdslagen av den 17 september 1982 (710/82), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 3 april 1987 (381/87), ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

17 §

Om en klient inom socialvården behöver rehabilitering som inte enligt vad som stadgas ankommer på socialvården eller som det inte är ändamålsenligt att ordna som socialservice, skall socialvården efter behov hänvisa klienten till hälso- och sjukvården, till arbetskrafts-

eller undervisningsmyndigheterna, till folkpensionsanstalten eller till någon annan organisation som tillhandahåller rehabiliteringstjänster. Dessutom skall iakttas vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

5.

Lag
om ändring av 2 § lagen om företagshälsovård

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen den 29 september 1978 om företagshälsovård (743/78) i 2 § 1 mom. det inledande stycket och 6 punkten som följer:

2 §

Genomförande av företagshälsovården och dess innehåll

Till företagshälsovården hör så som närmare bestäms genom statsrådets beslut, med beaktande av förhållandena inom olika branscher och på olika arbetsplatser och behovet av företagshälsovård till följd av dem samt den riksomfattande plan som avses i 4 § lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården och i övrigt inom ramen för tillbudsstående resurser,

6) uppföljning av hur en arbetstagare som på grund av lyte, skada eller sjukdom är handikappad klarar sig i arbetet med beaktande av hans förutsättningar vad hälsan beträffar, rehabiliteringsrådgivning och hänvisning till vård eller rehabilitering samt deltagande på arbetsplatsen i verksamhet som upprätthåller arbetsförmågan; i verksamheten skall beaktas lagen om rehabiliteringssamarbete (/); samt

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

6.

Lag
om ändring av 7 § sysselsättningslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i sysselsättningslagen av den 13 mars 1987 (275/87) 7 § 2 mom. och *fogas* till 7 § nya 3—5 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 6 mom., som följer:

3 kap.

Skötseln av sysselsättningen

7 §

Arbetskraftsservice

Arbetskraftsservice är i synnerhet arbetsförmedling, yrkesvägledning, arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, ordnande av utkomstskydd vid flyttning, lokaliseringsrådgivning, handledning till sysselsättning på eget initiativ, internationellt praktikantutbyte och informationsservice.

Arbetskraftsservicen skall ordnas så att handikappade klienter har tillgång dels till ovan nämnda serviceformer och dels till sådan spe-

cialservice som de behöver. Om specialservicen stadgas närmare genom förordning.

Kan de tjänster som en klient inom arbetsförvaltningen behöver inte ändamålsenligt ordnas i form av arbetskraftsservice, skall arbetskraftsmyndigheten vid behov hänvisa klienten till social-, hälso- och sjukvårds- eller undervisningsmyndigheterna, till folkpensionsanstalten eller till någon annan organisation som tillhandahåller rehabiliteringstjänster.

När service ordnas för handikappade klienter skall dessutom iakttas lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

7.

Lag**om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten**

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Lagens syfte

I denna lag stadgas om ersättande och ordnande av rehabilitering för dem som är försäkrade enligt folkpensionslagen (347/56) och sjukförsäkringslagen (364/63).

Rehabilitering som avses i denna lag skall ersättas och ordnas om den försäkrade inte får den rehabilitering han behöver på basis av lagen om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring (/), lagen om rehabilitering som ersätts enligt trafikförsäkringslagen (/), lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48) eller lagen om olycksfall i militärtjänst (/).

2 §

Yrkesinriktad rehabilitering

Folkpensionsanstalten skall för en försäkrad vars arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter har väsentligt försvagats ordna yrkesutbildning eller träning som behövs för att bevara eller förbättra hans arbetsförmåga, om sådan inte har ordnats enligt 7 § sysselsättningslagen, lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/90), arbetspensionslagarna eller enligt stadgandena om specialundervisning.

Folkpensionsanstalten skall såsom yrkesinriktad rehabilitering ordna också sådana dyra och krävande hjälpmedel som behövs för att förbättra eller bevara en gravt handikappads arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter.

Med yrkesinriktad rehabilitering avses även sådant understöd eller räntefritt lån som för stödjande av en persons närings- eller yrkesutövning beviljas för anskaffning av arbetsredskap och arbetsmaskiner och för grundande och ändring av ett eget företag samt för grundutbildning som är nödvändig för yrkesutbildning.

Genom förordning stadgas vad som skall anses utgöra sådan yrkesinriktad rehabilitering som avses i 1 mom.

3 §

Medicinsk rehabilitering

Folkpensionsanstalten skall för en gravt handikappad som är i annan än offentlig anstaltsvård och som dessutom får

1) vårdbidrag enligt i 2 § 2 eller 3 mom. lagen om vårdbidrag för barn (444/69),

2) handikappbidrag enligt 2 § 1 mom. 1 eller 2 punkten lagen om handikappbidrag (124/88) eller

3) invaliditetspension och vårdbidrag enligt 30 a § 1 mom. 1 eller 2 punkten folkpensionslagen

ordna sådana långvariga eller krävande, icke direkt till sjukhusvård anslutna rehabiliteringsperioder i form av anstaltsvård eller öppen vård, vilka behövs för att bevara eller förbättra hans arbets- eller funktionsförmåga.

Genom förordning kan stadgas närmare om innehållet i sådan rehabilitering som avses i 1 mom.

4 §

Rehabilitering som är beroende av prövning

Folkpensionsanstalten kan dessutom ersätta och ordna annan yrkesinriktad eller medicinsk rehabilitering än sådan som avses i 2 och 3 §§, inom ramen för det belopp som riksdagen årligen i samband med budgetbehandlingen bestämmer. Beloppet kan användas också för forsknings- och utvecklingsverksamhet som avser rehabilitering samt vid behov för utgifter för grundlig förbättring av rehabiliteringsanstalter som verkar inom ramen för folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser och av andra anstalter som folkpensionsanstalten har understött, samt för stöd för dessa anstalters drift.

Folkpensionsanstalten skall årligen rörande användningen av de medel som avses i 1 mom. göra upp en plan för de tre följande kalenderåren, enligt vad som närmare stadgas genom förordning.

5 §

Ansökan och beslut

Om ersättning för rehabilitering skall ansökas hos folkpensionsanstaltens lokalbyrå.

Folkpensionsanstalten skall ge rehabiliteringsklienten ett skriftligt beslut på hans ansökan om rehabilitering.

Folkpensionsanstalten skall enligt vad som närmare stadgas genom förordning omedelbart underrätta statens studiestödscentral, som avses i lagen om studiestöd (28/72), och pensionskyddscentralen om sådana beslut om yrkesinriktad rehabilitering som avses i denna lag.

6 §

Utredningsskyldighet angående rehabiliteringsmöjligheterna

Folkpensionsanstalten skall vid behov reda ut möjligheterna att rehabilitera en klient, dock senast när den försäkrade fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen för 60 dagar.

7 §

Samarbete

Om en försäkrad behöver sådan rehabilitering som inte enligt vad som stadgas ankommer på folkpensionsanstalten eller som inte på ett ändamålsenligt sätt kan ordnas av folkpensionsanstalten, skall folkpensionsanstalten vid behov hänvisa den försäkrade till rehabilitering eller någon annan service.

Dessutom skall iakttas vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

8 §

Ändringsökande

Den som är missnöjd med ett beslut som folkpensionsanstalten givit med stöd av 2 och 3 §§ i denna lag får överklaga beslutet hos prövningsnämnden genom skriftliga besvär. Besvaren skall tillställas folkpensionsanstaltens lokalbyrå eller prövningsnämnden senast den trettonde dagen efter att den försäkrade fick del av pensionsanstaltens beslut.

Den som är missnöjd med prövningsnämndens beslut får söka ändring i det hos försäkringsdomstolen enligt vad som stadgas i 1 mom. och inom den där stadgade tiden efter att den försäkrade fick del av beslutet.

Ett beslut av folkpensionsanstalten och prövningsnämnden skall oberoende av om ändring söks i det iakttas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft.

Har ett i enlighet med 2 eller 3 § i denna lag givet beslut som vunnit laga kraft grundat sig på oriktig eller bristande utredning eller är det uppenbart lagstridigt, kan försäkringsdomstolen på ansökan av den försäkrade eller på framställning av folkpensionsanstalten och efter att ha hört den försäkrade undanröja beslutet och bestämma att saken skall behandlas på nytt. Efter en sådan framställning kan folkpensionsanstalten, till dess att ärendet har avgjorts på nytt, temporärt avbryta utbetalningen av en förmån som avses i denna lag eller betala den till de belopp som anges i framställningen.

Är det fråga om att bevilja en tidigare förvägrad förmån eller om att öka en beviljad förmån, kan folkpensionsanstalten utan hinder av sitt tidigare beslut behandla ärendet på nytt.

Om prövningsnämnden gäller vad därom stadgas i sjukförsäkringslagen.

9 §

Folkpensionsanstaltens rätt att få uppgifter

Statens, kommunernas och andra offentlig-rättsliga samfunds myndigheter, försäkrings- och pensionsanstalterna, pensionsstiftelserna, sjukhus och andra sjukvårdsinrättningar samt arbetsgivarna är skyldiga att på begäran avgiftsfritt ge folkpensionsanstalten och de besvärsmyndigheter som avses i denna lag alla sådana på avgörandet av ärenden som de behandlar inverkan uppgifter, vilka de har i sin besittning.

Vad som stadgas i 1 mom. gäller också läkare. En läkare har dock rätt att för de uppgifter och utlåtanden som han ger uppbära arvoden enligt en taxa som folkpensionsanstalten fastställt.

Läroanstalter, rehabiliteringsanstalter och andra som tillhandahåller rehabilitering är skyldiga att ge folkpensionsanstalten de uppgifter som behövs för skötseln av dess uppgifter enligt denna lag och folkpensionsanstalten har rätt att få sådana uppgifter om förmåner som avses i denna lag, vilka behövs för fastställande eller utbetalning av en förmån som tillkommer en rehabiliteringsklient på grund av annan lagstiftning.

10 §

Finansiering

Kostnader som följer av denna lag betalas ur folkpensionsfonden.

11 §

Avtal om socialtrygghet

Genom förordning kan stadgas sådana undantag från stadgandena i denna lag som följer av omsesidiga avtal med andra stater.

12 §

Organisering av verksamheten

Om annat inte följer av denna lag skall i tillämpliga delar dessutom iakttas vad som stadgas i 35—37, 40, 44—46, 59, 63, 75, 81—83, 84—89 och 92 §§ folkpensionslagen.

13 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag samt om vad som i 2 och 3 §§ avses med gravt handikapp utfärdas genom förordning.

14 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

De av folkpensionsanstalten finansierade byggnadsprojekten för stiftelserna Kiiipulasaatiö, Kuntoutumis- ja liikuntasäätiö Peurunka, Kuntoututumissairaalasäätiö Kankaanpää och Reumasäätiö får slutföras med medel som avses i 4 §.

8.

L a g**om rehabiliteringspenning**

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag stadgas om utkomstskydd för rehabiliteringsklienter.

2 §

Förmåner

Den som är bosatt i Finland har under de förutsättningar som stadgas nedan rätt till rehabiliteringspenning för den tid han på grund av rehabilitering är förhindrad att arbeta för egen eller annans räkning.

Med bosatt i Finland avses vad som stadgas i sjukförsäkringslagen (364/63).

Såsom arbete för egen räkning enligt 1 mom. betraktas arbete som rehabiliteringsklienten utför inom sin egen eller en familjemedlems affärsrörelse, inom sitt eget eller en familjemedlems företag, yrke, jord- och skogsbruk, hem- eller annat hushåll, självständigt veten-

skapligt eller konstnärligt arbete samt läroanstalts- eller yrkeskursstudier som motsvarar huvudsyssla och som inte tillhandahålls som rehabilitering.

För tiden efter rehabilitering kan betalas rehabiliteringsunderstöd enligt prövning.

3 §

Myndigheter

Verksamheten enligt denna lag styrs, övervakas och utvecklas av social- och hälsovårdsministeriet. Förmånerna beviljas och betalas av folkpensionsanstalten.

2 kap.

Rätt till rehabiliteringspenning

4 §

Syftet med rehabiliteringen

Rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning skall syfta till att hålla kvar rehabiliteringsklienten i arbetslivet, göra möj-

ligt för honom att återvända till arbetslivet eller att placera sig i arbetslivet.

5 §

Grunderna för beviljande av rehabilitering

En förutsättning för att rehabiliteringspenning skall betalas är att rehabiliteringen är nödvändig enligt vad som stadgas i 4 § och att den ges med stöd av något av följande stadganden

- 1) 14 § 3 mom. folkhälsolagen,
- 2) 1 § lagen om specialiserad sjukvård,
- 3) lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (/),
- 4) 2 och 3 §§ lagen om företagshälsovård eller
- 5) i fråga om anpassningsträning 8 § 1 mom. lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/87) och i fråga om familjerehabilitering barnskyddslagen (683/83) och lagen om missbrukarvård (41/86).

Rehabiliteringspenning kan betalas också om rehabiliteringen till sitt innehåll motsvarar sådan verksamhet som avses i 1 mom. och har ordinerats av en läkare inom företagshälsovården eller av någon annan specialistläkare som är insatt i arbetsplatsens förhållanden och om rehabiliteringsklienten för sina kostnader får ersättning enligt sjukförsäkringslagen.

Rehabiliteringspenning kan betalas också för tiden för anpassningsträning som finansieras av Penningautomatföreningen och som motsvarar sådan anpassningsträning som avses i 1 mom. 5 punkten.

Rehabiliteringspenning kan enligt vad som stadgas närmare genom förordning betalas också för tiden för rehabilitering som avses i lagen om missbrukarvård.

Med rehabiliteringsklient avses också en anhörig som deltar i anpassningsträning och familjerehabilitering enligt denna paragraf.

6 §

Rehabilitering utomlands

Rehabiliteringspenning kan betalas också för rehabilitering som ges utomlands, om rehabiliteringen inte kan tillhandahållas i Finland eller om det annars finns synnerligen vägande skäl för att rehabiliteringen ges utomlands och det är fråga om rehabiliteringsverksamhet som baserar sig på något av de stadganden som nämns i 5 § 1 mom.

7 §

Hinder för betalning av rehabiliteringspenning

Rätt till rehabiliteringspenning har inte den som

- 1) inte har fyllt 16 år,
- 2) har fyllt 65 år, från ingången av följande kalendermånaden,
- 3) får förtida ålderspension enligt folkpensionslagen (347/56), eller
- 4) får förtida ålderspension eller ålderspension före fyllda 65 år med stöd av de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare.

Rehabiliteringspenning betalas inte för tid under vilken rehabiliteringsklienten har rätt till full ersättning för inkomstbortfall med stöd av lagarna om obligatorisk olycksfalls- eller trafikförsäkring, lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48) eller lagen om olycksfall i militärtjänst (/). Rehabiliteringspenning kan emellertid betalas till fullt belopp, om ersättning som avses i detta moment fördröjs av någon orsak som inte beror på rehabiliteringsklienten. Rehabiliteringsklientens rätt till ersättning övergår i så fall på folkpensionsanstalten till den del ersättningen motsvarar den utbetalda rehabiliteringspenningen.

Rehabiliteringspenning betalas för allmänbildande grundutbildning endast om avsaknaden av grundutbildning utgör ett hinder för yrkesinriktad omskolning eller vidareutbildning.

3 kap.

Tiden för vilken rehabiliteringspenning betalas ut samt penningens belopp och förhållande till övriga förmåner

8 §

Betalningstid

Rehabiliteringspenning betalas för varje vardag klienten har deltagit i rehabilitering, dvs. för högst sex dagar i veckan.

Rehabiliteringspenning kan betalas också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringsens början samt för tiden mellan rehabiliteringsperioder. Rehabiliteringspenning betalas emellertid i dessa fall för högst tre månader per kalenderår, med beaktande av vardera beräkningsgrunden särskilt.

9 §

Självrisktid

Rehabiliteringspenning betalas inte för en självrisktid som omfattar rehabiliteringens begynnelse och de sju närmast följande vardagarna.

Om en rehabiliteringsklient på grund av arten av sitt arbete, i det fall att han inte deltagit i rehabilitering, normalt skulle ha varit tvungen att arbeta på en söndag, en helgdag, självständighetsdagen eller första maj, skall denna dag jämställas med en vardag när självrisktiden räknas ut.

10 §

Ny rehabiliteringsperiod

Om rehabiliteringen återupptas inom 30 dagar efter den dag för vilken rehabiliteringspenning senast betalades, skall rehabiliteringspenning betalas från och med dagen efter att den nya rehabiliteringsperioden började.

11 §

Betalning utan självrisktid

Självrisktid iakttas inte om rehabiliteringsklienten omedelbart innan rehabiliteringen började fick dagpenning enligt sjukförsäkringslagen eller arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

12 §

Genom förordning stadgade undantag från självrisktiden

Genom förordning stadgas om betalning av rehabiliteringspenning från och med dagen efter rehabiliteringens början när detta är nödvändigt för att rehabiliteringen skall lyckas.

Genom förordning stadgas under vilka förutsättningar periodvis given rehabilitering skall anses utgöra en helhet.

13 §

Övergång från pension

Rehabiliteringspenning betalas 30 dagar efter den dag då rehabiliteringen inleddes, om rehabiliteringsklienten omedelbart före rehabiliteringens början fick full invalidpension, individuell förtidspension eller arbetslöshetspension med stöd av de lagar, det pensionsreglemente

eller de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller motsvarande pension enligt folkpensionslagen.

14 §

Rehabiliteringspenningens belopp

Rehabiliteringspenningen är lika stor som den dagpenning enligt sjukförsäkringslagen som rehabiliteringsklienten hade varit berättigad till om han hade blivit arbetsoförmögen när rehabiliteringen började.

Om de arbetsinkomster som ligger till grund för rehabiliteringspenningen, till följd av sjukdom, arbetslöshet eller någon annan motsvarande särskild orsak har varit väsentligt mindre än de annars skulle ha varit, skall rehabiliteringspenningen på ansökan fastställas på basis av arbetsinkomsterna under skatteåret före det senast fastställda skatteåret. Beloppen av de arbetsinkomster som avses i detta moment skall justeras i relation till hur mycket det i 9 § lagen om pension för arbetstagare nämnda löneindextal som har fastställts för rehabiliteringspenningens begynnelseår avviker från det för det nästföregående kalenderåret fastställda löneindextalet.

15 §

Rehabiliteringspenningens minimibelopp för den som fått arbetslöshetsdagpenning

Om en rehabiliteringsklient omedelbart före rehabiliteringspenningen började löpa fick arbetslöshetsdagpenning, skall i rehabiliteringspenning när rehabiliteringen börjar betalas minst det belopp som avses i 18 a § sjukförsäkringslagen ökat med 10 procent.

16 §

Rehabiliteringspenning för pensionstagare

Om rehabiliteringsklienten får

1) full invalidpension, individuell förtidspension eller arbetslöshetspension med stöd av de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller motsvarande pension enligt folkpensionslagen, dock inte invaliditetspension enligt 22 § 2 mom. folkpensionslagen, eller

2) generationsväxlingspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69) eller enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (/),

utgör rehabiliteringspenningen per dag en tjugofemtedel av en tiondedel av summan av de ovan nämnda månatliga pensionerna.

Av beloppet av den folkpension som avses i 1 mom. beaktas basdelen, tilläggsdelen och barntillägget.

17 §

Rehabiliteringspenningens minimibelopp i samband med yrkesutbildning

Rehabiliteringspenningen för den som genomgår yrkesutbildning och bor i eget hushåll eller är försörjningspliktig, utgör utan hinder av 14 och 15 §§ minst 86 procent av den fulla grunddagpenning som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84), ökad med 10 procent.

Rehabiliteringspenningens minimibelopp för den som genomgår yrkesutbildning och bor i eget hushåll eller är försörjningspliktig skall på ansökan utan hinder av 14—16 §§ samt denna paragrafs 1 mom. fastställas som en procentandel av summan av den i folkpensionslagen nämnda basdelen och den fulla tilläggsdelen för en ensamstående person, enligt vad som närmare stadgas genom förordning och i tillämpliga delar med beaktande av de allmänna grunder för utkomststöd som har fastställts med stöd av 32 § socialvårdslagen (710/82).

18 §

Samordning

Om rehabiliteringsklienten får ersättning för inkomstbortfall med stöd av någon annan lag, skall annan rehabiliteringspenning än sådan som utges enligt 16 § eller 17 § 2 mom. betalas för samma tid endast till den del den överstiger den andra förmånen.

Om en rehabiliteringsklient beviljas retroaktivt ersättning för inkomstbortfall med stöd av någon annan lag, skall den ersättning som motsvarar rehabiliteringspenningen för samma tid betalas till folkpensionsanstalten, varvid dock beaktas vad som stadgas i 39 § 7 mom. folkpensionslagen och 4 d § 6 mom. lagen om pension för arbetstagare.

19 §

Betalning utan samordning

Samordning förrättas inte om rehabiliteringsklienten får

1) deltidspension eller delpension med stöd av de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare,

2) annan än full ersättning för inkomstbortfall med stöd av lagarna om obligatorisk olycksfallsförsäkring eller trafikförsäkring, med stöd av lagen om skada, ådragen i militärtjänst eller lagen om olycksfall i militärtjänst,

3) invaliditetspension enligt 22 § 2 mom. folkpensionslagen, eller

4) föräldrapenning enligt 22 § 2 mom. sjukförsäkringslagen.

20 §

Justering av rehabiliteringspenningens belopp

Rehabiliteringspenning under tiden för yrkesutbildning skall fastställas på nytt om det sker en sådan förändring i rehabiliteringsklientens förhållanden som inverkar på grunderna för fastställande av rehabiliteringspenningen och som förutsätter en väsentlig förändring i rehabiliteringspenningens belopp.

Genom förordning utfärdas närmare stadganden om fastställande av rehabiliteringspenningen på nytt, om de väsentliga förändringar i förhållandena och rehabiliteringspenningens belopp som därvid skall beaktas samt om rehabiliteringspenningstagarens skyldighet att anmäla om förändringar i sina förhållanden.

21 §

Betalning till arbetsgivaren

Har arbetsgivaren betalt lön eller motsvarande ersättning till en rehabiliteringsklient för tid för vilken klienten har rätt till rehabiliteringspenning, skall rehabiliteringspenningen betalas till arbetsgivaren. Därvid skall i tillämpliga delar iaktas vad som i 28 § sjukförsäkringslagen stadgas om betalning av dagpenning, moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning till arbetsgivaren. Om rehabiliteringspenningen överskrider det nämnda löne- eller ersättningsbelopp skall den överskjutande delen betalas till rehabiliteringsklienten.

22 §

Avbrott i rehabiliteringen

Om rehabiliteringen tillfälligt avbryts på grund av att rehabiliteringsklienten blir arbetsoförmögen eller av någon annan orsak som

inte beror honom, skall rehabiliteringspenning utan hinder av avbrottet betalas för högst 25 vardagar i en följd. Av särskilda skäl får rehabiliteringspenning betalas för mer än 25 vardagar, dock inte för längre tid än tre månader.

23 §

Indragning av rehabiliteringspenning

Om rehabiliteringen avbryts eller upphör av andra skäl än de som nämns i 22 § eller om förutsättningarna för betalning av rehabiliteringspenning inte längre föreligger, skall rehabiliteringspenningen dras in.

Om det finns grundad anledning att anta att rehabiliteringspenningen bör dras in eller minskas, får betalningen av rehabiliteringspenningen eller en del av den avbrytas tills ärendet avgjorts genom ett slutgiltigt beslut.

24 §

Rehabiliteringsunderstöd enligt prövning

Till en rehabiliteringsklient som fått rehabiliteringsunderstöd för tiden efter rehabiliteringen kan betalas rehabiliteringsunderstöd enligt prövning, om detta är synnerligen behövt med tanke på rehabiliteringsklientens samsättning. Rehabiliteringsunderstöd enligt prövning betalas dock inte för den tid för vilken klienten är berättigad till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Rehabiliteringsunderstöd enligt prövning motsvarar till beloppet högst mottagarens för sex månader uträknade rehabiliteringspenning. Understödet fastställs som en engångsbetalning och det betalas i en eller flera poster.

4 kap.

Ansökan, beslut, betalning och ändringssökande

25 §

Ansökan om förmåner

Rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning skall sökas hos folkpensionsanstaltens lokalbyrå. I samband med ansökan om rehabiliteringspenning skall ett rehabiliteringsbeslut företas.

Av rehabiliteringsbeslutet skall framgå en

plan för genomförandet av rehabiliteringen, vem som har givit beslutet om rehabiliteringen, syftet med rehabiliteringen samt en kostnads kalkyl och en tidtabell. Sökanden kan också lägga fram annan tillräcklig utredning.

Rehabiliteringspenning betalas inte utan särskilda skäl för längre tid än sex månader före ansökan.

26 §

Beslut

I ärenden som gäller rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning skall ges ett skriftligt beslut. Beslutet skall delges också den som har givit rehabiliteringsbeslutet.

Statens studiestödscentral, om vilken stadgas i lagen om studiestöd (28/72), och pensions-skyddscentralen skall omedelbart i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning underrättas om beslut som gäller yrkesinriktad rehabilitering och om rehabiliteringspenning som därvid beviljas.

27 §

Betalning

Rehabiliteringspenning betalas efter rehabiliteringsperioden. Rehabiliteringspenningen för tiden för yrkesutbildning betalas månatligen i förskott. Närmare föreskrifter om betalningsförfarandet samt om de utredningar som behövs meddelas av folkpensionsanstalten.

Understiger den månatliga rehabiliteringspenningen det enligt 17 § 1 mom. beräknade dagliga minimibeloppet, utbetalas rehabiliteringspenningen inte.

28 §

Ändringssökande

Den som är missnöjd med ett beslut som folkpensionsanstalten har givit med stöd av denna lag får söka ändring hos prövningsnämnden genom skriftliga besvär. Besvären skall tillställas folkpensionsanstaltens lokalbyrå eller prövningsnämnden senast den trettionde dagen efter att ändringssökanden fick del av beslutet.

Den som är missnöjd med prövningsnämndens beslut får söka ändring hos försäkringsdomstolen på det sätt som stadgas i 1 mom. och inom där nämnd tid efter del fåendet.

Ett beslut av folkpensionsanstalten och prövningsnämnden skall oberoende av om ändring söks iakttas tills dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som har vunnit laga kraft.

Har ett i enlighet med denna lag givet beslut som vunnit laga kraft grundat sig på oriktig eller bristande utredning eller är det uppenbart lagstridigt, kan försäkringsdomstolen på ansökan av klienten eller på framställning av folkpensionsanstalten och efter att ha hört klienten undanröja beslutet och bestämma att saken skall behandlas på nytt. Efter en sådan framställning kan folkpensionsanstalten, till dess att ärendet har avgjorts på nytt, temporärt avbryta utbetalningen av en förmån som avses i denna lag eller betala den till de belopp som anges i framställningen.

Är det fråga om beviljande av en förmån som har beviljats eller om utökning av en beviljad förmån, får folkpensionsanstalten utan hinder av sitt tidigare beslut behandla ärendet på nytt.

Om prövningsnämnden gäller vad som stadgas i sjukförsäkringslagen.

5 kap.

Särskilda stadganden

29 §

Återkrav och utsökning

Om en rehabiliteringsklient har fått större förmåner enligt denna lag än han har varit berättigad till, får det grundlöst utbetalda beloppet återkrävas helt eller delvis, om detta inte är oskäligt.

Det belopp som återindrivs kan kvittas mot förmåner som senare skall betalas ut enligt denna lag.

En förmån som grundar sig på denna lag får inte utmätas.

Folkpensionsanstalten skall på begäran av en behörig myndighet ge sådana uppgifter om en förmån enligt denna lag som behövs för utsökning av en förmån enligt någon annan lag.

30 §

Indexjustering

En rehabiliteringspenning som bestäms enligt 14 eller 15 § skall årligen indexjusteras med iakttagande av 9 § lagen om pension för arbetstagare.

31 §

Finansiering

Kostnaderna för verkställigheten av denna lag betalas ur folkpensionsfonden.

32 §

Avtal om social trygghet

Genom förordning kan stadgas sådana undantag från stadgandena i denna lag som följer av ömsesidiga avtal med andra stater.

33 §

Folkpensionsanstaltens rätt att få uppgifter

Statens, kommunernas och andra offentlig-rättsliga samfunds myndigheter, försäkrings- och pensionsanstalterna, pensionsstiftelserna, sjukhusen och andra sjukvårdsinrättningar samt arbetsgivarna är skyldiga att på begäran avgiftsfritt ge folkpensionsanstalten och de besvärmyndigheter som avses i denna lag alla de uppgifter, som de har i sin besittning och som inverkar på avgörandet av ett ärende som sistnämnda myndigheter behandlar.

Vad som stadgas i 1 mom. gäller också läkare, vilka dock har rätt att för de uppgifter och utlåtanden som de ger uppbära arvoden enligt en taxa som folkpensionsanstalten har fastställt.

Läroanstalter, rehabiliteringsanstalter och andra som tillhandahåller rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning är skyldiga att ge folkpensionsanstalten de uppgifter som behöver för skötseln av sina uppgifter enligt denna lag. Folkpensionsanstalten har rätt att få sådana uppgifter om förmåner enligt denna lag som behövs för fastställande eller utbetalning av en förmån som ges en rehabiliteringsklient enligt annan lagstiftning.

34 §

Tillämpning av sjukförsäkringslagen

Om inte något annat stadgas i denna lag skall i rehabiliteringspenningsärenden i tillämpliga delar iakttas vad som i sjukförsäkringslagen eller med stöd av den stadgas om handräckning, tystnadsplikt samt fastställande av blanketter.

35 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

36 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

Denna lag tillämpas på rehabiliteringsperioder som börjar efter att lagen har trätt i kraft.

Vid betalning av rehabiliteringsförmåner enligt stadganden som gällde före ikraftträdandet skall de tidigare stadgandena iakttas. Rehabiliteringsförmåner kan ändras i överensstämmelse med denna lag den 1 januari 1992 eller därefter. Såsom rehabiliteringsförmån betalas dock minst ett belopp som motsvarar den tidigare förmånen.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

9.

Lag**om ändring av lagen om pension för arbetstagare**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 8 juli 1961 om pension för arbetstagare (395/61) 4 § 6 mom., sådant det lyder i lag av den 9 februari 1990 (100/90),

ändras 6 § 3 mom., 8 § 1 mom. och 12 § 1 mom. det inledande stycket samt 2 och 4 punkten och 3 mom.,

dessas lagrum sådana de lyder, 6 § 3 mom. i lag av den 29 december 1988 (1323/88), 8 § 1 mom. i lag av den 26 juli 1985 (666/85), i 12 § 1 mom. 3 mom. i lag av den 16 december 1966 (639/66), 2 punkten i lag av den 26 maj 1989 (475/89) och 4 punkten i lag av den 29 juni 1990 (599/90), samt

fogas till 4 d §, sådan den lyder ändrad genom lagar av den 26 juni 1981 och den 30 juni 1989 (472/81 och 605/89) samt genom nämnda lag av den 26 juli 1985, ett nytt 6 mom., varvid det nuvarande 6 mom. blir 7 mom., till lagen nya 4 h—4 n §§, före 4 h § en ny mellanrubrik och till 6 §, sådan den lyder ändrad genom lagar av den 30 december 1965, den 14 juli 1969 och den 12 juli 1985 (707/65, 469/69 och 592/85) samt genom nämnda lagar av den 26 juli 1985 och den 29 december 1988, ett nytt 6 mom., varvid det nuvarande 6 mom. blir 7 mom. som följer:

4 d §

Beviljas en arbetstagare invalidpension retroaktivt för en tid under vilken till honom betalats rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/), skall från pensionen dras av rehabiliteringspenningen och pensionen betalas endast till den del den är större än för samma tid betalda rehabiliteringspenningen. Denna beaktas likväl inte till den del den redan har dragits av från någon annan pension. Invalidpension betalas inte retroaktivt för den tid under vilken till arbetstagaren har betalats rehabiliteringspenning enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom.

Rehabilitering

4 h §

För att förhindra arbetsoförmåga eller förbättra arbets- och förvärvsförmågan kan en arbetstagare såsom yrkesinriktad rehabilitering tillhandahållas rådgivning, rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsträning och näringsstöd samt medicinsk rehabilitering som stöder sådan yrkesinriktad rehabilitering som avses ovan.

Rehabilitering kan ges en arbetstagare för vilken såsom berättigande till pension, när pensionen fastställs enligt denna lag, beaktas också tiden från arbetsoförmågans början till pensionsåldern, om arbetsoförmågan börjat

vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades, eller en arbetstagare som när beslutet fattas får en på det nämnda sättet enligt denna lag fastställd pension.

4 i §

När en arbetstagare har avlidit kan den efterlevande maken beviljas lån för utbildning och såsom näringsstöd.

Lånet får på de villkor som social- och hälsovårdsministeriet fastställer användas såsom täckning för försäkringsfonden och pensionsansvaret, utan att sådan säkerhet krävs som förutsatts i lagstiftningen om pensionsanstalterna. Under samma förutsättningar får lånet utan hinder av 19 a § indrivnas genom avdrag från låntagarens familjepension.

4 j §

Innan pensionsanstalten fattar beslut om en invalidpension skall den vid behov se till att arbetstagarens möjligheter till rehabilitering har klarlagts. Avslås en pensionsansökan skall pensionsanstalten om så erfordras, hänvisa arbetstagaren till rehabilitering eller andra tjänster som motsvarar hans rehabiliteringsbehov.

Pensionsanstalten skall vidare iaktta vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

4 k §

En arbetstagare har rätt till rehabiliteringspenning för de kalendermånader under vilka han till följd av utbildning som avses i 4 h § är förhindrad att utföra sitt förvärvsarbete.

Rehabiliteringspenning kan betalas också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan skilda rehabiliteringsperioder. Härvid betalas rehabiliteringspenning likväl för högst tre månader per kalenderår, så att tiden beräknas särskilt för vardera skälet.

För tiden efter rehabiliteringen kan till den som fått rehabiliteringspenning betalas rehabiliteringsunderstöd enligt prövning, om detta är synnerligen behövt för att han skall kunna sysselsättas.

4 l §

Rehabiliteringspenningen bestäms på basis av de grundpensioner enligt 8 § 4 mom. som arbetstagaren skulle ha rätt till om han hade blivit arbetsoförmögen så att han haft rätt till

full invalidpension vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades. Rehabiliteringspenningen motsvarar summan av nämnda pensioner, förhöjd med 33 procent.

Får arbetstagaren grundpension under rehabiliteringstiden, skall till honom som pensions-tillägg betalas en rehabiliteringspenning som uppgår till 10 procent av summan av hans i 1 mom. angivna grundpensioner samt folkpensionens basdel, tilläggsdel och barn-tillägg. Folkpensionen jämte tillägg beaktas sådan den var då tiden för rehabiliteringspenningen började löpa.

Sådant rehabiliteringsunderstöd enligt prövning som avses i 4 k § 3 mom. uppgår högst till rehabiliteringspenningen uträknad för sex månader. Understödet fastställs som ett engångsbelopp och betalas i en eller flera poster. Rehabiliteringsunderstöd enligt prövning betalas inte för tid under vilken arbetstagaren har rätt till arbetslöshetsdagpenning som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

4 m §

Till en arbetstagare kan betalas ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen har medfört.

4 n §

Om rehabiliteringspenning och beslut om denna gäller i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om pensionsbeslut, fullföljdsförfarandet i fråga om pensionsbeslut, pensionstagarrens anmälningskyldighet samt betalning och återkrav av pension.

Pensionsanstalten skall omedelbart underrätta folkpensionsanstalten om sådana rehabiliteringsåtgärder och rehabiliteringspenningbeslut som avses i 4 h §.

Får en arbetstagare utöver rehabiliteringspenningen lön för samma tid, skall den del av rehabiliteringspenningen som svarar mot lönebeloppet betalas till arbetsgivaren.

6 §

Har en arbetstagare innan hans invaliditet begynner varit bosatt i Finland minst fem år och har invaliditeten börjat innan 360 dagar har förflutit efter att arbetsförhållandet upphörde, skall även tiden mellan invaliditetens början och pensionsåldern räknas såsom till pension berättigande tid, då den invalidpension som beviljas på grund av detta arbetsförhållan-

de fastställs. Vid beräkandet av den tid av 360 dagar som avses ovan beaktas inte de dagar då arbetstagaren har haft studieledighet enligt lagen om studieledighet (273/79) eller för vilka han har fått dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, de sistnämnda dock högst till det antal som motsvarar det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximiantalet dagar för vilka kan betalas enligt förtjänsten avvägd dagpenning. På grund av arbetstagarens anmälan beaktas inte dagar för vilka han har fått rehabiliteringspenning enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. eller enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller ersättning för inkomstbortfall på basis av olycksfallsförsäkring, trafikförsäkring eller enligt lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48). På grund av arbetstagarens anmälan beaktas inte heller dagar för vilka arbetstagaren under de tre senaste åren innan sådan invaliditet som avses i denna lag begynte har erhållit dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63), eller dagar för vilka dagpenning hade betalats om inte arbetstagaren hade fått i 27 § 1 mom. i sistnämnda lag angiven motsvarande ersättning för arbetsoförmåga på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada med stöd av någon annan lag. Hade arbetsförhållandet inte fortgått sex månader, räknas på grundval av detta såsom till pension berättigande tid den tid som återstår till pensionsåldern endast om arbetstagaren inte på grundval av arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet, som begynt före förstnämnda arbetsförhållande, har rätt till ett sådant i lag stadgat eller på offentlig pensionsstadga grundat pensionsskydd att vid fastställandet av hans invalidpension enligt detta pensionsskydd nämnda tid eller motsvarande arbetsförtjänst beaktas. Vad som stadgas ovan i detta moment tillämpas likväl inte vid uträkning av beloppet av ålderspensionen eller av sådan invalidpension för vilken den till grund liggande arbetsoförmågan begynt efter det år då arbetstagaren fyllde 63 år, om inte arbetstagaren under det år då han uppnådde nämnda ålder, med beaktande även av ett sådant arbetsförhållande i dess helhet, vilket upphört under nämnda år, haft arbete som omfattas av denna lag under sammanlagt minst sex månader. Likaså räknas vid fastställande av en kvinnlig arbetstagares invalidpension den tid som återstår till pensionsåldern såsom till pen-

sion berättigande tid, om hon mellan den tidpunkt då nämnda tid av 360 dagar förflutit och den tidpunkt då invaliditeten börjat, vilken tid får uppgå till högst nio år, har haft ett barn under tre år som avses i 4 § 5 mom., dock inte om den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan att barnavårdstiden på nämnda sätt beaktas, skall räknas såsom till pension berättigande tid på grund av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet. Har en sådan kvinnlig arbetstagares arbetsförhållande inte fortgått sex månader, gäller om fastställande av den till pension berättigande tiden i tillämpliga delar vad detta moment stadgar.

— — — — —
 Beviljas en arbetstagare som fått rehabiliteringspenning enligt denna lag invalidpension på grund av arbetsoförmågan som börjat innan ett år förflutit efter att tiden för betalning av rehabiliteringspenning gick ut, skall pensionen fastställas på de grunder enligt vilka den skulle ha fastställts om arbetsoförmågan hade börjat när rehabiliteringsbeslutet fattades.

8 §

Om ålders- eller invalidpension enligt de i denna lag stadgade minimivillkoren eller, då arbetstagaren dessutom får på lagen om olycksfallsförsäkring (608/48) baserad dagpenning eller olycksfallspension, med stöd av trafikförsäkringslagen (279/59) på grund av egen skada beviljad fortlöpande ersättning, med stöd av lagen om rehabilitering som ersätts enligt trafikförsäkringslagen (/) eller lagen om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring (/) beviljad ersättning för inkomstbortfall, med stöd av lagen om skada, ådragen i militärtjänst beviljad livränta eller nedan i 4 mom. nämnd grundpension eller annan därmed jämförbar, på arbets- eller tjänsteförhållande grundad pension, det sammanlagda beloppet av dessa prestationer överskrider den i 2 mom. stadgade samordningsgränsen, avdras från ålders- eller invalidpensionen enligt denna lag ett belopp som utgör en lika stor del av den överskjutande delen, som pensionen enligt de i denna lag stadgade minimivillkoren utgör av samtliga grundpensioner. Om ålderspensionen enligt 5 § 3 mom. beviljas från en senare tidpunkt än ingången av månaden efter den då pensionsåldern nås, förrättas samordningen då arbetsta-

garen när den ålder som berättigar till ålderspension.

*Fördelningen av ansvar och omkostnader,
 som av pensionerna förorsakas*

12 §

Pensionsanstalternas ömsesidiga ansvar för pensionerna och rehabiliteringspenningen bestäms och de omkostnader pensionsanstalterna åsamkas av pensionerna och rehabiliteringspenningen fördelas mellan pensionsanstalterna, om dessa ej annorlunda överenskommit, på följande sätt:

 2) för invalidpension som beviljats med tillämpning av 6 § 3 mom., för halva beloppet av sådan arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 6 § 3 mom. på ett arbetsförhållande som har pågått minst fem år, för familjepension till grund för vilken ligger förmånslåtarens invalidpension, uträknad med tillämpning av 6 § 3 mom., till den del den utbetalts för en tid före utgången av den månad under vilken förmånslåtaren skulle ha nått pensionsåldern, i dessa pensioner även inbegripet en pensionsdel som eventuellt betalas enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, dock varken förhöjning enligt 7 c § eller med stöd av 9 § efter pensionens begynnande, i fråga om arbetslöshetspensionen likväl efter den tidpunkt för arbetslöshetens början som avses i 4 c §, företagna förhöjningar, samt för den del av rehabiliteringspenningen som till sitt belopp motsvarar den med tillämpning av 6 § 3 mom., på ovan nämnt sätt fastställda delen av invalidpensionen, svarar enbart den pensionsanstalt till vars verksamhetskrets arbetstagaren eller förmånslåtaren hörde på grundval av ett arbetsförhållande som avses i nämnda moment, likväl så att för en pension eller pensionsdel, som avses ovan och i fråga om vilken det till

grund liggande pensionsfallet inträffat efter det år under vilket arbetstagaren fyllde 63 år, svarar enbart den pensionsanstalt, till vars verksamhetskrets arbetstagaren innan pensionsfallet inträffade senast har hört antingen under det år då han uppnådde nämnda ålder eller på grund av ett arbetsförhållande som därefter utan avbrott pågått minst sex månader;

 4) för övriga ålders-, invalid-, arbetslöshets- och familjepensioner, med undantag av belopp enligt 9 § 1 mom. 2 punkten lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, samt för de delar av pensionerna och rehabiliteringspenningen som överstiger de i 1—3 punkten angivna beloppen, för deltidspension samt för kostnaderna för en allmän förändring i beräkningsgrunderna i fråga om premierna eller fonderna och en överföring som avses i 1 punktens sista sats samt för den i 9 § 1 mom. 3 punkten lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden angivna andelen i kostnaderna för pensionskyddet enligt nämnda lag svarar pensionsanstalterna gemensamt enligt de grunder som social- och hälsovårdsministeriet har fastställt för de olika slagen av kostnader; samt

 För andra rehabiliteringskostnader än de som orsakas av rehabiliteringspenningen svarar enbart den pensionsanstalt som ombesörjer rehabiliteringen, och för kostnader för tillämpning av 4 b § 3 mom. svarar pensionsanstalterna med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas om kostnaderna för familjepension.

 Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.
 Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar sedan den har trätt i kraft.

10.

Lag

om ändring av lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 9 februari 1962 om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (134/62) 1 § 1 mom., 7 § 1 mom. samt 9 § 1 mom. 2 och 3 punkten och 11 § 3 mom.,

dessa lagrum sådana de lyder, 1 § 1 mom. i lag av den 11 november 1988 (923/88), 7 § 1 mom. i lag av den 29 december 1988 (1324/88) samt 9 § 1 mom. 2 punkten i lag av den 26 maj 1989 (476/89) och 3 punkten i lag av den 29 juni 1990 (600/90) samt 11 § 3 mom. i lag av den 16 december 1966 (640/66) och

fogas till lagen en ny 4 b § och till 7 §, sådan den lyder ändrad genom lagar av den 14 juli 1969, den 18 juni 1971 och den 31 december 1985 (470/69, 501/71 och 1121/85) samt genom nämnda lag av den 29 december 1988, ett nytt 4 mom., varvid de nuvarande 4—7 mom. blir 5—8 mom., som följer:

1 §

För en arbetstagare som efter det år då han fyllt 13 år är sysselsatt i skogsarbete, flottningsarbete, olika till gårdsbruk och trädgårds-hushållning hörande arbeten, jord-, vatten- och husbyggnadsarbete, jordförbättringsarbete, arbete inom torvindustrin eller hamnarbete eller som tjänstgör på ett fartyg i inrikesfart eller, enligt vad som stadgas genom förordning, arbetar inom något annat sådant område som kännetecknas av kortvariga arbetsförhållanden, skall arbetsgivaren bekosta pensions-skydd för ålderdom och invaliditet samt för arbetstagarens anhöriga familjepensionsskydd enligt denna lag. Om inte något annat stadgas i denna lag, gäller i övrigt i tillämpliga delar 3 § 2—4 mom., 4 § 1, 3 och 5 mom., 4 a—4 d och 4 f—4 n §§, 5 b § 3 och 4 mom., 5 c, 7 a—10 a och 12 §§, 13 § 3 mom., 14, 15 a—18 och 19 a—23 §§ lagen om pension för arbetstagare.

4 b §

Rehabilitering ges samt förutsättningarna för och storleken av rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd som beror av prövning bestäms enligt lagen om pension för arbetstagare. Den tid som enligt 4 h § 2 mom. lagen om pension för arbetstagare återstår till pensionsåldern, motsvaras av den lön som avses nedan i 7 § 1 mom.

7 §

Har en till invalidpension berättigad arbets-tagare innan invaliditeten begynt varit bosatt i Finland minst fem år och har arbetstagaren omedelbart före uppkomsten av den sjukdom,

det lyte eller den skada som utgör den huvud-sakliga orsaken till invaliditeten, under 540 dagar i arbete som avses i denna lag, förtjänat minst 800 mark, beaktas såsom pensionsgrun-dande lön även den lön som han skulle ha förtjänat från invaliditetens början till dess han uppnått pensionsåldern. Vid beräkandet av den tid av 540 dagar som avses ovan beaktas inte de dagar då arbetstagaren haft studieleddighet enligt lagen om studieleddighet (273/79) eller för vilka arbetstagaren har fått dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84), de sistnämnda dock högst till det antal som motsvarar det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maxi-mantalet dagar för vilka kan betalas enligt förtjänsten avvägd dagpenning. På samma sätt förfars, om en kvinnlig arbetstagare under högst nio år omedelbart före uppkomsten av den sjukdom, det lyte eller den skada som utgör den huvudsakliga orsaken till invalidite-ten har haft ett barn yngre än tre år som avses i 4 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare och om den ovan åsyftade tidsperioden om 540 dagar under nämnda tid löpt till ända, såvida inte den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan be-aktande av nämnda barnavårdstid, skall räknas såsom berättigande till pension på grund-val av något annat arbets- eller tjänsteförhål-lande eller företagarkerksamhet. På grund av arbetstagarens anmälan beaktas inte dagar för vilka arbetstagaren har fått rehabiliteringspen-ning med stöd av de lagar, det pensionsregle-mente och de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller lagen om rehabiliteringspenning (/) eller

ersättning för inkomstbortfall på basis av olycksfallsförsäkring, trafikförsäkring eller enligt rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48). På grund av arbetstagarens anmälan beaktas inte heller dagar för vilka han under de tre senaste åren omedelbart före uppkomsten av den sjukdom som utgör den huvudsakliga orsaken till invaliditet som avses i denna lag, har erhållit dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63), eller dagar för vilka dagpenning hade betalats, om inte arbetstagaren hade fått på någon annan lag baserad motsvarande ersättning som avses i 27 § 1 mom. sjukförsäkringslagen och som betalas för invaliditet på grund av sjukdom, lyte eller skada. Det årliga beloppet av ovan nämnd lön förutsätts uppgå till samma enligt 9 § lagen om pension för arbetstagare justerade belopp, för vilket på grund av arbetstagarens arbetsförhållande i genomsnitt erlagts försäkringspremie i enlighet med denna lag under de kalenderår då han i arbete som avses i denna lag förtjänat minst 800 mark eller, om han under inget kalenderår förtjänat minst detta belopp, till samma belopp som nämnda gränobelopp. Har arbetstagaren inte rätt att räkna tid som motsvarar i detta moment angiven lön såsom pensionsberättigande på grundval av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarverksamhet, ökas markbeloppet med de förtjänster som erhållits för ovan angivna kalenderår och som beräknats enligt de till pension i enlighet med lagen om pension för arbetstagare berättigande tiderna och motsvarande pensionsgrundande löner. Löner som arbetstagaren förtjänat innan han fyllde 23 år beaktas dock endast om de förtjänats under det kalenderår då den sjukdom, det lyte eller den skada som utgör den huvudsakliga orsaken till invaliditeten uppkommit, eller under vilket den i tredje meningen nämnda tidsperioden om 540 dagar löpt till ända, eller under de tre kalenderåren omedelbart före förstnämnda år. Vid beräkningen av ovan angivna belopp för vilket i genomsnitt erlagts försäkringspremie beaktas inte tid för vilken arbetstagaren före början av kalenderåret omedelbart före pensionsfallet erhållit sådan dagpenning avvägd enligt förtjänsten som betalas i enlighet med lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Om beräkningen av beloppet stadgas närmare genom förordning.

 Beviljas en arbetstagare som fått rehabilite-

ringspenning enligt denna lag invalidpension på grundval av arbetsoförmåga som har börjat innan ett år förflutit efter att tiden för betalning av rehabiliteringspenning gick ut, skall pensionen fastställas på de grunder som skulle ha gällt om arbetsoförmågan hade börjat när rehabiliteringsbeslutet fattades.

9 §

För det i denna lag stadgade pensionskyddet svarar de i 2 § avsedda pensionsanstalterna, såframt de icke annorlunda överenskommit, på följande sätt:

2) för invalidpension som beviljats med tillämpning av 7 § 1 mom., för 30/100 av en arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 7 § 1 mom. samt för familjepension, vilken skall betalas efter en förmånslåtare som har avlidit efter 1970 och till grund för vilken ligger förmånslåtarens invalidpension, som har uträknats med tillämpning av 7 § 1 mom., till den del pensionen har betalats för en tid före utgången av den månad under vilken förmånslåtaren skulle ha nått pensionsåldern, i dessa pensioner även inbegripet en pensionsdel som eventuellt betalas enligt lagen om pension för arbetstagare, dock varken förhöjning enligt 7 c § eller med stöd av 9 § efter pensionens begynnande, i fråga om arbetslöshetspensionen likväl efter den tidpunkt för arbetslöshetens början som avses i 4 c § lagen om pension för arbetstagare, företagna förhöjningar, samt för den del av rehabiliteringspenningen som motsvarar den på ovan nämnt sätt fastställda delen av den med tillämpning av 7 § 1 mom. beviljade invalidpensionen, svarar enbart den pensionsanstalt till vars verksamhetskrets arbetstagaren eller förmånslåtaren hörde då han ådrog sig sjukdom, lyte eller skada som avses i 7 § 1 mom., eller då han blev arbetslös eller, om han då inte längre stod i ett arbetsförhållande som omfattas av denna lag, den pensionsanstalt till vars verksamhetskrets han senast har hört;

3) för övriga ålders-, invalid-, arbetslöshets- och familjepensioner, med undantag av belopp som skall betalas enligt 12 § 1 mom. 2 punkten lagen om pension för arbetstagare, samt för de delar av pensionen och rehabiliteringspenningen som överstiger i 1 och 2 punkten nämnda belopp, för deltidspension samt för sådana motsvarande pensioner och delar av

pensioner enligt minimipensionsskyddet som betalas enligt lagen om pension för arbetstagare, för överföringar som avses i 1 punktens sista sats samt för pensionsskyddscentralens kostnader svarar pensionsanstalterna tillsammans med de pensionsanstalter som bedriver i lagen om pension för arbetstagare nämnd verksamhet, så som 12 § 1 mom. 4 och 5 punkten lagen om pension för arbetstagare stadgar; samt

11 §

Vad som stadgas i 1 och 2 mom. gäller inte lån, som beviljas enligt 4 i § lagen om pension för arbetstagare.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991. Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar sedan den har trätt i kraft.

Det markbelopp som stadgas i 7 § 1 mom. motsvarar löneindextalet för 1962.

11.

L a g

om ändring av 6 § lagen om pension för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 14 juli 1969 om pension för lantbruksföretagare (467/69) 6 § 1 mom., sådant det lyder i lag av den 8 augusti 1986 (605/86), som följer:

6 §

Förutsättningarna för ålders-, invalid- och arbetslöshetspension, individuell förtidspension, rehabilitering samt rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning, deltidspension och familjepension samt beloppets storlek bestäms, om inte något annat följer av denna lag, enligt lagen om pension för arbetstagare, och härvid skall beträffande arbetsinkomst och till pension berättigande tid som avses i denna lag i motsvarande mån tillämpas vad nämnda lag stadgar om lön och till pension berättigande tjänstgöringstid. En förutsättning för deltidspension är att lantbruksföretagaren minskar sin av denna lag omfattade verksamhet till hälften eller helt och hållet upphör med den och att hans återstående förvärvsarbete motsvarar de förutsättningar som stadgas i 4 f § 1 mom. 5 och 7 punkten lagen om pension för arbetstagare. Lantbruksföretagaren skall lämna pensionsanstalten tillräckliga uppgifter om minskningen av sin arbetstid. När deltidspensionens belopp räknas ut, betraktas som lantbruksföretagarens stabiliserade arbetsinkomst den för honom fastställda genomsnittliga arbetsinkomsten under de fyra kalenderåren före övergången till deltidarbete och såsom arbetsinkomst av deltidarbete hälften därav. På pension enligt denna lag tillämpas likväl inte 5 a och 7 b §§ lagen om

pension för arbetstagare. Då förtida ålderspension fastställs, tillämpas 5 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare så att i stället för födelseåret 1937 används födelseåret 1945 och att den minskning som beror av födelseåret sker enligt följande procenttal:

Födelseår	Minskning i procent per månad
1930 eller tidigare	0,33
1931	0,34
1932	0,36
1933	0,37
1934	0,38
1935	0,39
1936	0,40
1937	0,41
1938	0,42
1939	0,43
1940	0,44
1941	0,46
1942	0,47
1943	0,48
1944	0,49

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991. Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar sedan lagen har trätt i kraft.

12.

L a g

om ändring av 5 § lagen om pension för företagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 14 juli 1969 om pension för företagare (468/69) 5 § 1 mom., sådant det lyder i lag av den 8 augusti 1986 (606/86), som följer:

5 §

Förutsättningarna för ålders-, invalid- och arbetslöshetspension, individuell förtidspension, rehabilitering samt rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning, deltidspension och familjepension samt beloppets storlek bestäms, om inte något annat följer av denna lag, enligt lagen om pension för arbetstagare, och härvid skall beträffande arbetsinkomst och till pension berättigande tid som avses i denna lag i motsvarande mån tillämpas vad nämnda lagar stadgar om lön och till pension berättigande tjänstgöringstid. En förutsättning för deltidspension är att företagaren minskar sitt av denna lag omfattade förvärvsarbete till hälften eller helt och hållet upphör med det och att hans återstående förvärvsarbete motsvarar de förutsättningar som stadgas i 4 f § 1 mom. 5 och 7 punkten. Om han fortsätter med sin företagarverksamhet, förutsätts det likväl att hans återstående arbetsinkomst uppgår till minst det belopp som avses i 1 § 3 mom. 2 punkten. Företagaren skall för pensionsanstalten lämna tillräckliga uppgifter om minskningen av sin arbetstid. När deltidspensionens belopp räknas ut, betraktas såsom företagarens stabiliserade arbetsinkomst den för honom fastställda genomsnittliga inkomsten under de fyra kalenderåren omedelbart före övergången till deltidsarbete, och såsom arbetsinkomst av deltidsarbete hälft-

ten därav. På pension enligt denna lag tillämpas likväl inte 5 a och 7 b §§ lagen om pension för arbetstagare. Då förtida ålderspension fastställs, tillämpas 5 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare så att i stället för födelseåret 1937 används födelseåret 1945 och att den minskning som beror av födelseåret sker enligt följande procenttal:

Födelseår	Minskning i procent per månad
1930 eller tidigare	0,33
1931	0,34
1932	0,36
1933	0,37
1934	0,38
1935	0,39
1936	0,40
1937	0,41
1938	0,42
1939	0,43
1940	0,44
1941	0,46
1942	0,47
1943	0,48
1944	0,49

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.
Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar sedan den har trätt i kraft.

13.

Lag**om ändring av 3 § lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 3 § 1 mom. lagen den 26 juli 1985 om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande (662/85) som följer:

3 §

Förutsättningarna för ålders-, invalid- och arbetspension, rehabilitering, rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning samt familjepension ävensom beloppets storlek bestäms, om inte något annat följer av denna lag, enligt lagen om pension för arbetstagare (395/61). En arbetstagare har

dock rätt till ålderspension enligt denna lag oberoende av om han fortsätter med arbete som avses i 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991. Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar sedan lagen har trätt i kraft.

14.

Lag**om ändring av lagen om sjömanspensioner**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 26 januari 1956 om sjömanspensioner (72/56) 25 § samt fogas till lagen en ny 3 a § som följer:

3 a §

För den del av pensionen enligt denna lag som motsvarar minimiskyddet enligt lagen om pension för arbetstagare samt för rehabiliteringspenningen svarar pensionskassan på följande sätt:

1) enbart pensionskassan svarar för invalidpension som beviljats med tillämpning av 12 § 3 mom., för 30/100 av en arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 12 § 3 mom., för familjepension, vilken skall betalas efter en förmånslåtare som har avlidit efter 1970 och till grund för vilken ligger förmånslåtarens invalidpension som har uträknats med tillämpning av 12 § 3 mom., till den del pensionen har betalats för en tid före utgången av den månad under vilken förmånslåtaren skulle ha nått pensionsåldern, i dessa pensioner även inbegripna pensionsdelar som eventuellt betalas enligt lagen om pension för arbetstagare (395/61) och lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (134/62), dock varken förhöjning enligt 15 d § eller med stöd av 18 § efter pensionens begynnande, i fråga om arbetslöshetspensionen likväl efter den tid-

punkt för arbetslöshetens början som avses i 15 e §, företagna förhöjningar, samt för den del av rehabiliteringspenning som motsvarar den på ovan nämnt sätt fastställda delen av en med tillämpning av 12 § 3 mom. beviljad invaliditetspension, och som svarar mot minimiskyddet enligt lagen om pension för arbetstagare

2) pensionskassan svarar tillsammans med de pensionsanstalter som bedriver i lagen om pension för arbetstagare och i lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden nämnd verksamhet enligt 12 § 1 mom. 4 punkten lagen om pension för arbetstagare för övriga ålderdoms-, invaliditets-, arbetslöshets- och familjepensioner, med undantag av belopp som skall betalas enligt 12 § 1 mom. 2 punkten lagen om pension för arbetstagare och 9 § 1 mom. 2 punkten lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, för de delar av pension och rehabiliteringspenning som överstiger i 1 och 2 punkten nämnda belopp samt för sådan allmän förändring som skett i beräkningsgrunderna i fråga om pen-

sionsansvaret och för kostnader för överföringar som avses i 1 punktens sista sats.

25 §

Rehabilitering ges samt förutsättningarna för rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd och deras belopp bestäms enligt lagen om pension för arbetstagare. Dessutom skall iakttas vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Pension eller del därav kan under den tid pensionstagaren åtnjuter i 1 mom. avsedd rehabilitering och utbildning innehållas för hans underhåll i samband därmed.

Pensionstagare, som utan giltigt skäl vägnar att söka eller att mottaga honom i stöd av denna lag erbjuden rehabilitering, utbildning eller arbetsvård, går förlustig sin rätt till pension antingen helt delvis.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

15.

Lag

om ändring av lagen om statens pensioner

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/66) 18 § 2 mom., *ändras* 1 § 1 mom., 5 § 2, 3 och 8 mom. samt 6 § 1 mom. 3 punkten e-underpunkten, dessa lagrum sådana de lyder, 1 § 1 mom. samt 5 § 2 och 3 mom. i lag av den 3 februari 1989 (103/89) och 8 mom. i lag av den 16 juni 1989 (563/89) samt 6 § 1 mom. 3 punkten e-underpunkten i lag av den 23 december 1982 (1026/82), samt

fogas till 15 a §, sådan den lyder ändrad genom lag av den 19 april 1985 (326//85) och nämnda lag av den 3 februari 1989 ett nytt 6 mom., varvid det nuvarande 6 mom. blir 7 mom., till lagen nya 18 b—18 e §§ samt till 19 §, sådan den lyder i lag av den 16 januari 1987 (8/87), ett nytt 2 mom. som följer:

1 §

Den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten har rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och deltidspension samt andra förmåner så som denna lag stadgar.

5 §

Har förmånstagaren bott i Finland minst fem år innan invaliditeten eller arbetslösheten började och har denna begynt innan 360 dagar förflutit från det anställningstiden eller deltidspension enligt denna lag upphörde, räknas vid fastställandet av invalid- eller arbetslöshetspensionen såsom pensionstid även tiden mellan invaliditetens eller arbetslöshetens början och pensionsåldern 63 år eller avgångsåldern, om denna är lägre. När de 360 dagarna beräknas, beaktas inte de dagar för vilka förmånstagaren har fått dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84), dock högst till det antal som svarar mot det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximi-

antalet dagar för vilka dagpenning avvägd enligt förtjänsten kan betalas. På grund av förmånstagarens anmälan beaktas inte dagar för vilka han har fått rehabiliteringspenning enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller ersättning för inkomstbortfall på basis av en olycksfalls- eller trafikförsäkring eller med stöd av rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48). På grund av förmånstagarens anmälan beaktas inte heller dagar för vilka förmånstagaren under de tre åren omedelbart före början av sådan invaliditet eller arbetslöshet som avses i denna lag har fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63) och dagar för vilka dagpenning skulle ha betalats, om inte förmånstagaren hade fått i 27 § 1 mom. i sistnämnda lag angiven motsvarande ersättning för arbetsoförmåga på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada med stöd av någon annan lag. Har anställningen inte utan avbrott fortgått minst sex månader, räk-

nas på grundval av den såsom pensionstid den tid som återstår till pensionsåldern endast om förmånstagaren inte på grundval av tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarverksamhet som börjat före anställningen har rätt till sådan invalid- eller arbetslöshetspension för vilken nämnda tid eller mot denna svarande arbetsförtjänst redan beaktas.

När invalidpension fastställs för en kvinnlig förmånstagare räknas såsom pensionstid tiden mellan invaliditetens början och pensionsåldern 63 år eller avgångsåldern, då denna är lägre, om hon mellan den tidpunkt då de 360 dagarna enligt 2 mom. har förflutit och den tidpunkt då invaliditeten börjat, vilken tid får uppgå till högst 9 år, har haft ett i 3 § lagen om statens familjepensioner angivet barn som är yngre än tre år, dock inte ifall den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan att nämnda barnavårdstid beaktas, skall räknas såsom pensionstid på grundval av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarverksamhet. Har en sådan kvinnlig förmånstagares anställning inte fortgått i sex månader, gäller för fastställande av pensionstiden i tillämpliga delar 2 mom.

Finansministeriet kan i enskilda fall, då statens fördel kräver det, bestämma att såsom pensionstid helt eller delvis skall räknas den tid under vilken förmånstagaren efter fyllda 23 år innehaft någon annan anställning eller något annat uppdrag än de som nämns i 1 och 5 mom. Ministeriet kan likaså av särskilda skäl besluta att en invalid- eller arbetslöshetspension skall fastställas enligt 2 mom. trots att kravet på boende i momentet inte är uppfyllt.

6 §

Till pensionstiden räknas dock inte

3) tid under vilken arbete eller tjänstgöring under fortgående anställning varit avbruten i en följd längre än 30 dagar, såvida lön för denna tid inte betalats och orsaken härtill ej varit

e) tjänstledighet eller ledighet som har beviljats med stöd av 21 och 23 §§ sjukförsäkringslagen, till den del moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen eller rehabiliteringspenning enligt denna lag hänförs sig till den; ej heller

15 a §

Beviljas en förmånstagare invalidpension retroaktivt för en tid under vilken till honom betalats rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/), skall pension betalas endast till den del den är större än den för samma tid betalda rehabiliteringspenningen. Denna beaktas likväl inte till den del den redan har dragits av från någon annan pension. Invalidpension betalas inte retroaktivt för den tid under vilken till förmånstagaren har betalats rehabiliteringspenning enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare.

18 b §

För att förhindra en försämring av arbetsförmågan eller förbättra arbets- och förvärvsförmågan kan en förmånstagare såsom yrkesinriktad rehabilitering tillhandahållas rådgivning, rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsträning och näringsunderstöd samt medicinsk rehabilitering som stöder sådan yrkesinriktad rehabilitering som avses ovan. Dessutom skall iakttas vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Rehabilitering kan ges en förmånstagare för vilken såsom berättigande till pension, när pensionen fastställs enligt denna lag, beaktas också tiden från arbetsoförmågans början till pensionsåldern, om arbetsoförmågan börjat vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades, eller en förmånstagare som när beslutet fattas får en på det nämnda sättet enligt denna lag fastställd pension.

Innan statskontoret fattar beslut om en invalidpension skall det vid behov se till att sökandens möjligheter till rehabilitering har klarlagts. Avslås en pensionsansökan, skall statskontoret, om så erfordras, hänvisa sökanden till rehabilitering eller till andra serviceformer som motsvarar hans rehabiliteringsbehov.

18 c §

En förmånstagare har rätt till rehabiliteringspenning för de kalendermånader under vilka han till följd av utbildning som avses i 18 b § är förhindrad att utföra sitt förvärvsarbete.

Rehabiliteringspenning kan betalas också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan skilda rehabiliteringsperioder. Härvid betalas likväl rehabiliteringspenning för högst tre månader per kalenderår så att tiden räknas särskilt för varje rehabiliteringsgrund.

För tiden efter rehabiliteringen kan till en förmånstagare som fått rehabiliteringspenning betalas rehabiliteringsunderstöd, enligt prövning, om detta är synnerligen behövt för att han skall kunna sysselsättas.

18 d §

Rehabiliteringspenningen bestäms på basis av de pensioner enligt de pensionslagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor vilka nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, som förmånstagaren skulle ha rätt till om han hade blivit arbetsoförmögen så att han haft rätt till full invalidpension vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades. Rehabiliteringspenningen motsvarar summan av de pensioner som avses ovan, ökad med 33 procent.

Får förmånstagaren grundpension under rehabiliteringstiden, skall till honom som pensionstillägg betalas en rehabiliteringspenning som uppgår till 10 procent av summan av hans i 1 mom. angivna pensioner samt folkpensionens basdel, tilläggsdel och barntillägg. Folkpensionen jämte tillägg skall beaktas sådan den var då tiden för rehabiliteringspenningen började löpa.

Det rehabiliteringsunderstöd enligt prövning som avses i 18 c § 3 mom. uppgår högst till rehabiliteringspenningen för sex månader. Understödet fastställs som en engångsbetalning och betalas i en eller flera poster. Rehabiliteringsunderstöd enligt prövning betalas inte för en tid under vilken förmånstagaren har rätt till arbetslöshetsdagpenning som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Till en förmånstagare kan betalas ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen förorsakat.

18 e §

I fråga om rehabiliteringspenning och beslut om denna gäller i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om pensionsbeslut, fullföljdsförfarandet i fråga om pensionsbeslut, pensionstagarens anmälningsskyldighet samt betalning och återkrav av pension.

Statskontoret skall omedelbart underrätta folkpensionsanstalten om sådana rehabiliteringsåtgärder och rehabiliteringspenningbeslut som avses i 18 b §.

Får en tjänsteman eller arbetstagare utöver rehabiliteringspenning lön för samma tid, skall den del av rehabiliteringspenningen som svarar mot lönebeloppet betalas till arbetsgivaren.

19 §

Beviljas en förmånstagare som fått rehabiliteringspenning enligt denna lag invalidpension på grund av arbetsoförmåga som börjat innan ett år förflutit efter att tiden för betalning av rehabiliteringspenning gick ut, skall pensionen fastställas på de grunder enligt vilka den skulle ha fastställts om arbetsoförmågan hade börjat när rehabiliteringsbeslutet fattades.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar sedan lagen har trätt i kraft.

Det krav som stadgas i 5 § 2 mom. på boende i Finland gäller inte en förmån som innan denna lag träder i kraft har fått rätt till invalid- eller arbetslöshetspension som fastställs så att också den tid som återstår till uppnåendet av pensionsåldern beaktas såsom berättigande till pension.

16.

L a g om ändring av folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/56) 34 §, ändras 22 a § 1 mom., sådant det lyder i lag av den 28 juli 1989 (738/89), samt fogas till 36 § nya 2 och 3 mom. samt till 39 §, sådan den lyder ändrad genom lagar av den 30 december 1965, den 12 januari 1973, den 23 juli 1982 och den 18 januari 1985 (705/65, 8/73, 572/82 och 53/85), ett nytt 7 mom. som följer:

22 a §

Utan hinder av 22 § har en försäkrad som fyllt 55 år rätt till invaliditetspension i form av individuell förtidspension, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrandet, lång tid i yrket, ett för honom påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta med sitt förvärsarbete. Ett villkor för pension är dessutom att den försäkrade antingen har upphört med förvärsarbete eller att hans förvärsinkomst i medeltal kan uppskattas understiga 689,58 mark per månad. Arbetet skall ha upphört eller förvärsinkomsten ha nedgått tidigast 360 dagar före begynnelsestidpunkten för den arbetsförmåga som berättigar till individuell förtidspension. Härvid beaktas inte de dagar då den försäkrade

1) har haft studieledighet som avses i lagen om studieledighet (273/79),

2) har fått dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84), dock högst till ett antal som motsvarar det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximiantal dagar för vilka kan betalas dagpenning avvägd enligt förtjänsten,

3) under de tre åren innan arbetsförmåga som avses i denna paragraf började har fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63), ej heller dagar för vilka dagpenning skulle ha betalats, om inte den försäkrade hade fått i 27 § 1 mom. sistnämnda lag angiven motsvarande ersättning för arbetsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada enligt någon annan lag, eller

4) har fått rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller enligt de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om

pension för arbetstagare eller ersättning för inkomstbortfall på basis av olycksfalls- eller trafikförsäkring eller med stöd av rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48), de dagar som avses i denna punkt dock endast på grund av den försäkrades anmälan.

36 §

Innan pensionsanstalten fattar beslut om invaliditetspension skall den vid behov se till att den försäkrades möjligheter till rehabilitering har klarlagts. Avslås pensionsansökan, skall pensionsanstalten, om så erfordras, hänvisa den försäkrade till rehabilitering eller andra tjänster som motsvarar hans rehabiliteringsbehov.

Dessutom skall iakttas vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

39 §

Beviljas den försäkrade invaliditetspension retroaktivt för samma tid som till honom har betalats rehabiliteringspenning, skall från pensionens basdel, tilläggsdel och barn tillägg dras av rehabiliteringspenningen, och pension betalas endast till den del den är större än den för samma tid betalda rehabiliteringspenningen. Denna skall dock inte beaktas till den del den redan har dragits av från någon annan pension. Vad som stadgas i detta moment gäller inte invaliditetspension enligt 22 § 2 mom.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

Det markbelopp som nämns i 22 a § 1 mom. motsvarar det löneindextal som enligt 9 § lagen om pension för arbetstagare har fastställts för 1985.

17.

Lag**om ändring av 5 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen den 24 augusti 1984 om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) 5 § 1 mom. 10 och 11 punkten, sådana de lyder i lag av den 9 februari 1990 (98/90), samt *fogas* till 5 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat genom lagar av den 27 februari 1987 och den 20 januari 1989 (226/87 och 69/89) och nämnda lag av den 9 februari 1990, en ny 12 punkt, som följer:

5 §

Begränsningar i rätten till arbetslöshetsdagpenning

Berättigad till arbetslöshetspenning är inte den

10) som skall anses vara studerande på heltid;

11) för ledig tid på grund av en arbetstidsförkortning enligt lag eller kollektivavtal; eller

12) som får rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller enligt de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare (395/61) eller ersättning för inkomstbortfall på basis av olycksfalls- eller trafikförsäkring eller med stöd av rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

18.

Lag**om ändring av sjukförsäkringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut *upphävs* i sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63) 60 § 2 mom., *ändras* 19 § 4 mom., 22 § 1 mom. och 23 e § 1 mom., dessa lagrum sådana de lyder, 19 § 4 mom. i lag av den 26 juni 1981 (471/81), 22 § 1 mom. i lag av den 11 januari 1985 (32/85) och 23 e § 1 mom. i lag av den 22 december 1989 (1255//89), samt *fogas* till 15 §, sådan den lyder delvis ändrad genom lagar av den 4 juli 1969 och den 7 januari 1982 (464/69 och 19/82), ett nytt 5 mom. och till 18 a §, sådan den lyder i nämnda lag av den 22 december 1989, ett nytt 2 mom. som följer:

15 §

Den försäkrade har inte rätt till dagpenning för en tid under vilken han får rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller ersättning för inkomstbortfall på basis av en olycksfalls- eller trafikförsäkring eller med stöd av rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48).

18 a §

Har den försäkrade under sex månader innan dagpenningen börjat löpa fått rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller ersättning för inkomstbortfall på basis av olycksfalls- eller trafikförsäkring eller enligt rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst, skall

dagpenningen uppgå till minst det belopp som den skulle ha uppgått till när rehabiliteringspenningen började löpa, ökat i förhållande till hur mycket det löneindextal som avses i 9 § lagen om pension för arbetstagare och som fastställts för det år då dagpenningen börjar löpa avviker från det löneindextal som fastställts för det år då rehabiliteringspenningen börjar löpa.

19 §

Har den försäkrade, efter att ha fått dagpenning, varit arbetsför under 12 månader, frånsett sådana perioder av arbetsförmåga för vilka han enligt 1 mom. inte varit berättigad till dagpenning, har han rätt till dagpenning enligt 3 mom. utan att sådan dagpenning beaktas som har betalats för en tid före nämnda tolv månadersperiod. Den tid, för vilken den försäkrade har fått rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning eller enligt de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller ersättning för inkomstbortfall på basis av en olycksfalls- eller trafikförsäkring eller enligt rehabiliteringsstad-

gandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst, skall jämföras med den arbetsförhettid som avses ovan. En försäkrad som har beviljats invaliditetspension med stöd av 22 § 1 mom. folkpensionslagen eller full invalidpension enligt de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare anses under den tiden inte vara arbetsför.

22 §

Moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningen per dag är lika stor som den dagpenning som nämns i 16 och 17 §§ samt i 18 a § 2 mom.

23 e §

Specialvårdspenningen per dag är lika stor som den dagpenning som nämns i 16 och 17 §§ samt i 18 a § 2 mom. Till specialvårdspenningen betalas barnförhöjning enligt 18 §.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

19.

Lag

om ändring av 6 § lagen om bostadsbidrag för pensionstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 28 juli 1978 om bostadsbidrag för pensionstagare (591/78) 6 § 2 mom. 5 punkten, sådan den lyder i lag av den 5 februari 1982 (112/82), som följer:

6 §

Som årsinkomst räknas likväl inte:

5) förmån som för återställande eller förbättrande av arbets- eller förvärvsförmågan betalas för rehabiliterings- eller utbildningstid

och inte heller förmån som betalas enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/90);

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

20.

L a g
om ändring av 15 b § familjepensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i familjepensionslagen av den 17 januari 1969 (38/69) 15 b § 3 mom. 9 punkten, sådan den lyder i lag av den 5 februari 1988 (126/88), som följer:

15 b §	
Som årsinkomst räknas likväl inte:	och inte heller förmån som betalas enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/90);
9) förmån som för återställande eller förbättrande av arbets- eller förvärvsförmågan betalas för rehabiliterings- eller utbildningstid	Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

21.

L a g
om ändring av 8 § lagen om frontmannapension

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 28 januari 1977 om frontmannapension (119/77) 8 § 3 mom. 11 punkten, sådan den lyder i lag av den 18 januari 1985 (55/85), som följer:

8 §	
Som årsinkomst räknas inte:	och inte heller förmån som betalas enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/90);
11) förmån som för återställande eller förbättrande av arbets- eller förvärvsförmågan betalas för rehabiliterings- eller utbildningstid	Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

22.

L a g
om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §
Tillämpningsområde

I denna lag stadgas om ersättning till i Finland bosatta för rehabilitering som behövs på grund av sådant olycksfall i arbete som avses i lagen om olycksfallsförsäkring (608/48)

eller sådan yrkessjukdom som avses i yrkessjukdomslagen (1343/88).

Vad som i denna lag stadgas om rehabilitering skall ersättas med anledning av ett olycksfall i arbete eller en yrkessjukdom tillämpas också på annan skada eller sjukdom som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring.

2 §

Rehabilitering

Med rehabilitering avses en åtgärdsdel som syftar till att främja och stödja rehabiliteringsklientens återgång till arbetslivet och hans förutsättningar att klara arbetet och till att förebygga, undanröja och reducera faktorer som inverkar negativt på arbets- och funktionsförmågan samt att upprätthålla och förbättra klientens förmåga att reda sig på egen hand.

3 §

Rehabiliteringsförutsättningar

Rehabiliteringsersättning betalas till den som är ersättningsberättigad enligt lagen om olycksfallsförsäkring och vars arbets- eller funktionsförmåga eller förvärvsmöjligheter har försämrats på grund av ett olycksfall i arbete eller en yrkessjukdom. Rehabiliteringen ersätts också om det är sannolikt att ersättningstagarens arbets- eller funktionsförmåga eller förvärvsmöjligheter i ett senare skede väsentligt kan försämrats på grund av ett olycksfall i arbete som har drabbats av eller en konstaterad yrkessjukdom.

4 §

Rehabilitering som ersätts

Till rehabiliteringsklienten betalas ersättning för de skäligena kostnader som föranleds av rehabiliteringen samt för inkomstbortfall under rehabiliteringstiden enligt vad som stadgas nedan.

5 §

Rehabilitering i anslutning till arbets- och förvärvsförmågan

Såsom rehabilitering ersätts kostnaderna för åtgärder som syftar till att förbättra eller upprätthålla arbetsförmågan och förvärvsmöjligheterna och som gör det möjligt för klienten att trots det handikapp som föranleds av skadan eller sjukdomen fortsätta i sitt tidigare arbete eller yrke eller att välja ett sådant nytt arbete eller yrke av vilket han kan få sin huvudsakliga utkomst.

Vid bedömningen av rehabiliteringsbehovet skall beaktas rehabiliteringsklientens ålder, tidigare verksamhet, utbildning, boendeförhål-

landen, handikapp som beror på skada eller sjukdom samt hans möjligheter att efter rehabiliteringen placera sig i ett arbete eller yrke på sådana villkor som allmänt iaktas på arbetsmarknaden.

6 §

Till ersättning berättigande kostnader för rehabilitering som avser arbets- och förvärvsförmågan

Till ersättning berättigande kostnader för rehabilitering som avser arbets- och förvärvsförmågan är

1) undersökningar för att reda ut rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna,

2) arbets- och utbildningsförsök,

3) arbetsträning i klientens tidigare eller nya arbete eller på en arbetsklínik eller någon annan motsvarande inrättning,

4) behövlig och tillräcklig utbildning för ett arbete eller ett yrke som lämpar sig för klienten och allmänbildande grundutbildning som är nödvändig för sådan utbildning samt behövliga och skäligena kostnader för studier och studiematerial,

5) behövliga och skäligena resekostnader som rehabiliteringen föranleder,

6) till stöd för närings- eller yrkesutövning beviljade understöd, eller räntefritt lån för anskaffning av arbetsredskap och arbetsmaskiner och för grundande eller ändring av ett eget företag,

7) hjälpmedel och anordningar samt med dem jämförbara konstruktioner som rehabiliteringsklienten behöver för att klara sina arbetsuppgifter trots det handikapp som skadan eller sjukdomen föranleder,

8) för den som är gravt handikappad understöd eller räntefritt lån för anskaffning av ett fortskaffningsmedel för resor mellan bostaden och arbetsplatsen, om fortskaffningsmedlet behövs på grund av att handikappet begränsar möjligheterna att använda kollektiva trafikmedel,

9) för den som är gravt handikappad sådana extra resekostnader som föranleds av arbete och studier, om handikappet utgör ett hinder för att använda kollektiva trafikmedel samt

10) andra härmed jämförbara rehabiliteringskostnader.

Om det medan åtgärder vidtas för att förbättra rehabiliteringsklientens förvärvsmöjligheter konstateras att klienten saknar förutsätt-

ningar för rehabilitering eller om den annars konstateras vara olämplig för honom, kan rehabiliteringens inriktning ändras eller rehabiliteringen avslutas.

7 §

Rehabilitering som avser arbets- eller funktionsförmågan

Såsom rehabilitering ersätts, till den del rehabiliteringen inte enligt folkhälsoagen (66/72) ankommer på hälsovårdscentralen eller enligt lagen om specialiserad sjukvård (1062/89) på sjukvårdsdistriktet, behövliga kostnader som föranleds av åtgärder för att upprätthålla rehabiliteringsklientens arbets- eller funktionsförmåga eller sociala funktionsförmåga och förmåga att reda sig. Rehabiliteringen skall också ersättas i enlighet med denna lag när rehabiliteringsklienten genom hälsovårdscentralens eller sjukvårdsdistriktets försorg genomgår rehabilitering någon annanstans.

Såsom rehabiliteringskostnader ersätts

1) undersökningar för att reda ut rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna,

2) rehabiliteringsperioder i öppen vård eller anstaltsvård,

3) kostnaderna för ordination, utprovning, anskaffning och överlåtelse av, träning med samt underhåll och förnyande av hjälpmedel som behövs på grund av handikapp som försakas av en skada eller sjukdom,

4) en gravt handikappads kostnader för behövliga och skäliga hjälpmedel och anordningar i sin stadigvarande bostad samt skäliga kostnader för ändringsarbeten i bostaden; rätt till ersättning för ändringsarbeten i bostaden föreligger högst en gång under en tidsperiod på fem år, om det inte finns synnerligen vägande skäl för att utföra ändringsarbeten oftare,

5) kostnaderna för en rehabiliteringsklientens anpassningsträning, inklusive nödvändiga rese- och boendekostnader som föranleds av en anhörigs eller faktisk vårdares deltagande i anpassningsträningen samt en sådan persons inkomstbortfall,

6) rehabiliteringsklientens resekostnader i samband med deltagandet i rehabiliteringen,

7) de merkostnader som en gravt handikappad har för serviceboende,

8) skäliga tolktjänstkostnader för den som har en svår syn-, hörsel- eller talskada eller en därmed jämförbar skada samt

9) andra härmed jämförbara rehabiliteringskostnader.

8 §

Ersättning för inkomstbortfall under rehabiliteringstiden

Till en rehabiliteringsklient som deltar i arbets- eller utbildningsförsök, besöker en arbetsklirik, deltar i arbetsträning eller yrkesutbildning eller är intagen på sjukhus eller en rehabiliteringsanstalt, betalas för denna tid full dagpenning, olycksfallspension eller livränta enligt lagen om olycksfallsförsäkring, oberoende av invaliditetsgraden eller handikappet. Full ersättning betalas dock inte om rehabiliteringen är ordnad så att den inte hindrar klienten att utföra för honom lämpligt förvärvsarbete.

Full ersättning betalas också för en skälig tid medan rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna reds ut samt medan klienten väntar på att rehabiliteringen skall börja, när det är fråga om rehabilitering som avses i 5 §.

Till en rehabiliteringsklient betalas full ersättning enligt 1 mom. också under ledigheter som ingår i undervisningsprogrammet för sådan rehabilitering som avses i 5 §.

9 §

Avbrott i rehabiliteringen

Om rehabiliteringen avbryts eller om utredningen av rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna drar ut på tiden eller avbryts, eller om inledandet av rehabiliteringen fördröjs av någon orsak som beror på rehabiliteringsklienten och som inte är en följd av den skada som berättigar till ersättning, skall under avbrottet eller dröjsmålet inte betalas ersättning i enlighet med 8 § 1 och 2 mom.

10 §

Lagens primära natur

Har kommunen med stöd av någon annan lagstiftning tillhandahållit en rehabiliteringsklient service och stödåtgärder som har samma syfte och hänför sig till samma tid som rehabilitering som skall ersättas klienten i enlighet med denna lag, övergår rätten till ersättningen till denna del på kommunen.

Har kommunen i ett så sent skede anmält till försäkringsanstalten att den tillhandahållit rehabilitering att försäkringsanstalten inte har kunnat beakta anmälan när den betalt ersättningen till rehabiliteringsklienten, är försäkrings-

ringsanstalten inte skyldig att betala någon ersättning till kommunen.

Vad som ovan i denna paragraf stadgas om kommunens rätt till ersättning, gäller på motsvarande sätt folkpensionsanstalten, om den med stöd av lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (/) för en rehabiliteringsklient har ordnat rehabilitering som skall ersättas enligt denna lag eller med stöd av lagen om rehabiliteringspenning (/) har betalt rehabiliteringspenning för rehabilitering som skall ersättas i enlighet med denna lag.

11 §

Anhängiggörande av rehabiliteringsärende

Om en skada som berättigar till ersättning föranleder långvariga begränsningar av arbets- och funktionsförmågan samt förvärvsmöjligheterna, skall försäkringsanstalten på eget initiativ utan dröjsmål anhängiggöra ett rehabiliteringsärende som avses i 5 § samt se till att rehabiliteringsbehovet utreds och att personen i fråga hänvisas till rehabilitering. Behovet av och möjligheterna till sådan rehabilitering som avses här skall vid behov utredas genom försäkringsanstaltens försorg innan den skadade kan beviljas fortlöpande pension.

Initiativ till rehabilitering kan tas också av den skadade, arbetsgivaren, en sjukvårdsinrättning, en Arbetskraftsmyndighet eller av någon annan som reder ut rehabiliteringsärendet. Försäkringsanstalten skall med anledning av ett sådant initiativ utan dröjsmål vidta åtgärder för att reda ut rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna.

Har rehabilitering enligt denna lag inte beviljats skall försäkringsanstalten vid behov hänvisa arbetstagaren till rehabilitering som motsvarar hans behov eller till service av annat slag.

Försäkringsanstalten skall dessutom iakttä vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

12 §

Kostnadsfördelning

Har ett olycksfall inträffat eller en yrkessjukdom yppat sig före den 1 januari 1964, skall de rehabiliteringskostnader som skadan eller yrkessjukdomen föranleder fördelas mellan försäkringsbolagen på det sätt som stadgas i 6 § lagen om ändring av lagen om invalidvård för emottagare av olycksfallsersättning (696/

68), sådant detta lagrum lyder i lag av den 20 december 1968.

I de fall som avses i I mom. skall ett belopp som behövs för finansiering av den ersatta rehabiliteringen beaktas när den försäkringspremie fastställs som skall betalas av den försäkringspliktiga arbetsgivaren. Grunderna för uppbärande av avgifterna och fördelningen av dem mellan försäkringsbolagen fastställs av social- och hälsovårdsministeriet.

13 §

Förhöjning av fördröjd ersättning

Vad som i 60 a § lagen om olycksfallsförsäkring stadgas om förhöjning av fördröjt skadestånd skall tillämpas också när en sådan ersättning som avses i denna lag fördröjs.

14 §

Ändringssökande

Om sökande av ändring i beslut som avses i denna lag gäller vad som i lagen om olycksfallsförsäkring stadgas om sökande av ändring i en försäkringsanstalts eller olycksfallsnämndens beslut.

15 §

Internationell ömsesidighet

Statsrådet får besluta om sådana undantag från denna lag som föranleds av ömsesidiga avtal om lagstadgade förmåner som ingåtts med främmande stater.

16 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

17 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991. Genom denna lag upphävs lagen den 20 december 1963 om invalidvård för emottagare av olycksfallsersättning (592/63) jämte ändringar.

Denna lag tillämpas också på ersättning för rehabilitering som föranleds av olycksfall i arbete som inträffat och yrkessjukdom som yppat sig innan lagen trätt i kraft.

23.

Lag**om rehabilitering som ersätts enligt trafikförsäkringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag stadgas om ersättning till i Finland bosatta för rehabilitering som behövs på grund av trafikskada som avses i trafikförsäkringslagen (279/59).

2 §

Rehabilitering

Med rehabilitering avses en åtgärdshelhet som syftar till att främja och stödja rehabiliteringsklientens återgång till arbetslivet och hans förutsättningar att klara arbetet och till att förebygga, undanröja och reducera faktorer som inverkar negativt på arbets- och funktionsförmågan samt att upprätthålla och förbättra klientens förmåga att reda sig på egen hand.

3 §

Rehabiliteringsförutsättningar

Rehabilitering betalas till den som är ersättningsberättigad enligt trafikförsäkringslagen och vars arbets- eller funktionsförmåga eller förvärvsmöjligheter har försämrats på grund av en trafikskada. Rehabiliteringen ersätts också om det är sannolikt att ersättningstagarens arbets- eller funktionsförmåga eller förvärvsmöjligheter i ett senare skede väsentligt kan försämrats på grund av en trafikskada.

4 §

Rehabilitering som ersätts

Till rehabiliteringsklienten betalas ersättning för de skäligena kostnader som föranleds av rehabiliteringen samt för inkomstbortfall under rehabiliteringstiden enligt vad som stadgas nedan.

5 §

Rehabilitering i anslutning till arbets- och förvärvsförmågan

Såsom rehabilitering ersätts kostnaderna för åtgärder som syftar till att förbättra eller upprätthålla arbetsförmågan och förvärvsmöjligheterna och som gör det möjligt för klienten att trots det handikapp som föranleds av skadan eller sjukdomen fortsätta i sitt tidigare arbete eller yrke eller att välja ett sådant nytt arbete eller yrke av vilket han kan på sin huvudsakliga utkomst.

Vid bedömningen av rehabiliteringsbehovet beaktas rehabiliteringsklientens ålder, tidigare verksamhet, utbildning, boendeförhållanden, handikapp som beror på skada eller sjukdom samt hans möjligheter att efter rehabiliteringen placera sig i ett arbete eller yrke på sådana villkor som allmänt iaktas på arbetsmarknaden.

6 §

Till ersättning berättigande kostnader för rehabilitering som avser arbets- och förvärvsförmågan

Till ersättning berättigande kostnader för rehabilitering som avser arbets- och förvärvsförmågan är

- 1) undersökningar för att reda ut rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna,
- 2) arbets- och utbildningsförsök,
- 3) arbetsträning i klientens tidigare eller nya arbete eller på en arbetsklirik eller någon annan motsvarande inrättning.
- 4) behövlig och tillräcklig utbildning för ett arbete eller yrke som lämpar sig för klienten och allmänbildande grundutbildning som förutsätts för sådan utbildning samt behövliga och skäligena kostnader för studier och studiematerial,
- 5) behövliga och skäligena resekostnader som rehabiliteringen föranleder,

6) till stöd för närings- eller yrkesutövning beviljat understöd, eller räntefritt lån för anskaffning av arbetsredskap och till arbetsmaskiner och för grundande eller ändring av ett eget företag,

7) hjälpmedel och anordningar samt med dem jämförbara konstruktioner som behövs för att rehabiliteringsklienten skall kunna klara sina arbetsuppgifter trots de handikapp som skadan eller sjukdomen medför,

8) för den som är gravt handikappad understöd eller räntefritt lån för anskaffning av ett fortskaffningsmedel för resor mellan bostaden och arbetsplatsen, om fortskaffningsmedlet behövs på grund av att handikappet begränsar möjligheterna att använda kollektiva trafikmedel,

9) för den som är gravt handikappad sådana resekostnader som föranleds av arbete och studier, om handikappet utgör ett hinder för att använda kollektiva trafikmedel samt

10) andra därmed jämförbara rehabiliteringskostnader.

Om det medan åtgärder vidtas för att förbättra en rehabiliteringsklientens förvärvsmöjligheter konstateras att klienten saknar förutsättningar för rehabilitering eller om den annars konstateras vara olämplig för honom, kan rehabiliteringens inriktning ändras eller rehabiliteringen avslutas.

7 §

Rehabilitering avser till arbets- eller funktionsförmågan

Såsom rehabilitering ersätts, till den del rehabiliteringen inte enligt folkhälsolagen (66/72) ankommer på hälsovårdscentralen eller enligt lagen om specialiserad sjukvård (1062/89) på sjukvårdsdistriktet, behövliga kostnader som föranleds av åtgärder för att upprätthålla rehabiliteringsklientens arbets- eller funktionsförmåga eller sociala funktionsförmåga och förmåga att reda sig. Rehabiliteringen skall också ersättas i enlighet med denna lag när rehabiliteringsklienten genom hälsovårdscentralens eller sjukvårdsdistriktets försorg genomgår rehabilitering någon annanstans.

Såsom rehabilitering ersätts

1) undersökningar för att reda ut rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna,

2) rehabiliteringsperioder inom öppen vård eller anstaltsvård,

3) kostnaderna för ordination, utprovning,

anskaffning och överlåtelse av, träning med samt underhåll och förnyande av hjälpmedel som behövs på grund av handikapp som förorsakas av en skada eller sjukdom,

4) en gravt handikappads kostnader för behövliga och skäliga hjälpmedel och anordningar i sin stadigvarande bostad samt skäliga kostnader för ändringsarbeten i bostaden; ersättning för ändringsarbeten i bostaden betalas högst en gång under en tidsperiod på år, om det inte finns synnerligen vägande skäl för att utföra ändringsarbeten oftare,

5) kostnaderna för en rehabiliteringsklientens anpassningsträning, inklusive nödvändiga rese- och boendekostnader i samband med en anhörigs eller faktisk vårdares deltagande i anpassningsträningen samt ersättning för en sådan persons inkomstbortfall,

6) rehabiliteringsklientens resekostnader i samband med deltagandet i rehabiliteringen,

7) de merkostnader som en gravt handikappad person har för serviceboende,

8) skäliga tolktjänstkostnader för den som har en svår syn-, hörsel- eller talskada eller en därmed jämförbar skada samt

9) andra därmed jämförbara rehabiliteringskostnader.

8 §

Ersättning för inkomstbortfall under rehabiliteringstiden

Till en rehabiliteringsklient som deltar i arbets- eller utbildningsförsök, besöker en arbetsklínik, genomgår arbetsträning eller yrkesutbildning eller är intagen på sjukhus eller en rehabiliteringsanstalt, betalas för denna tid full ersättning enligt trafikförsäkringslagen för minskningen av inkomsterna eller uppehållet. Full ersättning betalas dock inte om rehabiliteringen är ordnad så att den inte hindrar klienten att utföra för honom lämpligt förvärvsarbete.

Hade rehabiliteringsklienten inte några inkomster när han skadade sig i trafikolyckan skall till honom betalas utkomstskydd som uppgår till den förvärvsinkomst som han hade kunnat få innan rehabiliteringen började.

Full ersättning betalas också för en skälig tid medan rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna reds ut samt medan klienten väntar på att rehabiliteringen skall börja, när det är fråga om rehabilitering som avses i 5 §.

Till en rehabiliteringsklient betalas full ersättning enligt 1 mom. också under ledigheter som ingår i undervisningsprogrammet för sådan rehabilitering som avses i 5 §.

9 §

Avbrott i rehabiliteringen

Om rehabiliteringen avbryts eller om utredningen av rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna drar ut på tiden eller avbryts, eller om inledandet av rehabiliteringen fördröjs av någon orsak som beror på rehabiliteringsklienten och som inte är en följd av den skada som berättigar till ersättning, skall under avbrottet eller dröjsmålet inte betalas ersättning i enlighet med 8 § 1 och 3 mom.

10 §

Lagens primära natur

Har kommunen med stöd av någon annan lagstiftning tillhandahållit en rehabiliteringsklient service och stödåtgärder som har samma syfte och hänför sig till samma tid som rehabilitering som skall ersättas klienten i enlighet med denna lag, övergår rätten till ersättningen till denna del på kommunen.

Har kommunen i ett så sent skede anmält till försäkringsanstalten att den tillhandahållit rehabilitering att försäkringsanstalten inte har kunnat beakta anmälan när den betalat ersättningen till rehabiliteringsklienten, är försäkringsanstalten inte skyldig att betala någon ersättning till kommunen.

Vad som ovan i denna paragraf stadgas om kommunens rätt till ersättning, gäller på motsvarande sätt folkpensionsanstalten, om den med stöd av lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (/) för en rehabiliteringsklient har ordnat rehabilitering som skall ersättas enligt denna lag eller om den med stöd av lagen om rehabiliteringspenning (/) har betalt rehabiliteringspenning för rehabilitering som skall ersättas i enlighet med denna lag.

11 §

Anhängiggörande av rehabiliteringsärende

Om en skada som berättigar till ersättning föranleder långvariga begränsningar i arbets- och funktionsförmågan och förvärvsmöjligheterna, skall försäkringsanstalten på eget initiativ utan dröjsmål anhängiggöra ett rehabilite-

ringsärende som avses i 5 § samt se till om att rehabiliteringsbehovet utreds och att personen i fråga hänvisas till rehabilitering. Behovet av och möjligheterna till sådan rehabilitering som avses här skall vid behov utredas genom försäkringsanstaltens försorg innan den skadade kan beviljas fortlöpande pension.

Initiativ till rehabiliteringen kan tas också av den skadade, arbetsgivaren, en sjukvårdsinrättning, en Arbetskraftsmyndighet eller någon annan som reder ut rehabiliteringsärendet. Försäkringsanstalten skall med anledning av ett sådant initiativ utan dröjsmål vidta åtgärder för att reda ut rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna.

Har rehabilitering enligt denna lag inte beviljats skall försäkringsanstalten vid behov hänvisa den skadade till rehabilitering som motsvarar hans behov eller till service av annat slag.

Försäkringsanstalten skall dessutom iaktta vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

12 §

Ansvarsfördelning

Betalar olika försäkringsanstalter ersättning till en och samma person för två eller flera trafikskador, skall beslut om ersättande av rehabiliteringen, om ärendet inte redan är anhängigt hos en annan försäkringsanstalt, fattas av den försäkringsanstalt som betalar ersättning för den sist inträffade trafikskadan.

13 §

Kostnadsfördelning

Har rehabiliteringsklienten med anledning av en och samma trafikskada eller flera trafikskador som står i direkt samband med varandra rätt till ersättning enligt två eller flera trafikförsäkringar, skall kostnaderna fördelas mellan försäkringsanstalterna på det sätt som stadgas i 14 § trafikförsäkringslagen.

Grundar sig rehabiliteringsbehovet på två eller flera till ersättning berättigande trafikskador, skall kostnaderna fördelas mellan de ersättningskyldiga i samma förhållande som följderna av försäkringsfallen.

14 §

Försäkringspremien

Det belopp som behövs för finansieringen av de utgifter som rehabiliteringsersättningarna

årligen åsamkar försäkringsbolagen och Trafikförsäkringsföreningen skall i enlighet med de grunder som social- och hälsovårdsministeriet fastställer beaktas när den försäkringspremie bestäms som stadgas i trafikförsäkringslagen.

15 §

Förhöjning av fördröjd ersättning

Vad som i 12 a § trafikförsäkringslagen stadgas om förhöjning av fördröjd ersättning eller fördröjt skadestånd för personskada skall tillämpas också när en sådan ersättning som avses i denna lag fördröjs.

16 §

Ändringssökande

Den som är missnöjd med försäkringsanstaltens beslut får söka ändring genom skriftliga besvär hos försäkringsdomstolen senast den trettionde dagen efter att han fick del av beslutet.

Om inte annat visas i samband med besvären anses ändringssökanden ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter den dag då beslutet postades under den adress som han uppgivit.

Inkommer besvären till försäkringsdomsto-

len efter den tid som nämns i 1 mom. kan de trots det tas upp till prövning, om det finns vägande skäl till förseningen.

17 §

Internationell ömsesidighet

Statsrådet kan besluta om sådana undantag från denna lag som föranleds av ömsesidiga avtal om lagstadgade förmåner som ingåtts med främmande stater .

18 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

19 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991. Genom denna lag upphävs lagen den 1 februari 1965 om invalidvård för dem som uppbära trafikförsäkringsersättning (391/65) jämte ändringar.

Denna lag tillämpas också på ersättning för rehabilitering som föranleds av en trafikskada som har inträffat innan lagen trätt i kraft.

24.

Lag**om ändring av 14 och 22 §§ lagen om olycksfallsförsäkring**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 20 augusti 1948 om olycksfallsförsäkring (608/48) 14 § 2 mom. och 22 § 1 mom.,

dess lagrum sådana de lyder, 14 § 2 mom. i lag av den 20 december 1968 (695/68) och 22 § 1 mom. i lag av den 10 juli 1981 (526/81), som följer:

14 §

Utöver vad som nämns i 1 mom. ersätts den skadade för rehabilitering enligt vad som stadgas särskilt.

22 §

Arbetstagaren är skyldig att ta emot av läkare föreskriven behandling som avser en förbättring av hans arbets- eller funktionsför-

måga, dock inte vårdåtgärd samt måste anses vara livsfarlig, samt rehabilitering enligt vad som stadgas särskilt. Vägrar arbetstagaren utan godtagbar orsak att ta emot sådan behandling eller rehabilitering, kan utbetalningen av dagpenning, olycksfallspension och menersättning avbrytas.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

25.

Lag**om ändring av 9 § lagen om olycksfallsförsäkring för lantbrukare**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 9 § 1 mom. lagen den 23 december 1981 om olycksfallsförsäkring för lantbrukare (1026/81) som följer:

9 §

Om sökande av ersättning, ersättningsskyldighet, ersättning, handläggning av ersättningsärenden, förande av ersättningstagares talan, underställning av olycksfallsförsäkringsanstaltens beslut, deltagande i kostnaderna för olycksfallsnämndens verksamhet, sökande av ändring i olycksfallsförsäkringsanstaltens beslut och i debitering av försäkringspremie, olycksfallsförsäkringsanstaltens regressrätt samt delgivningsskyldighet gäller, såvida inte något annat följer av denna lag, i tillämpliga

delar lagen om olycksfallsförsäkring, yrkesjukdomslagen och lagen om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring (/). Vad i dessa lagar stadgas om arbetstagare och försäkringsanstalt äger motsvarande tillämpning på lantbruksföretagare och lantbruksföretagarnas olycksfallsförsäkringsanstalt.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

Helsingfors den 2 november 1990

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Social- och hälsovårdsminister *Mauri Miittinen*

2.

L a g
om ändring av folkhälsolagen

I enlighet med riksdagens beslut ändras i folkhälsolagen av den 28 januari 1972 (66/72) 14 § 3 mom., sådant det lyder i lag av den 5 augusti 1983 (674/83), och fogas till lagen en ny 23 § i stället för den 23 § som upphävts genom lag av den 17 september 1982 (684/82), som följer

Gällande lydelse

Förelaggen lydelse

3 kap.

Kommunens folkhälsoarbete

14 §

På kommun ankommer att sörja för anordnandet av medicinsk rehabilitering som hänförs till sjukvård som avses i 1 mom. 2 punkten. Utöver rehabiliterande åtgärder hänförs till medicinsk rehabilitering undersökning för utredning av rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna, hjälpmedelsservice samt anpassningsträning och -handledning med dessa jämförbara funktioner i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning.

Kommunen skall sörja för anordnandet av medicinsk rehabilitering som hänförs till sjukvård som avses i 1 mom. 2 punkten, till den del det inte stadgas att den ankommer på folkpensionsanstalten. Utöver rehabiliterande åtgärder hänförs till medicinsk rehabilitering rådgivning, undersökning för utredande av rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna, hjälpmedelsservice, anpassningsträning och -handledning samt andra därmed jämförbara funktioner enligt vad som närmare stadgas genom förordning.

(Upphävt)

23 §

Om en patient på en hälsovårdscentral behöver rehabilitering som inte enligt vad som stadgas ankommer på hälsovårdscentralen eller som det inte är ändamålsenligt att ordna som folkhälsoarbete, skall centralen vid behov hänvisa patienten till sjukvårdsdistriktet, till social-, arbetskrafts- eller undervisningsmyndigheterna, till folkpensionsanstalten eller till någon annan organisation som tillhandahåller rehabiliteringstjänster.

Utöver vad 1 mom. stadgar om samarbete skall vid ordnandet av medicinsk rehabilitering iakttas lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

5.

Lag
om ändring av 2 § lagen om företagshälsovård

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 29 september 1978 om företagshälsovård (743/78) i 2 § 1 mom. det inledande stycket och 6 punkten som följer:

Gällande lydelse

2 §

Genomförande av företagshälsovården och dess innehåll

Till företagshälsovården hör på sätt därom genom statsrådets beslut, med beaktande av förhållandena inom olika branscher och på olika arbetsplatser och behovet av företagshälsovård till följd av dem i den i 3 § folkhälsolagen avsedda riksomfattande planen och i övrigt inom ramen för tillbudsstående resurser, närmare bestämmes:

6) uppföljning av hur en arbetstagare, som på grund av lyte, skada eller sjukdom är handikappad, klarar sig i arbetet med beaktande av arbetstagarens förutsättningar vad hälsan beträffar samt vid behov hänvisning till vård eller rehabilitering; samt

Föreslagen lydelse

2 §

Genomförande av företagshälsovården och dess innehåll

Till företagshälsovården hör *så som närmare bestäms* genom statsrådets beslut, med beaktande av förhållandena inom olika branscher och på olika arbetsplatser och behovet av företagshälsovård till följd av dem *samt* den riksomfattande *plan som avses i 4 § lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården* och i övrigt inom ramen för tillbudsstående resurser,

6) uppföljning av hur en arbetstagare som på grund av lyte, skada eller sjukdom är handikappad klarar sig i arbetet med beaktande av *hans* förutsättningar vad hälsan beträffar, *rehabiliteringsrådgivning och hänvisning till vård eller rehabilitering samt deltagande på arbetsplatsen i verksamhet som upprätthåller arbetsförmågan; i verksamheten skall beaktas lagen om rehabiliteringssamarbete (/);* samt

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

6.

L a g
om ändring av 7 § sysselsättningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i sysselsättningslagen av den 13 mars 1987 (275/87) 7 § 2 mom. och
fogas till 7 § nya 3—5 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 6 mom., som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

Skötseln av sysselsättningen

7 §

Arbetskraftsservice

Arbetskraftsservice är i synnerhet arbetsförmedling, yrkesvägledning, sysselsättningsfrämjande utbildning, anordnande av utkomstskydd vid flyttning, lokaliseringsrådgivning, handledning till sysselsättning på eget initiativ, internationellt praktikantutbyte, informations-service och specialtjänster för handikappade.

Arbetskraftsservice är i synnerhet arbetsförmedling, yrkesvägledning, *arbetskraftspolitisk vuxenutbildning*, ordnande av utkomstskydd vid flyttning, lokaliseringsrådgivning, handledning till sysselsättning på eget initiativ, internationellt praktikantutbyte och informations-service.

Arbetskraftsservicen skall ordnas så att handikappade klienter har tillgång dels till ovan nämnda serviceformer och dels till sådan specialservice som de behöver. Om specialservicen stadgas närmare genom förordning.

Kan de tjänster som en klient inom arbetsförvaltningen behöver inte ändamålsenligt ordnas i form av arbetskraftsservice, skall arbetskraftsmyndigheten vid behov hänvisa klienten till social-, hälso- och sjukvårds- eller undervisningsmyndigheterna, till folkpensionsanstalten eller till någon annan organisation som tillhandahåller rehabiliteringstjänster.

När service ordnas för handikappade klienter skall dessutom iakttas lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

9.

L a g**om ändring av lagen om pension för arbetstagare**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 8 juli 1961 om pension för arbetstagare (395/61) 4 § 6 mom., sådant det lyder i lag av den 9 februari 1990 (100/90),

ändras 6 § 3 mom., 8 § 1 mom. och 12 § 1 mom. det inledande stycket samt 2 och 4 punkten och 3 mom.,

dessas lagrum sådana de lyder, 6 § 3 mom. i lag av den 29 december 1988 (1323/88), 8 § 1 mom. i lag av den 26 juli 1985 (666/85), i 12 § 1 mom. det inledande stycket samt 3 mom. i lag av den 16 december 1966 (639/66), 2 punkten i lag av den 26 maj 1989 (475/89) och 4 punkten i lag av den 29 juni 1990 (599/90), samt

fogas till 4 d §, sådan den lyder ändrad genom lagar av den 26 juni 1981 och den 30 juni 1989 (472/81 och 605/89) samt genom nämnda lag av den 26 juli 1985, ett nytt 6 mom., varvid det nuvarande 6 mom. blir 7 mom., till lagen nya 4 h—4 n §§, före 4 h § en ny mellanrubrik och till 6 §, sådan den lyder ändrad genom lagar av den 30 december 1965, den 14 juli 1969 och den 12 juli 1985 (707/65, 469/69 och 592/85) samt genom nämnda lagar av den 26 juli 1985 och den 29 december 1988, ett nytt 6 mom., varvid det nuvarande 6 mom. blir 7 mom. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

För förhindrande av arbetsoförmåga eller för förbättrande av arbets- och förvärvsförmågan kan en arbetstagare ges rehabilitering, utbildning och stöd för näringsverksamhet. Efter arbetstagarens död kan den efterlevande maken beviljas lån för utbildning och såsom stöd för näringsverksamhet. Lånet får på de villkor som social- och hälsovårdsministeriet fastställer beaktas som täckning för en försäkringsfond och för pensionsansvar utan krav på sådan säkerhet som förutsätts i lagstiftningen om pensionsanstalterna. Under samma förutsättningar får lånet utan hinder av 19 a § återkrävas från låntagarens familjepension.

(6 mom. upphävs)

4 d §

Beviljas en arbetstagare invalidpension retroaktivt för en tid under vilken till honom betalats rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/), skall från pensionen dras av rehabiliteringspenningen och pensionen betalas endast till den del den är större än för samma tid betalda rehabiliteringspenningen. Denna beaktas likväl inte till den del den redan har dragits av från någon annan pension. Invalidpension betalas inte retroaktivt för den tid under vilken till arbetstagaren har betalats rehabiliteringspenning enligt de lagar, det pen-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

sionsreglemente och de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom.

Rehabilitering

4 h §

För att förhindra arbetsoförmåga eller förbättra arbets- och förvärvsförmågan kan en arbetstagare såsom yrkesinriktad rehabilitering tillhandahållas rådgivning, rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsträning och näringsunderstöd samt medicinsk rehabilitering som stöder sådan yrkesinriktad rehabilitering som avses ovan.

Rehabilitering kan ges en arbetstagare för vilken såsom berättigande till pension, när pensionen fastställs enligt denna lag, beaktas också tiden från arbetsoförmågans början till pensionsåldern, om arbetsoförmågan börjat vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades, eller en arbetstagare som när beslutet fattas får en på det nämnda sättet enligt denna lag fastställd pension.

4 i §

När en arbetstagare har avlidit kan den efterlevande maken beviljas lån för utbildning och såsom näringsstöd.

Lånet får på de villkor som social- och hälsovårdsministeriet fastställer användas såsom täckning för försäkringsfonden och pensionsansvaret, utan att sådan säkerhet krävs som förutsätts i lagstiftningen om pensionsanstalterna. Under samma förutsättningar får lånet utan hinder av 19 a § indrivnas genom avdrag från låntagarens familjepension.

4 j §

Innan pensionsanstalten fattar beslut om en invalidpension skall den vid behov se till att arbetstagarens möjligheter till rehabilitering har klarlagts. Avslås en pensionsansökan skall pensionsanstalten om så erfordras, hänvisa arbetstagaren till rehabilitering eller andra tjänster som motsvarar hans rehabiliteringsbehov.

Pensionsanstalten skall vidare iaktta vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 k §

En arbetstagare har rätt till rehabiliteringspenning för de kalendermånader under vilka han till följd av utbildning som avses i 4 h § är förhindrad att utföra sitt förvärvsarbete.

Rehabiliteringspenning kan betalas också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan skilda rehabiliteringsperioder. Härvid betalas rehabiliteringspenning likväl för högst tre månader per kalenderår, så att tiden beräknas särskilt för vardera skälet.

För tiden efter rehabiliteringen kan till den som fått rehabiliteringspenning betalas rehabiliteringsunderstöd enligt prövning, om detta är synnerligen behövt för att han skall kunna sysselsättas.

4 l §

Rehabiliteringspenningen bestäms på basis av de grundpensioner enligt 8 § 4 mom. som arbetstagaren skulle ha rätt till om han hade blivit arbetsoförmögen så att han haft rätt till full invalidpension vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades. Rehabiliteringspenningen motsvarar summan av nämnda pensioner, förhöjd med 33 procent.

Får arbetstagaren grundpension under rehabiliteringstiden, skall till honom som pensions-tillägg betalas en rehabiliteringspenning som uppgår till 10 procent av summan av hans i 1 mom. angivna grundpensioner samt folkpensionens basdel, tilläggsdel och barn-tillägg. Folkpensionen jämte tillägg beaktas sådan den var då tiden för rehabiliteringspenningen började löpa.

Sådant rehabiliteringsunderstöd enligt prövning som avses i 4 k § 3 mom. uppgår högst till rehabiliteringspenningen uträknad för sex månader. Understödet fastställs som ett engångsbelopp och betalas i en eller flera poster. Rehabiliteringsunderstöd enligt prövning betalas inte för tid under vilken arbetstagaren har rätt till arbetslöshetsdagpenning som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

4 m §

Till en arbetstagare kan betalas ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen har medfört.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 n §

Om rehabiliteringspenning och beslut om denna gäller i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om pensionsbeslut, fullföljdsförfarandet i fråga om pensionsbeslut, pensionstagarens anmälningsskyldighet samt betalning och återkrav av pension.

Pensionsanstalten skall omedelbart underrätta folkpensionsanstalten om sådana rehabiliteringsåtgärder och rehabiliteringspenningbeslut som avses i 4 h §.

Får en arbetstagare utöver rehabiliteringspenningen lön för samma tid, skall den del av rehabiliteringspenningen som svarar mot lönebeloppet betalas till arbetsgivaren.

6 §

Har en arbetstagare innan hans invaliditet begynner varit bosatt i Finland minst fem år och har invaliditeten börjat innan 360 dagar har förflutit efter att arbetsförhållandet upphörde, skall även tiden mellan invaliditetens början och pensionsåldern räknas såsom till pension berättigande tid, då den invalidpension som beviljas på grund av detta arbetsförhållande fastställs. Vid beräkandet av den tid av 360 dagar som avses ovan beaktas inte de dagar då arbetstagaren har haft studieledighet enligt lagen om studieledighet (273/79) eller för vilka han har fått dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84), de sistnämnda dock högst till det antal som motsvarar det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximiantalet dagar för vilka kan betalas enligt förtjänsten avvägd dagpenning. Med anledning av arbetstagarens anmälan beaktas inte heller dagar för vilka han under de tre senaste åren omedelbart innan sådan invaliditet som avses i denna lag begynte har erhållit dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63), ej heller dagar för vilka dagpenning hade betalats om inte arbetstagaren hade fått i 27 § 1 mom. i sistnämnda lag angiven motsvarande ersättning för invaliditet på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada enligt någon annan lag. Har arbetsförhållandet inte fortgått *minst sex månader*, räknas på grundval av detta såsom till pension berättigande tid den tid som återstår till pensionsåldern endast om arbetstagaren inte på grundval av arbets- eller tjänsteförhållande eller före-

Har en arbetstagare innan hans invaliditet begynner varit bosatt i Finland minst fem år och har invaliditeten börjat innan 360 dagar har förflutit efter att arbetsförhållandet upphörde, skall även tiden mellan invaliditetens början och pensionsåldern räknas såsom till pension berättigande tid, då den invalidpension som beviljas på grund av detta arbetsförhållande fastställs. Vid beräkandet av den tid av 360 dagar som avses ovan beaktas inte de dagar då arbetstagaren har haft studieledighet enligt lagen om studieledighet (273/79) eller för vilka han har fått dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84), de sistnämnda dock högst till det antal som motsvarar det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximiantalet dagar för vilka kan betalas enligt förtjänsten avvägd dagpenning. *På grund* av arbetstagarens anmälan beaktas inte dagar för vilka han *har fått rehabiliteringspenning enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. eller enligt lagen om rehabiliteringspenning eller ersättning för inkomstbortfall på basis av olycksfallsförsäkring, trafikförsäkring eller enligt lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48).* På grund av arbetstagarens anmälan beaktas inte heller dagar för vilka *arbetstagaren* under de tre senaste åren innan sådan invaliditet som avses i denna lag begynte har erhållit dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63), eller dagar för vilka dagpenning hade betalats om inte arbetstagaren hade fått i 27 § 1 mom. i

Gällande lydelse

tagarverksamhet, som begynt före förstnämnda arbetsförhållande, har rätt till ett sådant i lag stadgat eller på offentlig pensionsstadga grundat pensionskydd att vid fastställandet av hans invalidpension i enlighet med detta pensionskydd nämnda tid eller motsvarande arbetsförtjänst beaktas. Vad som stadgas ovan i detta moment tillämpas likväl inte vid uträkning av beloppet av ålderspensionen eller av sådan invalidpension för vilken den till grund liggande arbetsoförmågan begynt efter det år då arbetstagaren fyllde 63 år, om inte arbetstagaren under det år då han uppnådde nämnda ålder, med beaktande även av ett sådant arbetsförhållande i dess helhet, vilket upphört under nämnda år, haft arbete som omfattas av denna lag under sammanlagt minst sex månader. Likaså räknas vid fastställande av en kvinnlig arbetstagares invalidpension den tid som återstår till pensionsåldern såsom till pension berättigande tid, om hon mellan den tidpunkt då nämnda tid av 360 dagar förflutit och den tidpunkt då invaliditeten börjat, vilken tid får uppgå till högst nio år, har haft ett barn under tre år som avses i 4 § 5 mom., dock inte om den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan att barnavårdstiden på nämnda sätt beaktas, skall räknas såsom till pension berättigande tid på grund av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagareverksamhet. Har en sådan kvinnlig arbetstagares arbetsförhållande inte fortgått *minst* sex månader, gäller om fastställande av den till pension berättigande tiden i tillämpliga delar vad detta moment stadgar.

Föreslagen lydelse

sistnämnda lag angiven motsvarande ersättning för arbetsoförmåga på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada med stöd av någon annan lag. *Hade* arbetsförhållandet inte fortgått sex månader, räknas på grundval av detta såsom till pension berättigande tid den tid som återstår till pensionsåldern endast om arbetstagaren inte på grundval av arbets- eller tjänsteförhållande eller företagareverksamhet, som begynt före förstnämnda arbetsförhållande, har rätt till ett sådant i lag stadgat eller på offentlig pensionsstadga grundat pensionskydd att vid fastställandet av hans invalidpension enligt detta pensionskydd nämnda tid eller motsvarande arbetsförtjänst beaktas. Vad som stadgas ovan i detta moment tillämpas likväl inte vid uträkning av beloppet av ålderspensionen eller av sådan invalidpension för vilken den till grund liggande arbetsoförmågan begynt efter det år då arbetstagaren fyllde 63 år, om inte arbetstagaren under det år då han uppnådde nämnda ålder, med beaktande även av ett sådant arbetsförhållande i dess helhet, vilket upphört under nämnda år, haft arbete som omfattas av denna lag under sammanlagt minst sex månader. Likaså räknas vid fastställande av en kvinnlig arbetstagares invalidpension den tid som återstår till pensionsåldern såsom till pension berättigande tid, om hon mellan den tidpunkt då nämnda tid av 360 dagar förflutit och den tidpunkt då invaliditeten börjat, vilken tid får uppgå till högst nio år, har haft ett barn under tre år som avses i 4 § 5 mom., dock inte om den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan att barnavårdstiden på nämnda sätt beaktas, skall räknas såsom till pension berättigande tid på grund av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagareverksamhet. Har en sådan kvinnlig arbetstagares arbetsförhållande inte fortgått sex månader, gäller om fastställande av den till pension berättigande tiden i tillämpliga delar vad detta moment stadgar.

Beviljas en arbetstagare som fått rehabiliteringspenning enligt denna lag invalidpension på grund av arbetsoförmågan som börjat innan ett år förflutit efter att tiden för betalning av rehabiliteringspenning gick ut, skall pensionen fastställas på de grunder enligt vilka den skulle ha fastställts om arbetsoförmågan hade börjat när rehabiliteringsbeslutet fattades.

Gällande lydelse

8 §

Om ålders- eller invalidpension i enlighet med de i denna lag stadgade minimivillkoren eller, då arbetstagare dessutom får på *stadgade i lagen om olycksfallsförsäkring (608/48)* baserad dagpenning eller eller olycksfallspension, med stöd av trafikförsäkringslagen (279/59) på grund av *ådragen* egen skada beviljad fortlöpande ersättning, med stöd av lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48) beviljad livränta eller nedan i 4 mom. nämnd grundpension eller annan därmed jämförbar, på arbets- eller tjänsteförhållande grundad pension, det sammanlagda beloppet av dessa prestationer överskrider den i 2 mom. stadgade samordningsgränsen, avdras från ålders- eller invalidpensionen enligt denna lag ett belopp, som utgör en lika stor del av den överskjutande delen, som pensionen enligt de i denna lag stadgade minimivillkoren utgör av samtliga grundpensioner. Om ålderspension enligt 5 § 3 mom. beviljas från en senare tidpunkt än ingången av månaden som följer efter uppnåendet av pensionsåldern, förrättas samordningen då arbetstagaren uppnår den ålder som berättigar till ålderspension.

Föreslagen lydelse

8 §

Om ålders- eller invalidpension enligt de i denna lag stadgade minimivillkoren eller, då arbetstagaren dessutom får på lagen om olycksfallsförsäkring (608/48) baserad dagpenning eller olycksfallspension, med stöd av trafikförsäkringslagen (279/59) på grund av egen skada beviljad fortlöpande ersättning, med stöd av *lagen om rehabilitering som ersätts enligt trafikförsäkringslagen (/)* eller *lagen om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring (/)* beviljad ersättning för inkomstbortfall, med stöd av lagen om skada, ådragen i militärtjänst beviljad livränta eller nedan i 4 mom. nämnd grundpension eller annan därmed jämförbar, på arbets- eller tjänsteförhållande grundad pension, det sammanlagda beloppet av dessa prestationer överskrider den i 2 mom. stadgade samordningsgränsen, avdras från ålders- eller invalidpensionen enligt denna lag ett belopp som utgör en lika stor del av den överskjutande delen, som pensionen enligt de i denna lag stadgade minimivillkoren utgör av samtliga grundpensioner. Om ålderspensionen enligt 5 § 3 mom. beviljas från en senare tidpunkt än ingången av månaden efter den då pensionsåldern nås, förrättas samordningen då arbetstagaren når den ålder som berättigar till ålderspension.

Fördelning av ansvar och omkostnader, som av pensionerna förorsakas

12 §

Pensionsanstaltarnas ömsesidiga ansvar för pensionerna bestäms och de omkostnader pensionsanstalterna åsamkas av pensionerna fördelas mellan pensionsanstalterna, försåvitt dessa ej annorlunda överenskommit, på följande sätt:

2) för invalidpension som beviljats med tillämpning av 6 § 3 mom., för halva beloppet av sådan arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 6 § 3 mom. på ett arbetsförhållande som har pågått minst fem år samt för familjepension till grund för vilken ligger förmånslåtarens invalidpension, uträknad med

12 §

Pensionsanstaltarnas ömsesidiga ansvar för pensionerna och *rehabiliteringspenningen bestäms* och de omkostnader pensionsanstalterna åsamkas av pensionerna och *rehabiliteringspenningen* fördelas mellan pensionsanstalterna, om dessa ej annorlunda överenskommit, på följande sätt:

2) för invalidpension som beviljats med tillämpning av 6 § 3 mom., för halva beloppet av sådan arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 6 § 3 mom. på ett arbetsförhållande som har pågått minst fem år, för familjepension till grund för vilken ligger förmånslåtarens invalidpension, uträknad med

Gällande lydelse

tillämpning av 6 § 3 mom., till den del den utbetalts för en tid före utgången av den månad under vilken förmånslåtaren skulle ha nått pensionsåldern, i dessa pensioner även inbegripet en pensionsdel som eventuellt betalas enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, dock varken förhöjning enligt 7 c § eller med stöd av 9 § efter pensionens begynnande, i fråga om arbetslöshetspensionen likväl efter den tidpunkt för arbetslöshetens början som avses i 4 c §, företagna förhöjningar, svarar enbart den pensionsanstalt till vars verksamhetskrets arbetstagaren eller förmånslåtaren hörde på grundval av ett arbetsförhållande som avses i nämnda moment, likväl så att för en pension eller pensionsdel, som avses ovan och i fråga om vilken det till grund liggande pensionsfallet inträffat efter det år under vilket arbetstagaren fyllde 63 år, svarar enbart den pensionsanstalt, till vars verksamhetskrets arbetstagaren innan pensionsfallet inträffade senast har hört antingen under det år då han uppnådde nämnda ålder eller på grund av ett arbetsförhållande som därefter utan avbrott pågått minst sex månader

4) för övriga ålders-, invalid-, arbetslöshets- och familjepensioner, med undantag av belopp enligt 9 § 1 mom. 2 punkten lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, samt för de delar av pensionerna som överstiger de i 1—3 punkten angivna beloppen, för deltidspension samt för kostnaderna för en allmän förändring i beräkningsgrunderna i fråga om premierna eller fonderna och en överföring som avses i 1 punktens sista sats samt för den i 9 § 1 mom. 3 punkten lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden angivna andelen i kostnaderna för pensionskyddet enligt nämnda lag svarar pensionsanstalterna gemensamt enligt de grunder som social- och hälsovårdsministeriet har fastställt för de olika slagen av kostnader; samt

För kostnader som föranledas av 4 § 6 mom. och 4 b § 3 mom. svara pensionsanstalterna

Föreslagen lydelse

tillämpning av 6 § 3 mom., till den del den utbetalts för en tid före utgången av den månad under vilken förmånslåtaren skulle ha nått pensionsåldern, i dessa pensioner även inbegripet en pensionsdel som eventuellt betalas enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, dock varken förhöjning enligt 7 c § eller med stöd av 9 § efter pensionens begynnande, i fråga om arbetslöshetspensionen likväl efter den tidpunkt för arbetslöshetens början som avses i 4 c §, företagna förhöjningar, *samt för den del av rehabiliteringspenningen som till sitt belopp motsvarar den med tillämpning av 6 § 3 mom., på ovan nämnt sätt fastställda delen av invalidpensionen*, svarar enbart den pensionsanstalt till vars verksamhetskrets arbetstagaren eller förmånslåtaren hörde på grundval av ett arbetsförhållande som avses i nämnda moment, likväl så att för en pension eller pensionsdel, som avses ovan och i fråga om vilken det till grund liggande pensionsfallet inträffat efter det år under vilket arbetstagaren fyllde 63 år, svarar enbart den pensionsanstalt, till vars verksamhetskrets arbetstagaren innan pensionsfallet inträffade senast har hört antingen under det år då han uppnådde nämnda ålder eller på grund av ett arbetsförhållande som därefter utan avbrott pågått minst sex månader;

4) för övriga ålders-, invalid-, arbetslöshets- och familjepensioner, med undantag av belopp enligt 9 § 1 mom. 2 punkten lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, samt för de delar av pensionerna *och rehabiliteringspenningen* som överstiger de i 1—3 punkten angivna beloppen, för deltidspension samt för kostnaderna för en allmän förändring i beräkningsgrunderna i fråga om premierna eller fonderna och en överföring som avses i 1 punktens sista sats samt för den i 9 § 1 mom. 3 punkten lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden angivna andelen i kostnaderna för pensionskyddet enligt nämnda lag svarar pensionsanstalterna gemensamt enligt de grunder som social- och hälsoministeriet har fastställt för de olika slagen av kostnader; samt

För andra rehabiliteringskostnader än de som orsakas av rehabiliteringspenningen svarar

Gällande lydelse

med iakttagande i tillämpliga delar vad kostnaderna för invalid- och familjepension är stadgat.

Föreslagen lydelse

enbart den pensionsanstalt som ombesörjer rehabiliteringen, och för kostnader för tillämpning av 4 b § 3 mom. svarar pensionsanstalterna med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas om kostnaderna för familjepension.

 Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.
 Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar edan den har trätt i kraft.

10.**Lag****om ändring av lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 9 februari 1962 om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (134/62) 1 § 1 mom., 7 § 1 mom. samt 9 § 1 mom. 2 och 3 punkten och 11 § 3 mom., dessa lagrum sådana de lyder, 1 § 1 mom. i lag av den 11 november 1988 (923/88), 7 § 1 mom. i lag av den 29 december 1988 (1324/88) samt 9 § 1 mom. 2 punkten i lag av den 26 maj 1989 (476/89) och 3 punkten i lag av den 29 juni 1990 (600/90) samt 11 § 3 mom. i lag av den 16 december 1966 (640/66) samt

fogas till lagen en ny 4 b § och till 7 §, sådan den lyder ändrad genom lagar av den 14 juli 1969, den 18 juni 1971 och den 31 december 1985 (470/69, 501/71 och 1121/85) samt genom nämnda lag av den 29 december 1988, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4—7 mom. blir 5—8 mom., som följer:

Gällande lydelse

1 §

För en arbetstagare som efter det år då han fyllt 13 år är sysselsatt i skogsarbete, flottningsarbete, olika till gårdsbruk och trädgårdshushållning hörande arbeten, jord-, vatten- och husbyggnadsarbete, jordförbättringsarbete, arbete inom torvindustrin eller hamnarbete eller som tjänstgör på ett fartyg i inrikesfart eller, enligt vad som stadgas genom förordning, arbetar inom något annat sådant område som kännetecknas av kortvariga arbetsförhållanden, skall arbetsgivaren bekosta pensionskydd för ålderdom och invaliditet samt för arbetstagarens anhöriga familjepensionsskydd i enlighet med denna lag. Om inte något annat stadgas i denna lag, gäller i övrigt i tillämpliga delar 3 § 2 — 4 mom., 4 § 1, 3, 5 och 6 mom.,

Föreslagen lydelse

1 §

För en arbetstagare som efter det år då han fyllt 13 år är sysselsatt i skogsarbete, flottningsarbete, olika till gårdsbruk och trädgårdshushållning hörande arbeten, jord-, vatten- och husbyggnadsarbete, jordförbättringsarbete, arbete inom torvindustrin eller hamnarbete eller som tjänstgör på ett fartyg i inrikesfart eller, enligt vad som stadgas genom förordning, arbetar inom något annat sådant område som kännetecknas av kortvariga arbetsförhållanden, skall arbetsgivaren bekosta pensionskydd för ålderdom och invaliditet samt för arbetstagarens anhöriga familjepensionsskydd enligt denna lag. Om inte något annat stadgas i denna lag, gäller i övrigt i tillämpliga delar 3 § 2 — 4 mom., 4 § 1, 3 och 5 mom., 4 a — 4 d

Gällande lydelse

4 a — 4 d, 4 f och 4 g §§, 5 b § 3 och 4 mom., 5 c, 7 a — 10 och 12 §§, 13 § 3 mom. samt 14, 15 a — 18 och 19 a — 23 §§ lagen om pension för arbetstagare.

Föreslagen lydelse

och 4 f — 4 n §§, 5 b § 3 och 4 mom., 5 c, 7 a — 10 a och 12 §§, 13 § 3 mom., 14, 15 a — 18 och 19 a — 23 §§ lagen om pension för arbetstagare.

4 b §

Rehabilitering ges samt förutsättningarna för och storleken av rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd som beror av prövning bestäms enligt lagen om pension för arbetstagare. Den tid som enligt 4 h § 2 mom. lagen om pension för arbetstagare återstår till pensionsåldern, motsvaras av den lön som avses nedan i 7 § 1 mom.

7 §

Har en till invalidpension berättigad arbetstagare innan invaliditeten begynt varit bosatt i Finland minst fem år och har arbetstagaren omedelbart före uppkomsten av den sjukdom, det lyte eller den skada som utgör den huvudsakliga orsaken till invaliditeten, under 540 dagar i arbete som avses i denna lag, förtjänat minst 800 mark, beaktas såsom pensionsgrundande lön även den lön som han skulle ha förtjänat från invaliditetens början till dess han uppnått pensionsåldern. Vid beräkandet av den tid av 540 dagar som avses ovan beaktas inte de dagar då arbetstagaren haft studieledighet enligt lagen om studieledighet (273/79) eller för vilka arbetstagaren har fått dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84), de sistnämnda dock högst till det antal som motsvarar det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximumantalet dagar för vilka kan betalas enligt förtjänsten avvägd dagpenning. På samma sätt förfars, om en kvinnlig arbetstagare under högst nio år omedelbart före uppkomsten av den sjukdom, det lyte eller den skada som utgör den huvudsakliga orsaken till invaliditeten har haft ett barn yngre än tre år som avses i 4 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare och om den ovan åsyftade tidsperioden om 540 dagar under nämnda tid löpt till ända, såvida inte den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan beaktande av nämnda barnavårdstid, skall räknas såsom berättigande till pension på grundval av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet. Med anled-

7 §

Har en till invalidpension berättigad arbetstagare innan invaliditeten begynt varit bosatt i Finland minst fem år och har arbetstagaren omedelbart före uppkomsten av den sjukdom, det lyte eller den skada som utgör den huvudsakliga orsaken till invaliditeten, under 540 dagar i arbete som avses i denna lag, förtjänat minst 800 mark, beaktas såsom pensionsgrundande lön även den lön som han skulle ha förtjänat från invaliditetens början till dess han uppnått pensionsåldern. Vid beräkandet av den tid av 540 dagar som avses ovan beaktas inte de dagar då arbetstagaren haft studieledighet enligt lagen om studieledighet (273/79) eller för vilka arbetstagaren har fått dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84), de sistnämnda dock högst till det antal som motsvarar det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximumantalet dagar för vilka kan betalas enligt förtjänsten avvägd dagpenning. På samma sätt förfars, om en kvinnlig arbetstagare under högst nio år omedelbart före uppkomsten av den sjukdom, det lyte eller den skada som utgör den huvudsakliga orsaken till invaliditeten har haft ett barn yngre än tre år som avses i 4 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare och om den ovan åsyftade tidsperioden om 540 dagar under nämnda tid löpt till ända, såvida inte den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan beaktande av nämnda barnavårdstid, skall räknas såsom berättigande till pension på grundval av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet. På grund av

Gällande lydelse

ning av arbetstagarens anmälan beaktas inte heller dagar för vilka han under de tre senaste åren omedelbart före uppkomsten av den sjukdom som utgör den huvudsakliga orsaken till invaliditet som avses i denna lag, har erhållit dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63), eller dagar för vilka dagpenning hade betalats, om inte arbetstagaren hade fått på någon annan lag baserad motsvarande ersättning som avses i 27 § 1 mom. sjukförsäkringslagen och som betalas för invaliditet på grund av sjukdom, lyte eller skada. Det årliga beloppet av ovan nämnd lön förutsätts uppgå till samma enligt 9 § lagen om pension för arbetstagare justerade belopp, för vilket på grund av arbetstagarens arbetsförhållande i genomsnitt erlagts försäkringspremie i enlighet med denna lag under de kalenderår då han i arbete som avses i denna lag förtjänat minst 800 mark eller, om han under inget kalenderår förtjänat minst detta belopp, till samma belopp som nämnda gränobelopp. Har arbetstagaren inte rätt att räkna tid som motsvarar i detta moment angiven lön såsom pensionsberättigande på grundval av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet, ökas markbeloppet med de förtjänster som erhållits för ovan angivna kalenderår och som beräknats enligt de till pension i enlighet med lagen om pension för arbetstagare berättigande tiderna och motsvarande pensionsgrundande löner. Löner som arbetstagaren förtjänat innan han fyllde 23 år beaktas dock endast om de förtjänats under det kalenderår då den sjukdom, det lyte eller den skada som utgör den huvudsakliga orsaken till invaliditeten uppkommit, eller under vilket den i tredje meningen nämnda tidsperioden om 540 dagar löpt till ända, eller under de tre kalenderåren omedelbart före förstnämnda år. Vid beräkningen av ovan angivna belopp för vilket i genomsnitt erlagts försäkringspremie beaktas inte tid för vilken arbetstagaren före början av kalenderåret omedelbart före pensionsfallet erhållit sådan dagpenning avvägd enligt förtjänsten som betalas i enlighet med lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Om beräkningen av beloppet stadgas närmare genom förordning.

Föreslagen lydelse

arbetstagarens anmälan beaktas inte dagar för vilka arbetstagaren har fått *rehabiliteringspenning med stöd av de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller ersättning för inkomstbortfall på basis av olycksfallsförsäkring, trafikförsäkring eller enligt rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst. På grund av arbetstagarens anmälan beaktas inte heller dagar för vilka han under de tre senaste åren omedelbart före uppkomsten av den sjukdom som utgör den huvudsakliga orsaken till invaliditet som avses i denna lag, har erhållit dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63), eller dagar för vilka dagpenning hade betalats, om inte arbetstagaren hade fått på någon annan lag baserad motsvarande ersättning som avses i 27 § 1 mom. sjukförsäkringslagen och som betalas för invaliditet på grund av sjukdom, lyte eller skada. Det årliga beloppet av ovan nämnd lön förutsätts uppgå till samma enligt 9 § lagen om pension för arbetstagare justerade belopp, för vilket på grund av arbetstagarens arbetsförhållande i genomsnitt erlagts försäkringspremie i enlighet med denna lag under de kalenderår då han i arbete som avses i denna lag förtjänat minst 800 mark eller, om han under inget kalenderår förtjänat minst detta belopp, till samma belopp som nämnda gränobelopp. Har arbetstagaren inte rätt att räkna tid som motsvarar i detta moment angiven lön såsom pensionsberättigande på grundval av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet, ökas markbeloppet med de förtjänster som erhållits för ovan angivna kalenderår och som beräknats enligt de till pension i enlighet med lagen om pension för arbetstagare berättigande tiderna och motsvarande pensionsgrundande löner. Löner som arbetstagaren förtjänat innan han fyllde 23 år beaktas dock endast om de förtjänats under det kalenderår då den sjukdom, det lyte eller den skada som utgör den huvudsakliga orsaken till invaliditeten uppkommit, eller under vilket den i tredje meningen nämnda tidsperioden om 540 dagar löpt till ända, eller under de tre kalenderåren omedelbart före förstnämnda år. Vid beräkningen av ovan angivna belopp för vilket i genomsnitt erlagts försäkringspremie beaktas inte tid för vilken*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

arbetstagaren före början av kalenderåret omedelbart före pensionsfallet erhållit sådan dagpenning avvägd enligt förtjänsten som betalas i enlighet med lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Om beräkningen av beloppet stadgas närmare genom förordning.

Beviljas en arbetstagare som fått rehabiliteringspenning enligt denna lag invalidpension på grundval av arbetsoförmåga som har börjat innan ett år förflutit efter att tiden för betalning av rehabiliteringspenning gick ut, skall pensionen fastställas på de grunder som skulle ha gällt om arbetsoförmågan hade börjat när rehabiliteringsbeslutet fattades.

9 §

För det i denna lag stadgade pensionsskyddet svarar de i 2 § avsedda pensionsanstalterna, såframt de icke annorlunda överenskommit, på följande sätt:

2) för invalidpension som beviljats med tillämpning av 7 § 1 mom., för trettio hundra-dedelar av en arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 7 § 1 mom. samt för familjepension, vilken skall betalas efter en förmånslåtare som har avlidit efter 1970 och till grund för vilken ligger förmånslåtarens invalidpension, som har uträknats med tillämpning av 7 § 1 mom., till den del pensionen har betalats för en tid före utgången av den månad under vilken förmånslåtaren skulle ha nått pensionsåldern, i dessa pensioner även inbegripet en pensionsdel som eventuellt betalas enligt lagen om pension för arbetstagare, dock varken förhöjning enligt 7 c § eller med stöd av 9 § efter pensionens begynnande, i fråga om arbetslöshetspensionen likväl efter den tidpunkt för arbetslöshetens början som avses i 4 c § lagen om pension för arbetstagare, företagna förhöjningar, svarar enbart den pensionsanstalt till vars verksamhetskrets arbetstagaren eller förmånslåtaren hörde då han ådrog sig sjukdom, lyte eller skada som avses i 7 § 1 mom., eller då han blev arbetslös eller, om han då inte längre stod i ett arbetsförhållande som omfattas av denna lag, den pensionsanstalt till vars verksamhetskrets han senast har hört;

2) för invalidpension som beviljats med tillämpning av 7 § 1 mom., för 30/100 av en arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 7 § 1 mom. samt för familjepension, vilken skall betalas efter en förmånslåtare som har avlidit efter 1970 och till grund för vilken ligger förmånslåtarens invalidpension, som har uträknats med tillämpning av 7 § 1 mom., till den del pensionen har betalats för en tid före utgången av den månad under vilken förmånslåtaren skulle ha nått pensionsåldern, i dessa pensioner även inbegripet en pensionsdel som eventuellt betalas enligt lagen om pension för arbetstagare, dock varken förhöjning enligt 7 c § eller med stöd av 9 § efter pensionens begynnande, i fråga om arbetslöshetspensionen likväl efter den tidpunkt för arbetslöshetens början som avses i 4 c § lagen om pension för arbetstagare, företagna förhöjningar, samt för den del av rehabiliteringspenningen som motsvarar den på ovan nämnt sätt fastställda delen av den med tillämpning av 7 § 1 mom. beviljade invalidpensionen, svarar enbart den pensionsanstalt till vars verksamhetskrets arbetstagaren eller förmånslåtaren hörde då han ådrog sig sjukdom, lyte eller skada som avses i 7 § 1 mom., eller då han blev arbetslös eller, om han då inte längre stod i ett arbetsförhållande som omfat-

Gällande lydelse

3) för övriga ålders-, invalid-, arbetslöshets- och familjepensioner, med undantag av belopp som skall betalas enligt 12 § 1 mom. 2 punkten lagen om pension för arbetstagare, samt för de delar av pensionen *och rehabiliteringspensionen* som överstiger i 1 och 2 punkten nämnda belopp, för deltidspension samt för sådana motsvarande pensioner och delar av pensioner enligt minimipensionsskyddet som betalas enligt lagen om pension för arbetstagare, *för överföringar som avses i 1 punktens sista sats* samt för pensionsskyddscentralens kostnader svarar pensionsanstalterna tillsammans med de pensionsanstalter som bedriver i lagen om pension för arbetstagare nämnd verksamhet, så som 12 § 1 mom. 4 och 5 punkten lagen om pension för arbetstagare stadgar; samt

11 §

Vad i 1 och 2 mom. är stadgat gäller icke lån, som beviljas enligt 4 § 6 mom. lagen om pension för arbetstagare.

Föreslagen lydelse

tas av denna lag, den pensionsanstalt till vars verksamhetskrets han senast har hört;

3) för övriga ålders-, invalid-, arbetslöshets- och familjepensioner, med undantag av belopp som skall betalas enligt 12 § 1 mom. 2 punkten lagen om pension för arbetstagare, samt för de delar av pensionen *och rehabiliteringspensionen* som överstiger i 1 och 2 punkten nämnda belopp, för deltidspension samt för sådana motsvarande pensioner och delar av pensioner enligt minimipensionsskyddet som betalas enligt lagen om pension för arbetstagare, *för överföringar som avses i 1 punktens sista sats* samt för pensionsskyddscentralens kostnader svarar pensionsanstalterna tillsammans med de pensionsanstalter som bedriver i lagen om pension för arbetstagare nämnd verksamhet, så som 12 § 1 mom. 4 och 5 punkten lagen om pension för arbetstagare stadgar; samt

11 §

Vad som stadgas i 1 och 2 mom. gäller inte lån, som beviljas enligt 4 i § lagen om pension för arbetstagare.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991. Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar redan den har trätt i kraft.

Det markbelopp som stadgas i 7 § 1 mom. motsvarar löneindextalet för 1962.

11.

Lag**om ändring av 6 § lagen om pension för lantbruksföretagare**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen den 14 juli 1969 om pension för lantbruksföretagare (467/69) 6 § 1 mom., sådant det lyder i lag av den 8 augusti 1986 (605/86), som följer:

Gällande lydelse

6 §

Förutsättningarna för erhållande av ålders-, invalid- och arbetslöshetspension, deltidspension och familjepension samt pensionens storlek bestäms, om inte annat följer av denna lag, på det sätt som stadgas i lagen om pension för

Föreslagen lydelse

6 §

Förutsättningarna för ålders-, invalid- och arbetslöshetspension, individuell förtidspension, *rehabilitering samt rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning*, deltidspension och familjepension samt *belopp*

Gällande lydelse

arbetstagare, och härvid skall beträffande arbetsinkomst och till pension berättigande tid som avses i denna lag i motsvarande mån tillämpas vad som i nämnda lag är stadgat om lön och till pension berättigande tjänstgöringstid. En förutsättning för *erhållande* av deltidspension är att lantbruksföretagaren minskar sin av denna lag omfattade verksamhet till hälften eller helt och hållet upphör med den och att hans återstående förvärvsarbete motsvarar de förutsättningar som stadgas i 4 f § 1 mom. 5 och 7 punkten lagen om pension för arbetstagare. Lantbruksföretagaren skall för pensionsanstalten förete tillräcklig utredning om minskningen av sin arbetstid. När deltidspensionens belopp uträknas, betraktas som lantbruksföretagarens stabiliserade arbetsinkomst den för honom fastställda genomsnittliga arbetsinkomsten under de fyra kalenderåren närmast före övergången till deltidarbete och såsom arbetsinkomst av deltidarbete hälften därav. På pension enligt denna lag tillämpas likväl inte stadgandena i 5 a och 7 b §§ lagen om pension för arbetstagare. Då förtida ålderspension fastställs, tillämpas 5 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare så, att i stället för födelseåret 1937 används födelseåret 1945 och den av födelseåret beroende minskningen sker enligt följande procenttal:

Föreslagen lydelse

pets storlek bestäms, om inte något annat följer av denna lag, enligt lagen om pension för arbetstagare, och härvid skall beträffande arbetsinkomst och till pension berättigande tid som avses i denna lag i motsvarande mån tillämpas vad nämnda lag *stadgar* om lön och till pension berättigande tjänstgöringstid. En förutsättning för deltidspension är att lantbruksföretagaren minskar sin av denna lag omfattade verksamhet till hälften eller helt och hållet upphör med den och att hans återstående förvärvsarbete motsvarar de förutsättningar som stadgas i 4 f § 1 mom. 5 och 7 punkten lagen om pension för arbetstagare. Lantbruksföretagaren skall *lämna* pensionsanstalten tillräckliga uppgifter om minskningen av sin arbetstid. När deltidspensionens belopp *räknas ut*, betraktas som lantbruksföretagarens stabiliserade arbetsinkomst den för honom fastställda genomsnittliga arbetsinkomsten under de fyra kalenderåren före övergången till deltidarbete och såsom arbetsinkomst av deltidarbete hälften därav. På pension enligt denna lag tillämpas likväl inte 5 a och 7 b §§ lagen om pension för arbetstagare. Då förtida ålderspension fastställs, tillämpas 5 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare så att i stället för födelseåret 1937 används födelseåret 1945 och att den minskning som beror av födelseåret sker enligt följande procenttal:

Födelseår	Minskning i procent per månad	Födelseår	Minskning i procent per månad
1930 eller tidigare	0,33	1930 eller tidigare	0,33
1931	0,34	1931	0,34
1932	0,36	1932	0,36
1933	0,37	1933	0,37
1934	0,38	1934	0,38
1935	0,39	1935	0,39
1936	0,40	1936	0,40
1937	0,41	1937	0,41
1938	0,42	1938	0,42
1939	0,43	1939	0,43
1940	0,44	1940	0,44
1941	0,46	1941	0,46
1942	0,47	1942	0,47
1943	0,48	1943	0,48
1944	0,49	1944	0,49

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.
Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar
sedan lagen har trätt i kraft.*

12.

Lag

om ändring av 5 § lagen om pension för företagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 14 juli 1969 om pension för företagare (468/69) 5 § 1 mom., sådant det
lyder i lag av den 8 augusti 1986 (606/86), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Förutsättningarna för erhållande av ålders-, invalid- och arbetslöshetspension, individuell förtidspension, deltidspension och familjepension samt pensionens storlek bestäms, om inte annat följer av denna lag, på det sätt som stadgas i lagen om pension för arbetstagare, och härvid skall beträffande arbetsinkomst och till pension berättigande tid som avses i denna lag i motsvarande mån tillämpas vad som i nämnda lag är stadgat om lön och till pension berättigande tjänstgöringstid. En förutsättning för erhållande av deltidspension är att företagaren minskar sitt av denna lag omfattade förvärvsarbete till hälften eller helt och hållet upphör med det och att hans återstående förvärvsarbete motsvarar de förutsättningar som stadgas i 4 f § 1 mom. 5 och 7 punkten. Om han fortsätter med sin företagareverksamhet, förutsätts det likväl att hans återstående arbetsinkomst uppgår till minst det belopp som avses i 1 § 3 mom. 2 punkten. Företagaren skall för pensionsanstalten förete tillräcklig utredning om minskningen av sin arbetstid. När deltidspensionens belopp uträknas, betraktas såsom företagarens stabiliserade arbetsinkomst den för honom fastställda genomsnittliga inkomsten under de sista fyra kalenderåren omedelbart före övergången till deltidsarbete, och såsom arbetsinkomst av deltidsarbete hälften därav. På pension enligt denna lag tillämpas likväl inte stadgandena i 5 a och 7 b §§ lagen om pension för arbetstagare. Då förtida ålderspension fastställs, tillämpas 5 § 5 mom.

5 §

Förutsättningarna för ålders-, invalid- och arbetslöshetspension, individuell förtidspension, *rehabilitering samt rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning*, deltidspension och familjepension samt *beloppets* storlek bestäms, om inte något annat följer av denna lag, enligt lagen om pension för arbetstagare, och härvid skall beträffande arbetsinkomst och till pension berättigande tid som avses i denna lag i motsvarande mån tillämpas vad nämnda lagar *stadgar* om lön och till pension berättigande tjänstgöringstid. En förutsättning för deltidspension är att företagaren minskar sitt av denna lag omfattade förvärvsarbete till hälften eller helt och hållet upphör med det och att hans återstående förvärvsarbete motsvarar de förutsättningar som stadgas i 4 f § 1 mom. 5 och 7 punkten. Om han fortsätter med sin företagareverksamhet, förutsätts det likväl att hans återstående arbetsinkomst uppgår till minst det belopp som avses i 1 § 3 mom. 2 punkten. Företagaren skall för pensionsanstalten lämna tillräcklig uppgifter om minskningen av sin arbetstid. När deltidspensionens belopp räknas ut, betraktas såsom företagarens stabiliserade arbetsinkomst den för honom fastställda genomsnittliga inkomsten under de fyra kalenderåren omedelbart före övergången till deltidsarbete, och såsom arbetsinkomst av deltidsarbete hälften därav. På pension enligt denna lag tillämpas likväl inte 5 a och 7 b §§ lagen om pension för arbetstagare. Då förtida ålderspension fast-

Gällande lydelse

lagen om pension för arbetstagare så, att i stället för födelseåret 1937 används födelseåret 1945 och den av födelseåret beroende minskningen sker enligt följande procenttal:

Födelseår	Minskning i procent per månad
1930 eller tidigare	0,33
1931	0,34
1932	0,36
1933	0,37
1934	0,38
1935	0,39
1936	0,40
1937	0,41
1938	0,42
1939	0,43
1940	0,44
1941	0,46
1942	0,47
1943	0,48
1944	0,49

Föreslagen lydelse

ställs, tillämpas 5 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare så att i stället för födelseåret 1937 används födelseåret 1945 och att den minskning som beror av födelseåret sker enligt följande procenttal:

Födelseår	Minskning i procent per månad
1930 eller tidigare	0,33
1931	0,34
1932	0,36
1933	0,37
1934	0,38
1935	0,39
1936	0,40
1937	0,41
1938	0,42
1939	0,43
1940	0,44
1941	0,46
1942	0,47
1943	0,48
1944	0,49

*Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.
Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar sedan den har trätt i kraft.*

13.

Lag

om ändring av 3 § lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 3 § 1 mom. lagen den 26 juli 1985 om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande (662/85) som följer:

Gällande lydelse

3 §

Förutsättningarna för erhållande av ålders-, invalid- och arbetslöshetspension samt familjepension ävensom pensionens storlek bestäms, om inte annat följer av denna lag, enligt *stadgandena* i lagen om pension för arbetstagare (395/61). Arbetstagare har dock rätt att behålla ålderspension enligt denna lag oberoende av om han fortsätter med arbete som avses i 1 §.

Föreslagen lydelse

3 §

Förutsättningarna för ålders-, invalid- och arbetspension, rehabilitering, *rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning* samt familjepension ävensom beloppets storlek bestäms, om inte något annat följer av denna lag, enligt lagen om pension för arbetstagare (395/61). En arbetstagare har dock rätt till ålderspension enligt denna lag oberoende av om han fortsätter med arbete som avses i 1 §.

*Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.
Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar sedan lagen har trätt i kraft.*

14.

Lag

om ändring av lagen om sjömanspensioner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 26 januari 1956 om sjömanspensioner (72/56) 25 § samt fogas till lagen en ny 3 a § som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 a §

För den del av pensionen enligt denna lag som motsvarar minimiskyddet enligt lagen om pension för arbetstagare samt för rehabiliteringspenningen svarar pensionskassan på följande sätt:

1) enbart pensionskassan svarar för invalidpension som beviljats med tillämpning av 12 § 3 mom., för 30/100 av en arbetslöshetspension som beviljats med tillämpning av 12 § 3 mom., för familjepension, vilken skall betalas efter en förmånslåtare som har avlidit efter 1970 och till grund för vilken ligger förmånslåtarens invalidpension som har uträknats med tillämp-

Gällande lydelse

25 §
Pensionskanssans styrelse må till förebyggande av förlust av förvärvsmöjligheter eller för deras återställande meddela medicinsk vård, utbildning och arbetsvård åt försäkrad eller pensionstagare, som icke enligt den allmänna lagen om invalidvård äger rätt till invalidvård. På samma sätt må styrelsen på synnerliga skäl förfara även i det fall, att försäkrad eller pensionstagare redan blivit delaktig av invalidvård enligt den allmänna lagen.

Pension eller del därav må under den tid pensionstagaren åtnjuter i 1 mom. avsedd me-

Föreslagen lydelse

ning av 12 § 3 mom., till den del pensionen har betalats för en tid före utgången av den månad under vilken förmånslätare skulle ha nått pensionsåldern, i dessa pensioner även inbegripna pensionsdelar som eventuellt betalas enligt lagen om pension för arbetstagare (395/61) och lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (134/62), dock varken förhöjning enligt 15 d § eller med stöd av 18 § efter pensionens begynnande, i fråga om arbetslöshetspensionen likväl efter den tidpunkt för arbetslöshetens början som avses i 15 e §, företagna förhöjningar, samt för den del av rehabiliteringspenning som motsvarar den på ovan nämnt sätt fastställda delen av en med tillämpning av 12 § 3 mom. beviljad invaliditetspension, och som svarar mot minimiskyddet enligt lagen om pension för arbetstagare

2) pensionskassan svarar tillsammans med de pensionsanstalter som bedriver i lagen om pension för arbetstagare och i lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden nämnd verksamhet enligt 12 § 1 mom. 4 punkten lagen om pension för arbetstagare för övriga ålderdoms-, invaliditets-, arbetslöshets- och familjepensioner, med undantag av belopp som skall betalas enligt 12 § 1 mom. 2 punkten lagen om pension för arbetstagare och 9 § 1 mom. 2 punkten lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, för de delar av pension och rehabiliteringspenning som överstiger i 1 och 2 punkten nämnda belopp samt för sådan allmän förändring som skett i beräkningsgrunderna i fråga om pensionsansvaret och för kostnader för överföringar som avses i 1 punktens sista sats.

25 §
Rehabilitering ges samt förutsättningarna rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd och deras belopp bestäms enligt lagen om pension för arbetstagare. Dessutom skall iaktas vad som stadgas i lagen om rehabiliterings-samarbete (/).

Pension eller del därav kan under den tid pensionstagaren åtnjuter i 1 mom. avsedd re-

Gällande lydelse

dicinsk vård och utbildning innehållas för hans underhåll i samband därmed.

Pensionstagare, som utan giltigt skäl vägrar att söka invalidvård enligt den allmänna lagen eller att mottaga honom i stöd av denna lag erbjuden medicinsk vård, utbildning eller arbetsvård, går förlustig sin rätt till pension antingen helt eller delvis.

Föreslagen lydelse

habilitering och utbildning innehållas för hans underhåll i samband därmed.

Pensionstagare, som utan giltigt skäl vägrar att söka eller att mottaga honom i stöd av denna lag erbjuden *rehabilitering*, utbildning eller arbetsvård, går förlustig sin rätt till pension antingen helt eller delvis.

—————
Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.
—————

15.

Lag**om ändring av lagen om statens pensioner**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/66) 18 § 2 mom., *ändras* 1 § 1 mom., 5 § 2, 3 och 8 mom. samt 6 § 1 mom. 3 punkten e-underpunkten, dessa lagrum sådana de lyder, 1 § 1 mom. samt 5 § 2 och 3 mom. i lag av den 3 februari 1989 (103/89) och 8 mom. i lag av den 16 juni 1989 (563/89) samt 6 § 1 mom. 3 punkten e-underpunkten i lag av den 23 december 1982 (1026/82), samt

fogas till 15 a §, sådan den lyder ändrad genom lag av den 19 april 1985 (326//85) och nämnda lag av den 3 februari 1989 ett nytt 6 mom., varvid det nuvarande 6 mom. blir 7 mom., till lagen nya 18 b—18 e §§ samt till 19 §, sådan den lyder i lag av den 16 januari 1987 (8/87), ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lag

1 §

Den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten har rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och deltidspension enligt denna lag.

Föreslagen lydelse

1 §

Den som står i tjänste- eller arbetsförhållande till staten har rätt till ålders-, invalid-, arbetslöshets- och deltidspension *samt andra förmåner så som denna lag stadgar.*

5 §

Har invaliditeten eller arbetslösheten börjat innan 360 dagar förflutit från det anställningstiden eller deltidspension enligt denna lag upphörde, räknas vid fastställandet av invalid- eller arbetslöshetspensionen såsom pensionstid även tiden mellan invaliditetens eller arbetslöshetens början och pensionsåldern 63 år eller avgångsåldern, om denna är lägre. När de 360 dagarna beräknas, lämnas de dagar för vilka förmånstagaren har erhållit dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) *obeaktade*, dock högst till det antal som svarar mot det i 26 § lagen om utkomstskydd för

Har förmånstagaren bott i Finland minst fem år innan invaliditeten eller arbetslösheten började och har denna begynt innan 360 dagar förflutit från det anställningstiden eller deltidspension enligt denna lag upphörde, räknas vid fastställandet av invalid- eller arbetslöshetspensionen såsom pensionstid även tiden mellan invaliditetens eller arbetslöshetens början och pensionsåldern 63 år eller avgångsåldern, om denna är lägre. När de 360 dagarna beräknas, *beaktas inte* de dagar för vilka förmånstagaren har fått dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84), dock högst till

Gällande lydelse

arbetslösa stadgade maximiantalet dagar för vilka dagpenning avvägd enligt förtjänsten kan betalas. Har anställningen inte utan avbrott fortgått minst 4 månader, räknas på grundval av den såsom pensionstid den tid som återstår till pensionsåldern endast om förmånstagaren inte på grund av tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarverksamhet som börjat före anställningen har rätt till sådan invalid- eller arbetslöshetspension för vilken nämnda tid eller mot denna svarande arbetsförtjänst redan beaktas.

När invalidpension fastställs för en kvinnlig förmånstagare räknas såsom pensionstid tiden mellan invaliditetens början och pensionsåldern 63 år eller avgångsåldern, då denna är lägre, om hon mellan den tidpunkt då de 360 dagarna enligt 2 mom. har förflutit och den tidpunkt då invaliditeten börjat, vilken tid får uppgå till högst 9 år, har haft ett i 3 § lagen om statens familjepensioner angivet barn som är yngre än tre år, dock ej ifall den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan att nämnda barnavårdstid beaktas, skall räknas såsom pensionstid på grundval av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarverksamhet. Har en sådan kvinnlig förmånstagares anställning inte fortgått i fyra månader, gäller för fastställande av pensionstiden i tillämpliga delar 2 mom.

Föreslagen lydelse

det antal som svarar mot det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximiantalet dagar för vilka dagpenning avvägd enligt förtjänsten kan betalas. *På grund av förmånstagarens anmälan beaktas inte dagar för vilka han har fått rehabiliteringspenning enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller ersättning för inkomstbortfall på basis av en olycksfalls- eller trafikförsäkring eller med stöd av rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48).* På grund av förmånstagarens anmälan beaktas inte heller dagar för vilka förmånstagaren under de tre åren omedelbart före början av sådan invaliditet eller arbetslöshet som avses i denna lag har fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63) och dagar för vilka dagpenning skulle ha betalats, om inte förmånstagaren hade fått i 27 § 1 mom. i sistnämnda lag angiven motsvarande ersättning för arbetsoförmåga på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada med stöd av någon annan lag. Har anställningen inte utan avbrott fortgått minst sex månader, räknas på grundval av den såsom pensionstid den tid som återstår till pensionsåldern endast om förmånstagaren inte på grundval av tjänste- eller arbetsförhållande eller företagarverksamhet som börjat före anställningen har rätt till sådan invalid- eller arbetslöshetspension för vilken nämnda tid eller mot denna svarande arbetsförtjänst redan beaktas.

När invalidpension fastställs för en kvinnlig förmånstagare räknas såsom pensionstid tiden mellan invaliditetens början och pensionsåldern 63 år eller avgångsåldern, då denna är lägre, om hon mellan den tidpunkt då de 360 dagarna enligt 2 mom. har förflutit och den tidpunkt då invaliditeten börjat, vilken tid får uppgå till högst 9 år, har haft ett i 3 § lagen om statens familjepensioner angivet barn som är yngre än tre år, dock inte ifall den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, utan att nämnda barnavårdstid beaktas, skall räknas såsom pensionstid på grundval av något annat arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarverksamhet. Har en sådan kvinnlig förmånstagares anställning inte fortgått i sex månader, gäller för fastställande av pensionstiden i tillämpliga delar 2 mom.

Gällande lydelse

Finansministeriet kan i enskilda fall, då statens intresse påkallar det, förordna att såsom pensionstid helt eller delvis skall räknas den tid under vilken förmånstagaren efter fyllda 23 år innehaft även annan anställning eller annat uppdrag än de som nämns i 1 och 5 mom.

Föreslagen lydelse

Finansministeriet kan i enskilda fall, då statens fördel kräver det, *bestämma* att såsom pensionstid helt eller delvis skall räknas den tid under vilken förmånstagaren efter fyllda 23 år innehaft *någon* annan anställning eller *något* annat uppdrag än de som nämns i 1 och 5 mom. *Ministeriet kan likaså av särskilda skäl besluta att en invalid- eller arbetslöshetspension skall fastställas enligt 2 mom. trots att kravet på boende i momentet inte är uppfyllt.*

6 §

Till pensionstiden räknas dock inte

3) tid under vilken arbete eller tjänstgöring under fortgående anställning varit avbruten i en följd längre än 30 dagar, såvida lön för denna tid inte betalats och orsaken härtill ej varit.

e) tjänstledighet eller ledighet som beviljats med stöd av 21 och 23 §§ sjukförsäkringslagen, till den del moderskapspenning som utgår enligt sjukförsäkringslagen hänförs sig till den; ej heller

e) tjänstledighet eller ledighet som har beviljats med stöd av 21 och 23 §§ sjukförsäkringslagen, till den del moderskaps-, *faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen eller rehabiliteringspenning enligt denna lag* hänförs sig till den; ej heller

15 a §

Beviljas en förmånstagare invalidpension retroaktivt för en tid under vilken till honom betalats rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/), skall pension betalas endast till den del den är större än den för samma tid betalda rehabiliteringspenningen. Denna beaktas likväl inte till den del den redan har dragits av från någon annan pension. Invalidpension betalas inte retroaktivt för den tid under vilken till förmånstagaren har betalats rehabiliteringspenning enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare.

18 §

Vägrar invalidpensionstagare utan godtagbart skäl att underkasta sig av staten bekostnad medicinalvård, utbildning eller arbetsvård, som avser att återställa hans arbetsförmåga,

(2 mom. upphävs)

Gällande lydelse

livsfarlig vårdåtgärd likväl undantagen, skall utbetalningen av pensionen avbrytas eller dess belopp nedsättas.

Föreslagen lydelse

18 b §

För att förhindra en försämring av arbetsförmågan eller förbättra arbets- och förvärvsförmågan kan en förmånstagare såsom yrkesinriktad rehabilitering tillhandahållas rådgivning, rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsstråning och näringsunderstöd samt medicinsk rehabilitering som stöder sådan yrkesinriktad rehabilitering som avses ovan. Dessutom skall iakttas vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Rehabilitering kan ges en förmånstagare för vilken såsom berättigande till pension, när pensionen fastställs enligt denna lag, beaktas också tiden från arbetsförmågans början till pensionsåldern, om arbetsförmågan börjat vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades, eller en förmånstagare som när beslutet fattas får en på det nämnda sättet enligt denna lag fastställd pension.

Innan statskontoret fattar beslut om en invalidpension skall det vid behov se till att sökandens möjligheter till rehabilitering har klarlagts. Avslås en pensionsansökan, skall satskontoret, om så erfordras, hänvisa sökanden till rehabilitering eller till andra serviceformer som motsvarar hans rehabiliteringsbehov.

18 c §

En förmånstagare har rätt till rehabiliteringspenning för de kalendermånader under vilka han till följd av utbildning som avses i 18 b § är förhindrad att utföra sitt förvärvsarbete.

Rehabiliteringspenning kan betalas också för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan skilda rehabiliteringsperioder. Härvid betalas likväl rehabiliteringspenning för högst tre månader per kalenderår så att tiden räknas särskilt för varje rehabiliteringsgrund.

För tiden efter rehabiliteringen kan till en förmånstagare som fått rehabiliteringspenning betalas rehabiliteringsunderstöd, enligt prövning, om detta är synnerligen behövt för att han skall kunna sysselsättas.

Gällande lydelse

Förelagen lydelse

18 d §

Rehabiliteringspenningen bestäms på basis av de pensioner enligt de pensionslagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor vilka nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, som förmanstagaren skulle ha rätt till om han hade blivit arbetsoförmögen så att han haft rätt till full invalidpension vid den tid då rehabiliteringsbeslutet fattades. Rehabiliteringspenningen motsvarar summan av de pensioner som avses ovan, ökad med 33 procent.

Får förmanstagaren grundpension under rehabiliteringstiden, skall till honom som pensionstillägg betalas en rehabiliteringspenning som uppgår till 10 procent av summan av hans i 1 mom. angivna pensioner samt folkpensionens basdel, tilläggsdel och barntillägg. Folkpensionen jämte tillägg skall beaktas sådan den var då tiden för rehabiliteringspenningen började löpa.

Det rehabiliteringsunderstöd enligt prövning som avses i 18 c § 3 mom. uppgår högst till rehabiliteringspenningen för sex månader. Understödet fastställs som en engångsbetalning och betalas i en eller flera poster. Rehabiliteringsunderstöd enligt prövning betalas inte för en tid under vilken förmanstagaren har rätt till arbetslöshetsdagpenning som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Till en förmanstagare kan betalas ersättning för de direkta och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen förorsakat.

18 e §

I fråga om rehabiliteringspenning och beslut om denna gäller i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om pensionsbeslut, fullföljdsförfarandet i fråga om pensionsbeslut, pensionstagarens anmälningsskyldighet samt betalning och återkrav av pension.

Statskontoret skall omedelbart underrätta folkpensionsanstalten om sådana rehabiliteringsåtgärder och rehabiliteringspenningbeslut som avses i 18 b §.

Får en tjänsteman eller arbetstagare utöver rehabiliteringspenning lön för samma tid, skall den del av rehabiliteringspenningen som svarar mot lönebeloppet betalas till arbetsgivaren.

19 §

Beviljas en förmanstagare som fått rehabiliteringspenning enligt denna lag invalidpension

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

på grund av arbetsoförmåga som börjat innan ett år förflutit efter att tiden för betalning av rehabiliteringspenning gick ut, skall pensionen fastställas på de grunder enligt vilka den skulle ha fastställts om arbetsoförmågan hade börjat när rehabiliteringsbeslutet fattades.

*Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.
Lagen tillämpas på rehabilitering som börjar sedan lagen har trätt i kraft.*

Det krav som stadgas i 5 § 2 mom. på boende i Finland gäller inte en förmån som innan denna lag träder i kraft har fått rätt till invalid- eller arbetslöshetspension som fastställs så att också den tid som återstår till uppnåendet av pensionsåldern beaktas såsom berättigande till pension.

16.

Lag**om ändring av folkpensionslagen**

I enlighet med riksdagens beslut upphävs i folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/56) 34 §, ändras 22 a § 1 mom., sådant det lyder i lag av den 28 juli 1989 (738/89), samt fogas till 36 § nya 2 och 3 mom. samt till 39 §, sådan den lyder ändrad genom lagar av den 30 december 1965, den 12 januari 1973, den 23 juli 1982 och den 18 januari 1985 (705/65, 8/73, 572/82 och 53/85), nya 2 och 3 mom. ett nytt 7 mom. som följer:

Gällande lydelse

22 a §

Utan hinder av 22 § har en försäkrad som fyllt 55 år rätt till invaliditetspension i form av individuell förtidspension, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrandet, lång tid i yrket, ett för honom påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta med sitt förvärvsarbete. Ett villkor för pension är dessutom att den försäkrade antingen har upphört med förvärvsarbete eller att hans förvärvsinkomst i medeltal kan uppskattas understiga 689,58 mark per månad. Arbetet skall ha upphört eller förvärvsinkomsten ha nedgått tidigast 360 dagar före begynnelse-tidpunkten för den invaliditet som berättigar till individuell förtidspension. Härvid beaktas inte de dagar då den försäkrade har haft studieledig-

Föreslagen lydelse

22 a §

Utan hinder av 22 § har en försäkrad som fyllt 55 år rätt till invaliditetspension i form av individuell förtidspension, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrandet, lång tid i yrket, ett för honom påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta med sitt förvärvsarbete. Ett villkor för pension är dessutom att den försäkrade antingen har upphört med förvärvsarbete eller att hans förvärvsinkomst i medeltal kan uppskattas understiga 689,58 mark per månad. Arbetet skall ha upphört eller förvärvsinkomsten ha nedgått tidigast 360 dagar före begynnelse-tidpunkten för den arbetsoförmåga som berättigar till individuell förtidspension. Härvid beaktas inte de dagar då den försäkrade

Gällande lydelse

het som avses i lagen om studieledighet (273/79) samt de dagar för vilka den försäkrade har fått dagpenning i enlighet med lagen om utkomstskydd för arbetslösa, de sistnämnda dock högst till det antal som motsvarar det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximiantal dagar för vilka kan betalas dagpenning avvägd enligt förtjänsten. Ej heller beaktas dagar för vilka den försäkrade under de tre närmaste åren innan invaliditet som avses i denna paragraf begynte har fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63), ej heller dagar för vilka dagpenning skulle ha betalats, om inte den försäkrade hade fått i 27 § 1 mom. i sistnämnda lag angiven motsvarande ersättning för invaliditet på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada enligt någon annan lag.

Föreslagen lydelse

1) har haft studieledighet som avses i lagen om studieledighet (273/79),

2) har fått dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84), dock högst till ett antal som motsvarar det i 26 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgade maximiantal dagar för vilka kan betalas dagpenning avvägd enligt förtjänsten,

3) under de tre åren innan arbetsoförmåga som avses i denna paragraf började har fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63), ej heller dagar för vilka dagpenning skulle ha betalats, om inte den försäkrade hade fått i 27 § 1 mom. sistnämnda lag angiven motsvarande ersättning för arbetsoförmåga på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada enligt någon annan lag, eller

4) har fått rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller enligt de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller ersättning för inkomstbortfall på basis av olycksfalls- eller trafikförsäkring eller med stöd av rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48), de dagar som avses i denna punkt dock endast på grund av den försäkrades anmälan.

34 §

Till förhindrande av varaktig arbetsoförmåga eller för återställande av arbets- och förvärvsförmåga må pensinsanstalten meddela försäkrad medicinalvård, utbildning och arbetsvård.

Pension eller del därav må, under den tid i 1 mom. avsedd medicinalvård och utbildning varar, innehållas för ersättande av därvid erhållet underhåll.

(Upphävs)

36 §

Innan pensionsanstalten fattar beslut om invaliditetspension skall den vid behov se till att den försäkrades möjligheter till rehabilitering har klarlagts. Avslås pensionsansökan, skall pensionsanstalten, om så erfordras, hänvisa den försäkrade till rehabilitering eller andra tjänster som motsvarar hans rehabiliteringsbehov.

Dessutom skall iakttas vad som stadgas i lagen om rehabiliteringssamarbete (/).

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

39 §

Beviljas den försäkrade invaliditetspension retroaktivt, för samma tid som till honom har betalats rehabiliteringspenning, skall från pensionens basdel, tilläggsdel och barntillägg dras av rehabiliteringspenningen, och pension betalas endast till den del den är större än den för samma tid betalda rehabiliteringspenningen. Denna skall dock inte beaktas till den del den redan har dragits av från någon annan pension. Vad som stadgas i detta moment gäller inte invaliditetspension enligt 22 § 2 mom.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

Det markbelopp som nämns i 22 a § 1 mom. motsvarar det löneindextal som enligt 9 § lagen om pension för arbetstagare har fastställts för 1985.

17.

Lag

om ändring av 5 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 24 augusti 1984 om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) 5 § 1 mom. 10 och 11 punkten, sådana de lyder i lag av den 9 februari 1990 (98/90), samt

fogas till 5 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat genom lagar av den 27 februari 1987 och den 20 januari 1989 (226/87 och 69/89) och nämnda lag av den 9 februari 1990, en ny 12 punkt, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Begränsningar i rätten till
arbetslöshetsdagpenning

Berättigad till arbetslöshetspenning är inte
den

10) som skall anses vara studerande på heltid; eller

11) för ledig tid på grund av en arbetstidsförkortning enligt lag eller kollektivavtal.

10) som skall anses vara studerande på heltid;

11) för ledig tid på grund av en arbetstidsförkortning enligt lag eller kollektivavtal; eller

12) som får rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller enligt de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare (395/61) eller ersättning för inkomstbortfall på basis av olycksfalls- eller trafikförsäkring eller med stöd av rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.

18.

Lag
om ändring av sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63) 60 § 2 mom.,

ändras 19 § 4 mom., 22 § 1 mom. och 23 e § 1 mom.,

dess lagrum sådana de lyder, 19 § 4 mom. i lag av den 26 juni 1981 (471/81), 22 § 1 mom. i lag av den 11 januari 1985 (32/85) och 23 e § 1 mom. i lag av den 22 december 1989 (1255/89), samt

fogas till 15 §, sådan den lyder delvis ändrad genom lagar av den 4 juli 1969 och den 7 januari 1982 (464/69 och 19/82), ett nytt 5 mom. och till 18 a §, sådan den lyder i nämnda lag av den 22 december 1989, ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lag

Föreslagen lydelse

15 §

Den försäkrade har inte rätt till dagpenning för en tid under vilken han får rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller ersättning för inkomstbortfall på basis av en olycksfalls- eller trafikförsäkring eller med stöd av rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48).

18 a §

Har den försäkrade under sex månader innan dagpenningen börjat löpa fått rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning (/) eller enligt de lagar, det pensionsreglemente och de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller ersättning för inkomstbortfall på basis av olycksfalls- eller trafikförsäkring eller enligt rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst, skall dagpenningen uppgå till minst det belopp som den skulle ha uppgått till när rehabiliteringspenningen började löpa, ökat i förhållande till hur mycket det löneindextal som avses i 9 § lagen om pension för arbetstagare och som fastställts för det år då dagpenningen börjar löpa avviker från det löneindextal som fastställts för det år då rehabiliteringspenningen börjar löpa.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

Har försäkrad, efter att ha uppburit dagpenning, varit arbetsför under en tid av minst 12 månader, fränsett sådana perioder av arbetsoförmåga för vilka han enligt 1 mom. inte varit berättigad till dagpenning, har han rätt till dagpenning beaktas som utgått före sagda period av 12 månader. Försäkrad, som med stöd av 22 § 1 mom. folkpensionslagen beviljats i sagda lag avsedd invaliditetspension eller i 8 § lagen om pension för arbetstagare (395/61) avsedd full invalidpension, anses under denna tid inte vara arbetsför.

Har den försäkrade, efter att ha fått dagpenning, varit arbetsför under 12 månader, fränsett sådana perioder av arbetsoförmåga för vilka han enligt 1 mom. inte varit berättigad till dagpenning, har han rätt till dagpenning enligt 3 mom. utan att sådan dagpenning beaktas som har betalats för en tid före nämnda tolv månadersperiod. Den tid, för vilken den försäkrade har fått rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning eller enligt de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller ersättning för inkomstbortfall på basis av en olycksfalls- eller trafikförsäkring eller enligt rehabiliteringsstadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst, skall jämföras med den arbetsförhetstid som avses ovan. En försäkrad som har beviljats invaliditetspension med stöd av 22 § 1 mom. folkpensionslagen eller full invalidpension enligt de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare anses under den tiden inte vara arbetsför.

22 §

Moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningen per dag är lika stor som den i 16 § nämnda dagpenningen.

22 §

Moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningen per dag är lika stor som den dagpenning som nämns i 16 och 17 §§ samt i 18 a § 2 mom.

23 e §

Specialvårdspenningen per dag är lika stor som den dagpenning som nämns i 16 och 17 §§. Till specialvårdspenningen betalas en barnförhöjning i enlighet med 18 §.

23 e §

Specialvårdspenningen per dag är lika stor som den dagpenning som nämns i 16 och 17 §§ samt i 18 a § 2 mom. Till specialvårdspenningen betalas barnförhöjning enligt 18 §.

60 §

Av sjukförsäkringsfondens medel skall årligen ett belopp, som motsvarar två procent av det i form av de försäkrades sjukförsäkringspremier influtna beloppet, användas för verksamhet för sjukdomars förebyggande och rehabilitering av de försäkrade, i enlighet med vad i förordning närmare stadgas.

(Upphävs)

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1991.